

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Suwałk
do roku 2030

czerwiec 2023

wersja do konsultacji społecznych i opiniowania

PROJEKTY MIEJSKIE

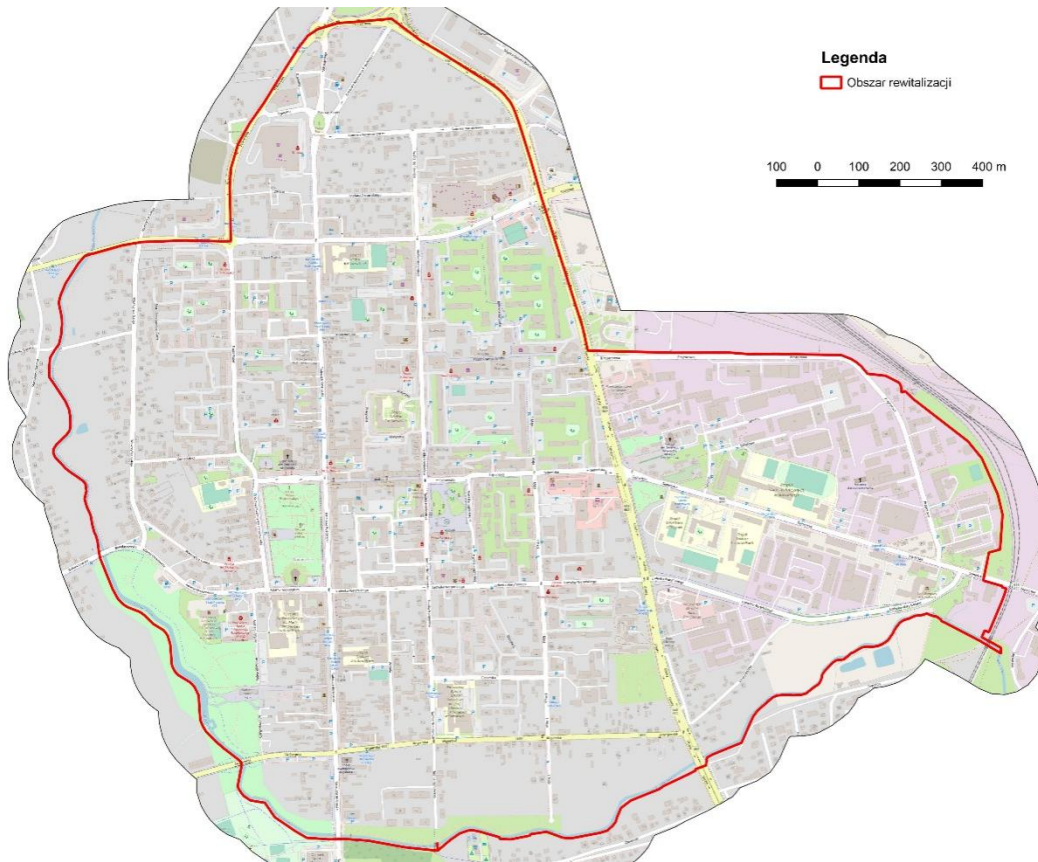
Konsorcjum Projekty Miejskie na zlecenie miasta Suwałki

REWITALIZACJA

proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

*ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.
(Dz. U. z 2021 r. poz. 485 ze zm.)*

OBSZAR REWITALIZACJI W SUWAŁKACH

Wyjaśnienie skrótów w treści GPR

GPR – Gminny Program Rewitalizacji

SSR – Specjalna Strefa Rewitalizacji

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

FEdP – Fundusze Europejskie dla Podlaskiego

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

MOPR – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

SOK – Suwalski Ośrodek Kultury

WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

Spis treści

Wyjaśnienie skrótów w treści GPR.....	2
Wprowadzenie	6
DIAGONOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	8
1. Metodyka diagnozy pogłębionej.....	8
2. Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	10
Struktura przestrzenna obszaru rewitalizacji	12
Struktura demograficzna obszaru rewitalizacji	15
Jakość życia na obszarze rewitalizacji.....	18
3. Analiza zjawisk społecznych	19
Aktywność społeczna	19
Zaangażowanie w życie kulturalne.....	25
Edukacja i wychowanie	27
Oferta obszaru rewitalizacji dla młodych	29
Bezpieczeństwo.....	31
Problemy rodzin.....	35
Seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny.....	37
Bezrobocie	38
4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	40
Historyczny rdzeń Suwałk.....	40
Dziedzictwo kulturowe.....	42
Struktura własności.....	47
System przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji.....	49
Struktura funkcjonalna obszaru rewitalizacji	50
Pokrycie obszaru rewitalizacji planami miejscowymi.....	53
Komunikacja kołowa	53
Komunikacja zbiorowa	55
Komunikacja rowerowa.....	57
Komunikacja piesza.....	58
5. Sfera środowiskowa	60
Układ przyrodniczy i zasoby wodne	60
Zielono - błękitna infrastruktura	63
Szkodliwe emisje.....	66

Inne problemy środowiskowe	67
6. Sfera techniczna	68
Wyposażenie budynków w media	68
Bariery architektoniczne	71
7. Sfera gospodarcza	74
CZĘŚĆ PROGRAMOWA	77
8. Wizja i cele procesu rewitalizacji.....	77
Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	77
Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	78
9. Kierunki działań	79
10. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	83
Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	83
11. Szacunkowe ramy finansowe programu	120
Ramy finansowe realizacji programu	121
Potencjalne źródła finansowania programu.....	121
Środki europejskie.....	121
Inne potencjalne zewnętrzne źródła finansowania	124
12. Powiązania z dokumentami strategicznymi.....	127
Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030.....	128
Strategia rozwoju ponadlokalnego MOF Suwałk do roku 2030.....	129
Strategia rozwoju gminy	131
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	132
Strategia rozwiązywania problemów społecznych.....	133
CZĘŚĆ ZARZĄDCZA.....	135
13. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych	135
14. Struktura zarządzania realizacją GPR	136
Zespół do spraw rewitalizacji	136
Raport Roczny	138
Angażowania partnerów społeczno-gospodarczych na etapie wdrażania GPR.....	139
Koszty zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji	140
Ramowy harmonogram realizacji.....	141
15. System monitorowania i oceny programu	143

Monitorowanie postępów realizacji programu	144
Ocena aktualności i stopnia realizacji programu	146
16. Zmiany związane z wdrażaniem programu	149
Zmiany w uchwałach dotyczących polityki mieszkaniowej gminy	149
Zmiany w uchwale o Komitecie Rewitalizacji	149
Sposób realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego - wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia lub zmiany	149
Specjalna Stefa Rewitalizacji	152
ZAŁĄCZNIK NR 1 Opis procesu zaangażowania partnerów i interesariuszy	153
Komunikacja z interesariuszami	153
Aktywności partycypacyjne	154
ZAŁĄCZNIK NR 2 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.....	156
ZAŁĄCZNIK NR 3 Zasady realizacji przedsięwzięć.....	157
(1) W zakresie wypracowywania rozwiązań systemowych / całościowych planów działań lub koncepcji (masterplanów) stanowiących podstawę określenia szczegółowego kształtu przedsięwzięć.....	157
(2) W zakresie wypracowywania przekrojowych wytycznych/standardów postępowania w jakiejś dziedzinie mających wpływ na określenie szczegółowego kształtu przedsięwzięć	159
(3) W zakresie działań partycypacyjnych służących opracowaniu dokumentów o charakterze kompleksowym lub generalnym (masterplany, wytyczne)	161
(4) W zakresie działań partycypacyjnych służących wypracowaniu kształtu indywidualnych przedsięwzięć.....	161
(5) W zakresie działań służących organizacji miejsc integracji mieszkańców	163
(6) W zakresie organizacji miejsca spotkań i aktywności młodzieży.....	164
SPIS RYCIN	165
SPIS TABEL	167

Wprowadzenie

Proces rewitalizacji toczy się w Suwałkach od 2004 roku. Względy formalne (zbliżający się koniec okresu przejściowego zapisanego w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485 ze zm.), zwanej dalej *ustawą*) powodują, że konieczne jest sformułowanie podstawy tego procesu na kolejny w formule Gminnego Programu Rewitalizacji (zwanego dalej także *GPR*), którego ramy formalne i merytoryczne wyznaczyła ustawa.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowi jej zadanie własne. Zadanie to ma jednak charakter dobrowolny i jego podjęcie dowodzi dążenia gminy do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, w odniesieniu do których proste środki nie są skuteczne. W takim wypadku potrzebna jest realizacja złożonych i zintegrowanych przedsięwzięć. Punktem wyjścia dla zrozumienia istoty rewitalizacji jest dostrzeżenie, że procesy społeczne i gospodarcze są nierozzerwalnie powiązane z procesami i działaniami technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi. Podejmowane działania powinny być zatem rozpatrywane w kontekście ich wpływu na różne sfery funkcjonowania obszaru rewitalizacji. Podstawę ich wzajemnej koordynacji stanowi gminny program rewitalizacji.

Zgodnie z wymogami ustawy przygotowanie procesu rewitalizacji następuje dwuetapowo. Najpierw określony musi zostać zasięg obszaru, na którym co do zasady ma być prowadzony proces rewitalizacji. Uchwałą nr **L/650/2022 z dnia 26 października 2022 r.** Rada Miejska w Suwałkach wyznaczyła zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Suwałk. Podstawą tego rozstrzygnięcia była tzw. diagnoza delimitacyjna oparta na analizie rozkładu negatywnych zjawisk, w tym zwłaszcza zjawisk społecznych, na terenie Suwałk.

Po wejściu w życie ww. uchwały możliwe było podjęcie kolejnej – **uchwały nr LI/671/2022 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 30 listopada 2022 r.** w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Suwałk. Umożliwiło to przeprowadzenie szeregu działań zmierzających do sformułowania treści GPR. Zgodnie z wymogami ustawy prace w dużej części przebiegały w sposób partycypacyjny, a więc z udziałem interesariuszy rewitalizacji. To pojęcie szczegółowo definiuje art. 2 ust. 2 ustawy, a przekładając je na język potoczny oznacza wszystkich (zarówno osoby fizyczne, jak i prawne), którzy albo zainteresowani są rewitalizacją albo będą ich w jakikolwiek sposób dotyczyć zmiany dokonujące w trakcie tego procesu lub jego efekty. W GPR wyróżnić można część diagnostyczną (pogłębiającą analizy przeprowadzone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej),

programową (w której wskazane są cele programu oraz planowanie działania) oraz zarządczą (planującą mechanizmy wdrożeniowe).

Niniejszy program sformułowano z uwzględnieniem postanowień „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027” z zatwierdzonych 11 sierpnia 2022 roku przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej. W szczególności zadbano o spełnienie dodatkowo wymogów określonych w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Dzięki temu pełni jednocześnie rolę strategii innego instrumentu terytorialnego (o którym mowa w art. 36 ust. 1 tej ustawy), co ma zapewnić możliwość ubiegania się o współfinansowanie przedsięwzięć zawartych w programie z funduszy europejskich przeznaczonych na rewitalizację.

DIAGONOZA OBSZARU REWITALIZACJI

Niniejsza diagnoza (o której mowa w art.15 ust 1 pkt. 1 ustawy) określana jest jako „pogłębiona”, gdyż ma za zadanie rozwinąć diagnozę przeprowadzoną dla całego miasta na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji. Tym odróżnia się od innych opracowań diagnostycznych, jakie zostały w ostatnich latach sformułowane dla Suwałk, czy to o charakterze przekrojowym czy specjalistycznym, że co do zasady dotyczy obszaru rewitalizacji. Koncentruje się na tym wycinku miasta i stara się ukazać zróżnicowania występujące na jego terenie. Odwołuje się w miarę potrzeby skrótowo do treści diagnostycznych dokumentów ogólnomiejskich (o czym niżej) traktując je jako bazę i uzupełnia je o szczegółowe informacje o obszarze rewitalizacji. Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji odnosi się nie tylko do negatywnych zjawisk i mechanizmów ich powstawania, ale także potencjałów, w oparciu o które można formułować odpowiedź na istniejące problemy.

1. Metodyka diagnozy pogłębionej

Inaczej niż w przypadku diagnozy delimitacyjnej, niniejsza diagnoza oparta jest o szeroką paletę danych wtórnych lub aktywności badawczych, co pozwoliło zgromadzić szeroki zakres danych zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Wśród źródeł, z których skorzystano, wymienić należy kolejno:

- dane pochodzące z zasobów Urzędu Miejskiego w Suwałkach i jednostek podległych lub uzyskane od innych instytucji publicznych przy współpracy Urzędu Miejskiego:
 - dane ilościowe zgromadzone na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (dla zachowania spójności z diagnozą delimitacyjną w tym zakresie posługiwano się tymi samymi danymi na koniec 2021 roku),
 - dodatkowe dane ilościowe pozyskane na potrzeby niniejszej diagnozy,
 - dane mapowe przekazane przez Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miejskiego, w tym opracowane na potrzeby sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Suwałk,
- wywiady indywidualne i grupowe z ekspertami, przedstawicielami instytucji i organizacji i innymi kluczowymi osobami z punktu widzenia zagadnień, które obejmuje niniejsza diagnoza,
- warsztaty diagnostyczne z interesariuszami rewitalizacji,
- wizje lokalne,

- inne dokumenty strategiczne dotyczące miasta Suwałki lub konkretnych sfer tematycznych oraz aktywności diagnostyczne związane ze sformułowaniem tych dokumentów, w szczególności:
 - Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2030 - Wizja, Diagnoza Strategiczna I Analiza SWOT
 - Raport diagnostyczny „Portret Partnerstwa. Miejski Obszar Funkcjonalny Suwałk” wraz z towarzyszącym raportem z badań społecznych opracowane przez Centrum Wsparcia Doradczego w powiązaniu z pracami nad Strategią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk, 2022
 - Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki na lata 2016-2025
 - Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Suwałki na lata 2021-2025
 - Miejski Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej w Mieście Suwałki na lata 2022-2024
 - Program Integracji Społecznej i Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych w Suwałkach na lata 2022 -2026
 - Program Rozwoju Przedsiębiorczości Miasta Suwałk do 2030 roku,
 - Strategia Oświaty Miasta Suwałk do 2030 roku,
 - Strategia Promocji Miasta Suwałk do 2027 roku z perspektywą do 2030 r.

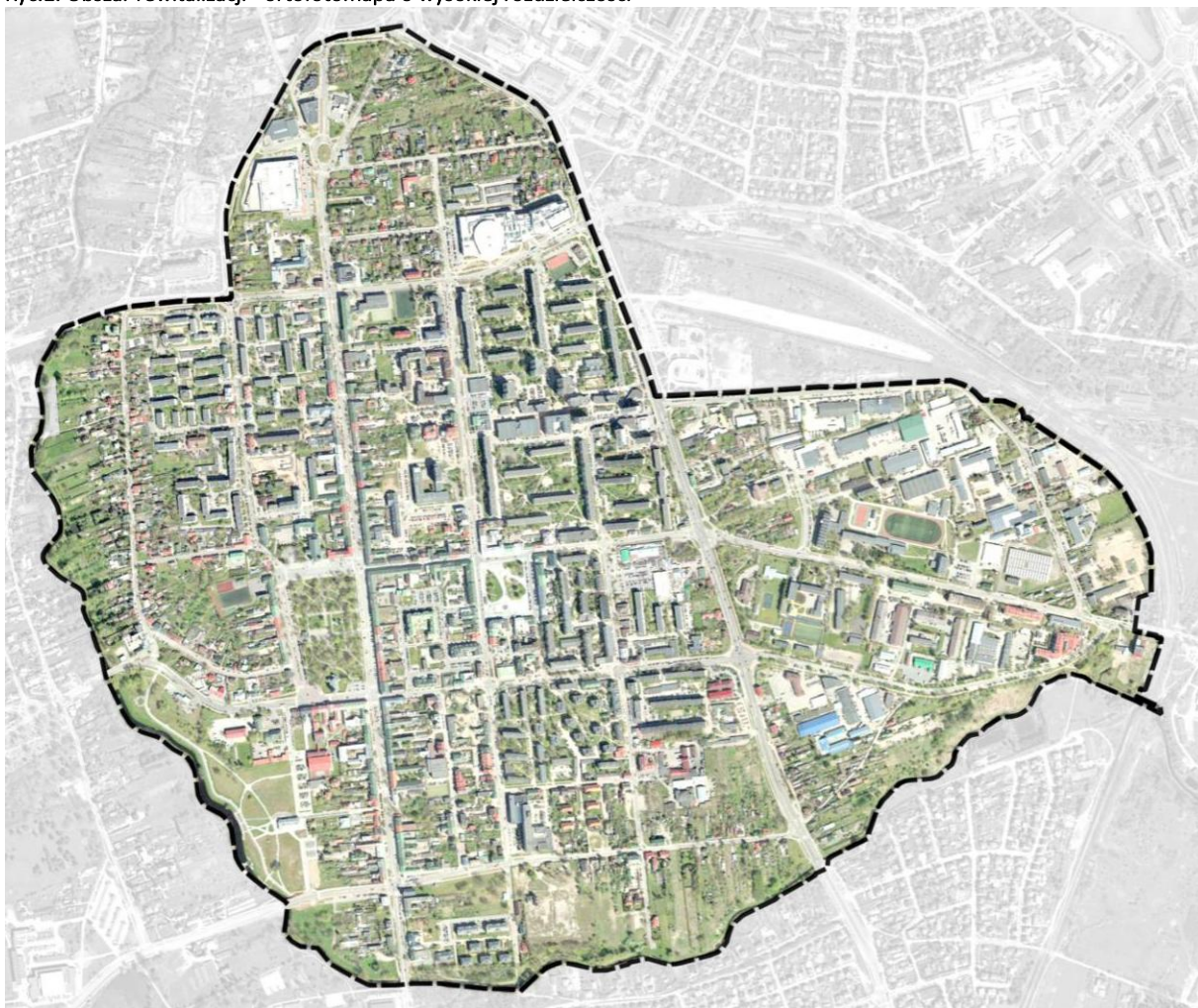
- ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formie on-line wśród mieszkańców Suwałk. Zawierała ona wiele pytań otwartych, co istotnie ograniczyło próbę (ostatecznie w ankiecie wzięło udział 128 uczestników), ale pozwoliło na uzyskanie pogłębionych odpowiedzi, które dały możliwość sformułowania wniosków w zakresie dominujących poglądów i trendów wśród zaangażowanych mieszkańców.

Dane liczbowe zawarto w tabelach, zilustrowano na wykresach lub mapach – co do zasady w formie kartogramów. Ponadto w diagnozie zamieszczono szereg map przedstawiających zagadnienia urbanistyczne i pokrewne kwestie przestrzenne. Diagnoza obejmuje na początku ogólną charakterystykę obszaru rewitalizacji, a w dalszej części odniesienie do poszczególnych sfer i zjawisk.

2. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Wyznaczony uchwałą Rady Miejskiej obszar rewitalizacji obejmuje centralną część miasta (Ryc. nr 1). Jest nieco bardziej rozległy niż obszar wyznaczony wcześniej w 2017 roku, ale objął ten wcześniejszy w całości, co stwarza korzystne warunki dla kontynuacji rozpoczętych procesów.

Ryc.1. Obszar rewitalizacji - ortofotomapa o wysokiej rozdzielczości

(źródło: WMS: <https://mapy.geoportal.gov.pl/wss/service/PZGIK/ORTO/WMS/HighResolution>)

Główna przyczyna różnic w zasięgu obszaru rewitalizacji wynika z zastosowanej metodyki, nieco odmiennej od tej wykorzystanej w 2017 r.. W szczególności przeprowadzenie analizy w oparciu o jednostki przestrzenne bazujące na podziale miasta na jednostki urbanistyczne zawartym w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Suwałk (dalej: *studium*) przyjętym uchwałą nr XLV/575/2022 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 27 kwietnia 2022 r. W diagnozie delimitacyjnej i GPR zachowano oznaczenia literowe i liczbowe (cyfry arabskie) jednostek stosowane w studium z tym zastrzeżeniem, że niektóre jednostki urbanistyczne o nielicznej populacji zostały połączone w większe, wspólne jednostki. Tak powstałe jednostki analityczne otrzymały nowe oznaczenia literowo-liczbowe

(cyfry rzymskie) – w przypadku obszaru rewitalizacji dotyczy to dwóch jednostek A I i AII. Podział obszaru rewitalizacji na jednostki analityczne przedstawia Ryc. 2. Tabela nr 1 przedstawia liczebność i powierzchnię wszystkich jednostek analitycznych wchodzących w skład obszaru rewitalizacji.

Ryc.2 Obszar rewitalizacji podzielony na jednostki analityczne (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Tab. 1 Zestawienie jednostek analitycznych, na jakie podzielono obszar rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych UM Suwałki).

Nazwa jednostki	Jednostki urbanistyczne ze Studium	powierzchnia (ha)	Liczba ludności (2021)
A1	A1	10,61	293
A2	A2	35,24	1167
A3	A3	21,74	2080
A4	A4	26,15	2362
AI	A5+A8	13,52	1538
A6	A6	16,91	1576
A7	A7	17,12	949
A9	A9	24,61	4384
AII	A10+A11	30,52	471
A12	A12	11,44	188
A13	A13	65,16	796

<i>Suwałki</i>		6550,64	67463
<i>Obszar rewitalizacji</i>		273,01	15804
<i>Obszar rewitalizacji (% miasta)</i>		4,17%	23,43%

Struktura przestrzenna obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji centrum Suwałk obejmuje 273,01 ha co stanowi 4,17 % powierzchni całego miasta. Zasięg obszaru rewitalizacji znacznie poniżej ustawowego maksimum (20% powierzchni gminy) stwarza korzystne warunki do realizacji ustawowej zasady koncentracji działań rewitalizacyjnych.

Jest to obszar o dość regularnym kształcie i bardzo różnorodnej typologii zabudowy i zagospodarowania, w ramach których można wyróżnić:

1. Historyczny rdzeń Suwałk - obejmuje oś ul. Kościuszki (od ul. Gen. W. Sikorskiego na północy do Rzeki Czarnej Hańczy na południu) i poprzeczną ulicę Chłodną łączącą dwa zabytkowe rynki - obecnie park Konstytucji 3 Maja i plac M. Konopnickiej. Ciągnie się przez jednostki All na północy poprzez A4, A1 aż do A2 na południu. W tym obszarze i jego sąsiedztwie zlokalizowanych jest szereg urzędów, w tym instytucji kultury i edukacji. Cechą charakterystyczną obszaru jest zabytkowa zabudowa dwu- lub trzykondygnacyjnych suwalskich kamienic w ścisłym układzie pierzejowym, z frontami stanowiącymi regularne obramienie obu ulic i placów. Jednocześnie zabudowa ta nie tworzy pełnych zamkniętych kwartałów ze względu na niespotykane rzadką siatkę ulic (główny fragment ul. T. Kościuszki na obszarze rewitalizacji dzielą zaledwie dwie przecznice - na odcinku o długości 580 m, 270 m i 400 m). Struktura ta powoduje konieczność szukania skrótów i przejść, często prowadzących przez przejazdy bramowe i stanowi wyzwanie dla ruchu pieszego.

2. Obszary zabudowy wielorodzinnej - o strukturze odwrotnej względem historycznego rdzenia. Duże podstawowe kwartały (270 m x 240 m w osiach ulic) podzielone są na znacznie mniejsze (rzędu wielkości 80 m x 80 m) i wypełnione różną typologią zabudowy wielorodzinnej: blokami w układzie grzebieniowym, punktowcami, poniemieckim zespołem zabudowy wielorodzinnej, zabudową pełną kwartałową (Serce Suwałk), blokami z usługowymi parterami pierzejowo ustawionymi wzdłuż ulic (np. ul. T. Noniewicza). Obszary te uzupełnione są podstawowymi usługami. Taka zabudowa przeważa w kwartałach A3, A9, A1, północnej części A6 i A7, choć występuje i w pozostałych.

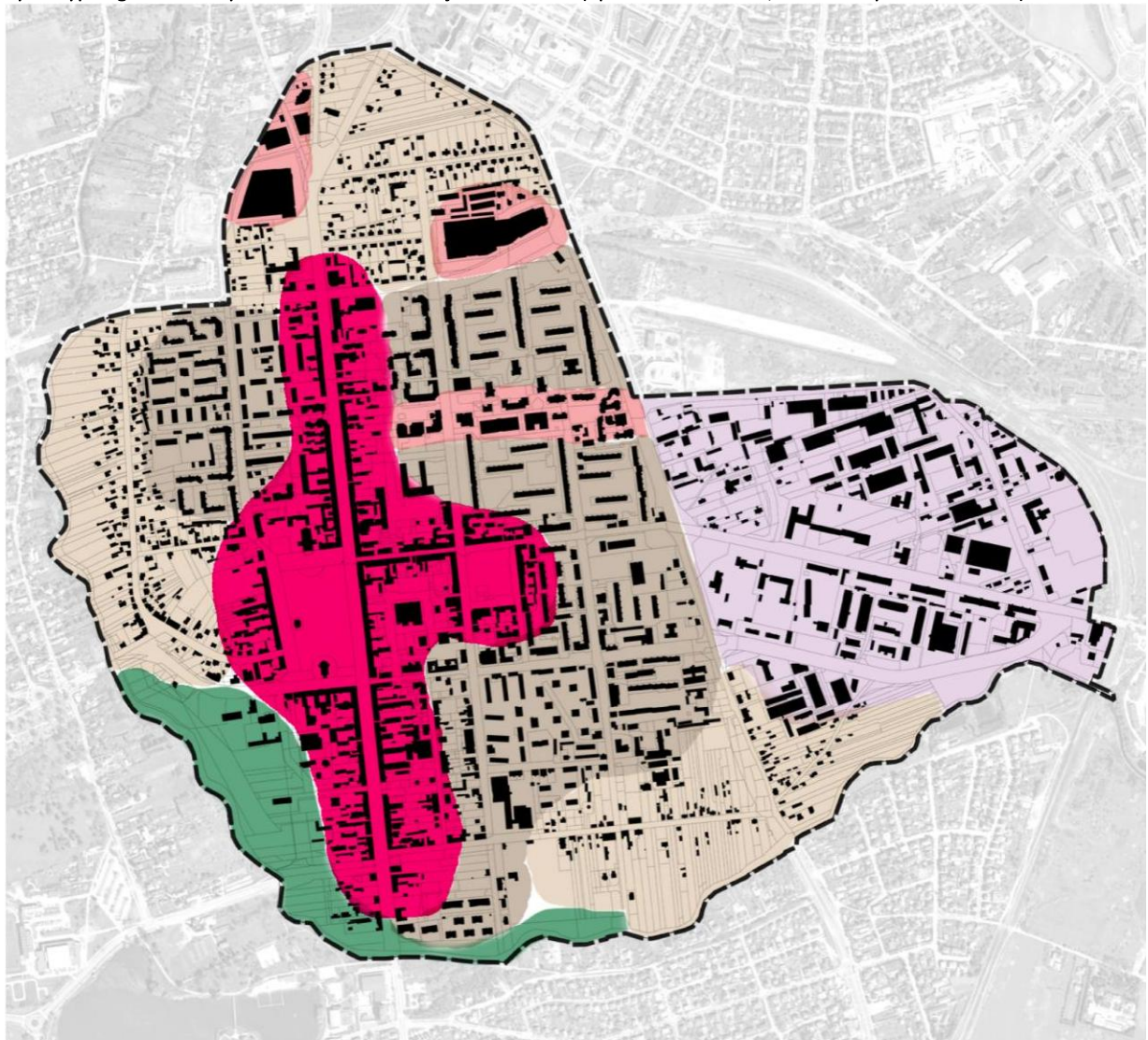
3. Obszary zabudowy jednorodzinnej - powstałej w różnych okresach, zlokalizowanej na obrzeżach obszaru rewitalizacji – w kwartale A12 i częściowo A3, A11, A6, A7 i A13. W południowej i zachodniej części obszaru przyległej do Czarnej Hańczy dominuje układ ulicowy - zabudowa domów położonych wzdłuż ulicy z długimi działkami dochodzącymi do samej rzeki. Obszar jednorodzinny na północ od Dwernickiego ma typowy układ kwartałowy (o prawidłowej wielkości kwartałów), a działki są relatywnie niewielkie. Należy wyróżnić obszar wzdłuż ulicy W. Gałaja - założenie miasta Suwałki nastąpiło na gruntach wydzielonych z działek położonych przy tej właśnie ulicy, wzdłuż której do dziś znajdują się zabytkowe drewniane domy.

4. Obszary zabudowy usługowej - obejmujące tereny obiektów wielkopowierzchniowych: centrum handlowego Suwałki Plaża oraz obszaru usługowego wokół sklepu wielkopowierzchniowego Carrefour (w kwartale A11) oraz oś usługową pasażu Grande - Synthe prowadzącą od dworca do ul. T. Noniewicza - pieszy obszar handlowy stanowiący centrum osiedla mieszkaniowego (w kwartale A9). Charakteryzują się wydzieleniem stref pieszych (w przypadku obiektów wielkopowierzchniowych - wewnątrz budynków) i skumulowaniem miejsc postojowych na zewnątrz układu pieszego. Z drugiej strony centra handlowe generują duży ruch samochodowy, co w rejonie centrum Suwałki Plaża przekłada się na problemy z parkowaniem w okolicy.

5. Obszary produkcyjno - usługowe - położone we wschodniej części obszaru, za ul. Utrata (kwartał A13), w skład których wchodzi zakłady produkcyjne, magazyny, usługi przemieszane z zabudową mieszkaniową i szkołami. Dominuje tu niska zabudowa hal na dużych działkach otoczona miejscami postojowymi, o nieregularnej i rzadkiej sieci ulicznej.

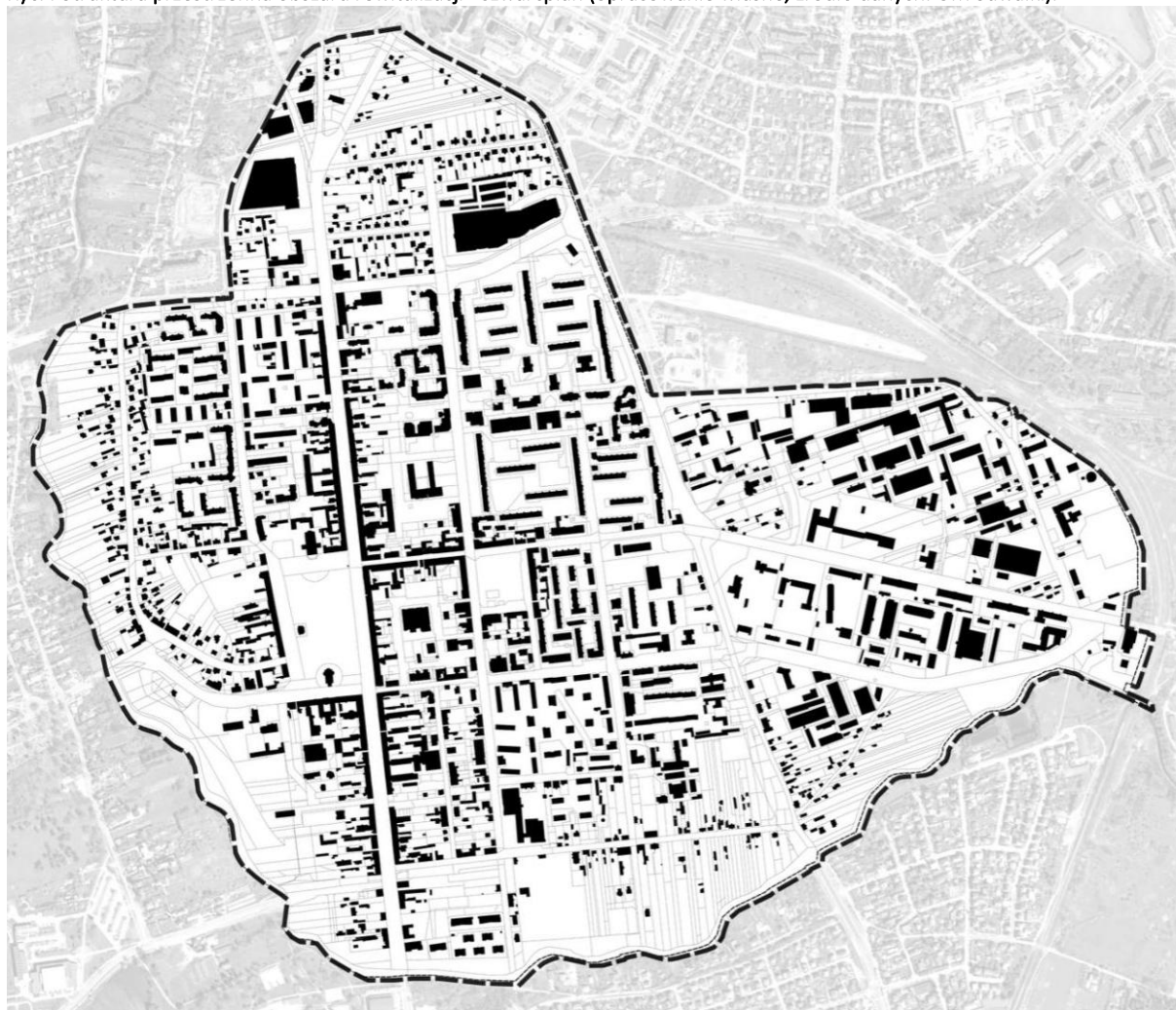
6. Bulwary nad Czarną Hańczą - obszar rekreacyjno-wypoczynkowy przyległy do rzeki, stanowiącej naturalną granicę centrum od strony południowej i zachodniej. Jest zlokalizowany w kwartale A2 z potencjałem rozwoju na sąsiednie kwartały wzdłuż rzeki.

Ryc.3 Typologia zabudowy na obszarze rewitalizacji w Suwałkach (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

	historyczny rdzeń Suwałk		obszary zabudowy usługowej
	obszary zabudowy wielorodzinnej		obszary zabudowy produkcyjno - usługowej
	obszary zabudowy jednorodzinnej		bulwary nad Czarną Hańczą

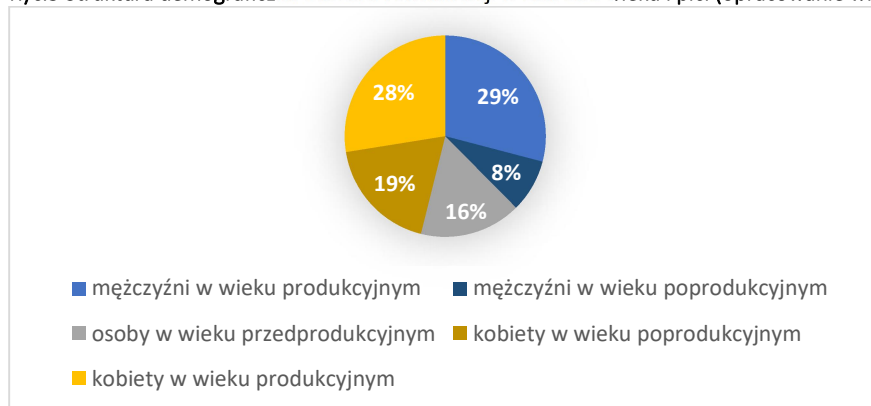
Ryc.4 Struktura przestrzenna obszaru rewitalizacji - szwarcplan (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Struktura demograficzna obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji zamieszkują 15.804 osoby, co stanowi 23,43% mieszkańców miasta. Wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku przedprodukcyjnym jest 16,46 %, w wieku produkcyjnym 56,66 %, a w wieku poprodukcyjnym 26,86 %. Wskaźnik obciążenia demograficznego dla obszaru wynosi 0,77 i jest znacznie wyższy niż wskaźnik dla całych Suwałk (0,654). Na obszarze mieszka 4600 mężczyzn i 4356 kobiet w wieku produkcyjnym, natomiast w wieku poprodukcyjnym jest to odpowiednio: 1340 mężczyzn oraz 2906 kobiet. Tej drastycznej dysproporcji (Ryc. 6) między obu płciami w tej drugiej kategorii nie można wytłumaczyć tylko faktem dłuższego okresu pracy u mężczyzn – mężczyźni żyją wyraźnie krócej. Relatywnie niewielka liczba osób w wieku przedprodukcyjnym dodatkowo wskazuje na niekorzystną strukturę wiekową mieszkańców obszaru, co wyraźnie zapowiada w dłuższej perspektywie pogłębienie się procesu starzenia się populacji.

Ryc.5 Struktura demograficzna obszaru rewitalizacji w zakresie wieku i płci (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Na obszarze rewitalizacji między poszczególnymi jednostkami analitycznymi występują znaczące różnice w gęstości zaludnienia, a tym samym liczbie ludności. Największą gęstością charakteryzują się obszary wielorodzinnej zabudowy blokowej, istotnie mniejszą te, gdzie dominują kamienice, a najmniejszą, co zrozumiałe, tereny zabudowy jednorodzinnej. Istotne różnice między jednostkami dotyczą także struktury wiekowej mieszkańców. Ujawnia to analiza przestrzenna dwóch zagadnień – obciążenia demograficznego (Ryc. 7) oraz udział Kart Seniora w ogólnej liczbie wydanych Suwalskich Kart Mieszkańca (Ryc. 8). Wskaźnik obciążenia demograficznego ujawnia, w których rejonach występuje duży udział mieszkańców będących poza wiekiem produkcyjnym (a więc dzieci, młodzieży i seniorów) – wyraźnie najwyższą wartością wskaźnika charakteryzuje się jednostka A9, a najniższymi sąsiadująca z nią (ale o całkiem innym typie zabudowy) jednostka A4 oraz położona na skraju obszaru rewitalizacji i posiadająca wyraźnie inny charakter niż reszta obszaru jednostka A13. Natomiast drugie z dobrym przybliżeniem wskazuje rejon z wysokim udziałem seniorów, a w połączeniu z pierwszym ukazuje też koncentrację osób w wieku przedprodukcyjnym. I tak procentowo najwięcej seniorów mieszka w rejonach w powojennej wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej, w tym w najliczniejszej jednostce A9 (w której mieszka aż 4348 osób, ponad ¼ wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także w jednostkach AI, A7). Natomiast relatywnie wysoki udział młodego pokolenia występuje w jednostkach, w których występują XIX/XX wieczne kamienice lub nowa zabudowa mieszkaniowa albo też zabudowa jednorodzinna (A1, A2, AII, A 12).

Konkluzja 1 Starzenie się społeczności obszaru rewitalizacji będzie stawać się w nadchodzących latach coraz istotniejszym wyzwaniem.

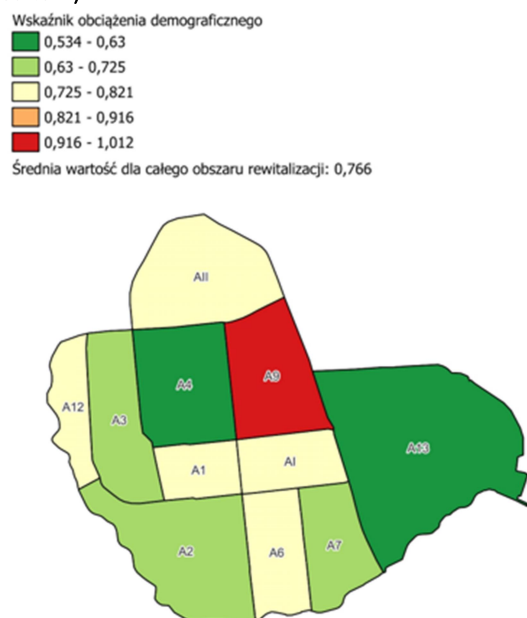
Potrzeba 1 Zmiany demograficzne wymuszają konieczność dostosowania infrastruktury i zakresu usług publicznych do potrzeb osób starszych oraz zapewnienia dostępności. Uwydatniają też ryzyko wykluczenia osób starszych, zarówno w życiu publicznym (rozkład więzi społecznych) jak również w aktywnościach prywatnych, (np. wymagających opuszczenia mieszkania).

Potencjał 1

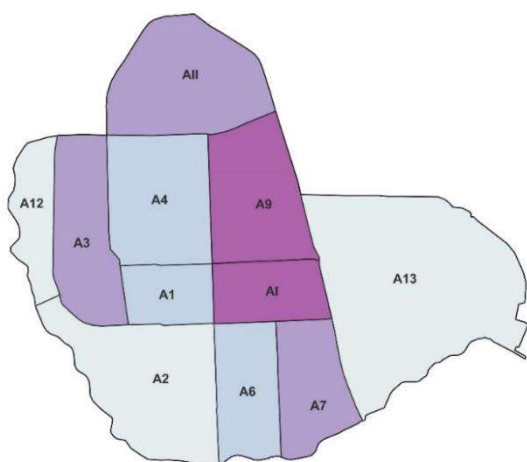
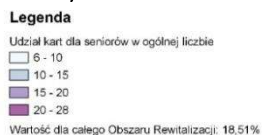
Starzenie się społeczeństwa stwarza też nowe szanse. Otwiera np. nowe możliwości na rynku usług, np. usług pielęgnacyjnych.

Aktywne osoby starsze są niezastąpionym źródłem wiedzy i doświadczenia, które może stanowić podstawę do rozwoju i integracji społeczności.

Ryc.6 Rozkład przestrzenny obciążenia demograficznego na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Ryc.7 Udział Kart Seniora w ogólnej liczbie wydanych Suwalskich Kart Mieszkańca (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

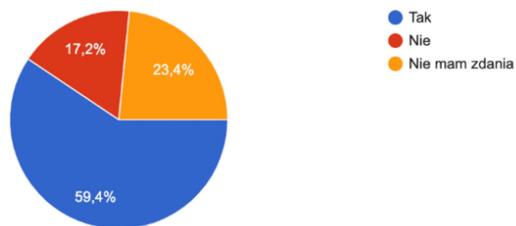

Jakość życia na obszarze rewitalizacji

W ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców Suwałk w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji uzyskano szereg wartościowych dla diagnozy informacji (nawet przy uwzględnieniu ograniczonej próby tej ankiety). Większość ankietowanych dobrze ocenia wyposażenie obszaru rewitalizacji w Suwałkach w usługi publiczne. Obrazuje to rycina 8.

Ryc. 8 Wykres wyników odpowiedzi na pytanie: „Czy centrum Suwałk jest dobrze wyposażone w usługi publiczne?” (opracowanie własne, źródło danych: ankieta rewitalizacyjna dla mieszkańców Suwałk).

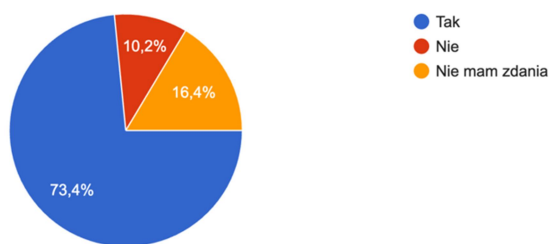
128 odpowiedzi

Znacząca większość ankietowanych, bo ponad 70%, postrzega centrum Suwałk jako przyjazne miejsce do mieszkania (ryc. 9). Wynik odpowiedzi na to samo pytanie nieco pogarsza się, gdy koncentruje się on na konkretnych grupach społecznych – rodzinach z dziećmi (ryc. 10) i seniorach (ryc. 11). Choć procent odpowiedzi pozytywnych w tych przypadkach wciąż przekracza 50% to jednak układ tych odpowiedzi wskazuje na istnienie na obszarze rewitalizacji pewnych deficytów istotnych z punktu widzenia rodziców czy seniorów.

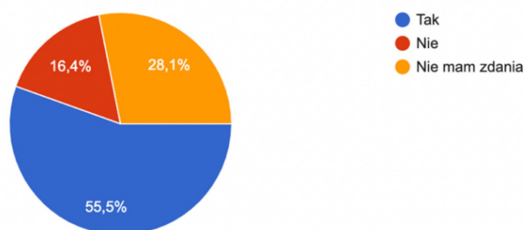
Ryc. 9 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla dorosłych?” (opracowanie własne, źródło danych: ankieta rewitalizacyjna dla mieszkańców Suwałk).

128 odpowiedzi

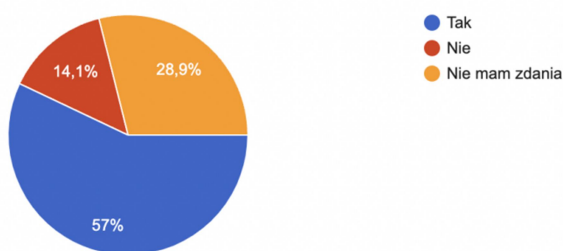
Ryc. 10 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla rodzin z dziećmi?” (opracowanie własne, źródło danych: ankieta rewitalizacyjna dla mieszkańców Suwałk).

128 odpowiedzi

Ryc. 11 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla seniorów?” (opracowanie własne, źródło danych: ankieta rewitalizacyjna dla mieszkańców Suwałk).

128 odpowiedzi

3. Analiza zjawisk społecznych

Na terenie obszaru rewitalizacji występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych – to oczywistość wynikająca z określonego w ustawie mechanizmu wyznaczenia tego obszaru. Równocześnie obszar rewitalizacji obejmuje cały centralny obszar Suwałk, w którym koncentruje się życie miasta – w zakresie handlu i usług, edukacji, administracji, kultury, rozrywki, a nawet częściowo rekreacji. To sprawia, że analiza zjawisk społecznych musi być rozbudowana, uwzględniać różne aspekty życia społecznego i nie koncentrować się wyłącznie na zagadnieniach problemowych. Równie wiele miejsca powinna poświęcić tym aspektom stanowiącym potencjały, w oparciu, o które możliwe będzie zainicjowanie pożądanych zmian społecznych. Właściwym punktem wyjścia do takiej analizy są zagadnienia dotyczące ogółu mieszkańców takie jak m.in. aktywność społeczna, edukacja, uczestnictwo w kulturze. W drugiej części diagnozy skupiono się na zagadnieniach, które wprowadzie są głównymi czynnikami powstawania sytuacji kryzysowych, ale odnoszą się tylko do części lokalnej społeczności.

Aktywność społeczna

Jeśli w obszarze rewitalizacji dokonać ma się pożądana zmiana społeczna skutkująca poprawą relacji społecznych, integracją mieszkańców i towarzyszącą im poprawą jakości życia, to sfera aktywności społecznej okazuje się z tego punktu widzenia kluczowa.

Aktywność społeczna mieszkańców Suwałk, a obszaru rewitalizacji w szczególności, jest dalece niezadowalająca. Taka teza w różnych formach i w oparciu o różne podstawy przewijała się w trakcie prac nad gminnym programem rewitalizacji. Była wypowiedziana jako opinia lub wyjaśnienie określonych zjawisk lub sytuacji, ale znalazła też potwierdzenie w stopniu zainteresowania mieszkańców procesem formułowania GPR. Na spotkania warsztatowe lub konsultacyjne (organizowane o różnych porach, w formule stacjonarnej lub online) przychodziło zwykle niewiele osób. W ankiecie rewitalizacyjnej dotyczącej obszaru rewitalizacji (przeprowadzonej w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line), która została ogłoszona za pośrednictwem strony internetowej urzędu oraz profili FB mających łącznie ok. 11 tys. obserwujących, wzięło udział zaledwie 128 osób. Z drugiej strony aż 37 osób spośród nich (a więc prawie co trzeci) zadeklarowało gotowość do aktywnego zaangażowania się w działania rewitalizacyjne.

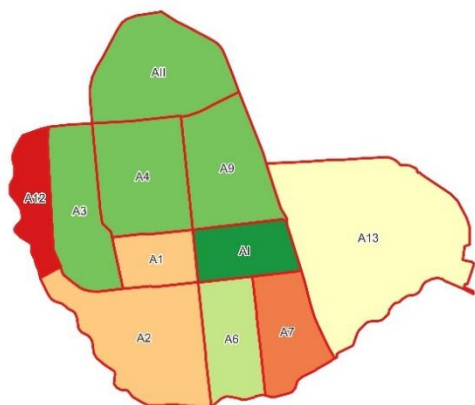
Dobłą ilustracją problemów z aktywnością obywatelską na obszarze rewitalizacji jest analiza frekwencji w budżecie obywatelskim w roku 2021. Na 15804 uprawnionych do głosowania (małoletni mogą głosować za zgodą opiekuna prawnego) głosowało 1361, czyli 8,61 % ogółu mieszkańców tego obszaru. Trudno taki poziom frekwencji uznać za satysfakcjonujący – wszak chodzi o rozstrzygnięcie zagadnień bezpośrednio dotyczących lokalnych społeczności. Wyniki rodzą jeszcze większy niepokój, gdy przeanalizuje się je w układzie przestrzennym (Ryc. 12). Rozpiętość wyników między jednostkami analitycznymi była spora. Najwyższa frekwencja wyniosła 10,20%, a najniższa 4,25%. Dość wyraźnie ukształtowała się granica między jednostkami blokowej zabudowy wielorodzinnej (A I – najwyższa wartość, A 9) oraz północnego części rejonu wzdłuż ul. T. Kościuszki (AII, A3, A4) a terenami położonymi w okolicy południowej części ul. T. Kościuszki (A1, A2) oraz między ul. W. Gałaja a Rzeką Czarną Hańczą (A 12 – najniższa frekwencja).

Ryc. 12 Rozkład przestrzenny frekwencji w budżecie obywatelskim w 2021 r. na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Mapa głoszących w budżecie obywatelskim na 100 mieszkańców

Średnia frekwencja: 7,8%

Na obszarze rewitalizacji w Suwałkach nie rozwinął się dotąd systemowy mechanizm angażowania mieszkańców w życie sąsiedzkie. Tempo życia, rosnące podziały przestrzenne i ekonomiczne sprawiają, że tego typu podstawowa aktywność ulega trwałemu osłabieniu. Z drugiej strony w ankiecie rewitalizacyjnej ponad 67% uczestników wskazało na deficyt na obszarze rewitalizacji przestrzeni dla spotkań, integracji, rozrywki (najwyższa liczba wskazań przewyższająca inne zidentyfikowane braki w tkance miejskiej)¹.

Izolacja poszczególnych osób ze społeczności lokalnej, spowodowana różnymi czynnikami, prowadzi do jeszcze głębszego odcięcia się od aktywności i życia społecznego. W konsekwencji osoby narażone na wykluczenie społeczne mogą wpaść w zakłęty krąg wykluczenia, z którego trudno się samemu wydostać. Angażowanie się w życie społeczne jest jedną z dróg wyjścia z takiego problemu, jednak dla wielu osób trudną do faktycznego urzeczywistnienia.

Konkluzja 2

Ogólny poziom zaangażowania społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym w sprawy o charakterze stricte lokalnym, jest niezadowolający. Może to przyczyniać się do pogłębiania występujących problemów, zwłaszcza społecznych. Dodatkowo stanowi to istotną przeszkodę w realizacji ambitnych zamierzeń rewitalizacyjnych, dla większości których aktywność obywatelska jest

¹ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – pytanie „Czy tkanka miejska w centrum Suwałk wymaga następujących zmian(...)” z katalogiem odpowiedzi do wyboru (dopuszczalny wybór więcej niż 1 odpowiedzi).

Potrzeba 2 Na obszarze rewitalizacji niezbędne wydaje się podejmowanie szeregu wielotorowych i długofalowych działań, które lepiej zintegrują mieszkańców i „drobnymi krokami” wciągną ich do aktywności na rzecz rozwoju lokalnej społeczności i swego sąsiedztwa.

Zagadnienie aktywności obywatelskiej w Suwałkach może być ocenione także w całkiem odmienny sposób, jeśli skupić się na działalności organizacji społecznych. Suwałki są miastem o wyróżniającej się aktywności organizacji III sektora. Na terenie Suwałk zarejestrowanych jest: 116 stowarzyszeń, 57 fundacji, 32 terenowych jednostek organizacyjnych stowarzyszeń, 12 stowarzyszeń zwykłych, co daje łączną liczbę 217 organizacji pozarządowych. Liczba tych organizacji z roku na rok stale wzrasta. Zaangażowanie i potencjał suwalskich NGO potwierdza ich aktywny udział w pracach nad GPR – to środowisko interesariuszy w najbardziej zauważalny sposób uczestniczyło w procesie formułowania GPR zarówno dostarczając wiele informacji diagnostycznych, jak i formułując potrzeby oraz koncepcje przedsięwzięć.

Co jednak ważniejsze organizacje społeczne w Suwałkach zajmują się szeroką paletą istotnych zagadnień i osiągają w swych działaniach sukcesy. Nie próbując dokonać tutaj pełnego przeglądu suwalskich organizacji pozarządowych dla pogłębienia obrazu wskazać należy na kilka z nich. Ich działalność, doświadczenia lub zamierzenia wydają się szczególnie istotne z punktu widzenia treści GPR.

- Podlaskie Stowarzyszenie Terapeutów prowadzi Niepubliczną Terapeutyczną Szkołę Podstawową „Bajka” z oddziałami przedszkolnymi oraz Niepubliczną Terapeutyczną Szkołę Przystosobiającą do Pracy „Prolog”. Szkoły mają na celu integrację dzieci niepełnosprawnych z otoczeniem. Realizują projekty skierowane do dzieci, młodzieży niepełnosprawnej oraz ich rodzin. Oprócz działalności oświatowej Stowarzyszenie prowadzi zajęcia terapeutyczne przeznaczone dla osób dotkniętych niepełnosprawnością. Ważnym przedsięwzięciem realizowanym przez stowarzyszenie jest „Kawiarenka Artystyczna” prowadzona przez młodzież autystyczną, która zakończyła już proces edukacji. Kawiarenka zapewnia im możliwość interakcji społecznych, a z drugiej strony tworzy warunki dla podejmowania różnorodnych aktywności kulturalnych w centrum miasta (przy pl. M. Konopnickiej). Bo o ile podobne przedsięwzięcia funkcjonują też w innych miejscach w Polsce, to ww. przedsięwzięcie wyróżnia fakt ścisłej współpracy z instytucją miejską – Suwalskim Ośrodkiem Kultury.
- Fundacja EGO skupia swą działalność na „trudnej młodzieży”, działa na rzecz wyrównywania szans osób i grup defaworyzowanych oraz tworzenia podłoża dla rozwoju rodzin. Prowadzi poradnię rodzinną, Centrum Ochrony Dziecka, Pracownię

Diagnozy Psychologicznej oraz Placówkę Wsparcia Dziennego w ramach projektu „Zbuntowane Anioły”.

- Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT prowadzi między innymi Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Prześstępstwem oraz jest aktywne na obszarze wspierania i rozwoju wolontariatu (prowadzi m.in. Suwalskie Biura Wolontariatu) – aktualnie realizowany przez nie projekt w tym zakresie nosi nazwę „Korpus Solidarności”.
- Spółdzielnia Socjalna "Perspektywa" koncentruje się na reintegracji społeczno-zawodowej poprzez prowadzenie przedsiębiorstwa w oparciu o pracę jej członków. W ramach swej działalności Spółdzielnia zajmuje się m.in. administrowaniem słupami ogłoszeniowymi na terenie miasta Suwałki (na mocy uchwały Rady Miejskiej). Do niedawna prowadziła też Ośrodek Profilaktyki i Wsparcia dla Osób Nietrzeźwych, Uzależnionych i Bezdomnych.
- Stowarzyszenie „Nie Po Drodze” prowadzi działalność społeczno-kulturalną. Aktywizuje społeczność Suwałk i regionu poprzez inicjowanie działań kulturalnych, artystycznych i społecznych. Prowadzi jeden z Klubów Seniora (poza obszarem rewitalizacji).
- Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku ma na celu wszechstronne uaktywnianie i integrację seniorów, ich czynne uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym miasta. Prowadzi działania w 16 sekcjach, a dodatkowo poprzez wolontariat zapewnia pomoc potrzebującym, angażuje się np. w zbiórki żywności. Prowadzi ponadto Klub Seniora na obszarze rewitalizacji przy ul. Ciesielskiej 15.

Ponadto w Suwałkach działają istotne organizacje społeczne- prowadzące ważne działania o profilu stricte kulturalnym. Ich aktywność zostanie omówiona w kolejnej części diagnozy.

Aktywność organizacji pozarządowych w Suwałkach oraz fakt niewątpliwego istnienia „sieci współpracy” w środowisku aktywistów społecznych w mieście może być pochodną instytucjonalnego wsparcia, jakie jest im zapewniane.

Zgodnie z corocznym programem współpracy z budżetu miasta Suwałki przeznaczane są środki na dofinansowanie zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe na rzecz mieszkańców Suwałk. Program współpracy jest każdorazowo konsultowany z Suwalską Radą Działalności Pożytku Publicznego i z organizacjami. Określa on między innymi priorytetowe zadania współpracy i minimalne kwoty, jakie będą przyznane na wsparcie realizacji tych zadań. W 2022 roku w ramach tej współpracy miasto przekazało organizacjom dotacje w łącznej kwocie 3.513.424,11 zł (plan przewidywał 4.093.000 zł). Zadania realizowane w ramach tych dotacji objęły m.in.: prowadzenie czterech świetlic środowiskowych, prowadzenie Centrum Informacji Turystycznej i jednego z czterech klubów seniora, działania na rzecz integracji cudzoziemców.

O ile wolumen środków kierowanych do organizacji nie zaspokaja w pełni ich potrzeb i oczekiwań, to ważną rolę spełnia Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych przy ul. T. Kościuszki 71, prowadzone przez Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi Urzędu Miejskiego. W centrum udostępniane są pomieszczenia dla prowadzenia nieodpłatnej działalności organizacji, można też skorzystać z doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia oraz pozyskiwania funduszy na działalność. Organizacje społeczne zgłaszają dodatkowe zapotrzebowanie na powierzchnię pod różnorodną działalność społeczną, których obecnie funkcjonujące centrum nie jest w stanie zapewnić. Chodzi zarówno o „przestrzeń integracji”, w której różne organizacje mogłyby współdziałać i kierować swoją ofertą do szerokiego grona odbiorców z obszaru rewitalizacji, jak i indywidualne potrzeby niektórych organizacji. Z drugiej strony należy odnotować, że przestrzeń w Starej Łażnia przeznaczona w założeniu na aktywność organizacji pozarządowych, nie jest przez nie wykorzystywana. Co wskazuje, że sytuacja jest złożona i wszelkie ewentualne działania w kierunku zapewnienia dodatkowej przestrzeni dla organizacji pozarządowych powinny być poprzedzone pogłębioną analizą z jednej strony potencjału tych organizacji, a z drugiej planowanych zasad i warunków funkcjonowania takiej przestrzeni.

Większość organizacji nie potrzebuje przestrzeni na stałe, tylko na konkretne wydarzenia, ale są też takie, które jej potrzebują z uwagi na potrzebę przechowywania sprzętu rehabilitacyjnego. Taka sytuacja dotyczy przykładowo stowarzyszenia rehabilitacyjno-integracyjnego „Amazonki”.

Innym pozytywnym przejawem poważnego traktowania aktywności obywatelskiej w Suwałkach jest funkcjonowanie szeregu rad społecznych stanowiących ciała doradcze Prezydenta Miasta. Są to Suwalska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Suwalska Rada Seniorów, Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Rada ds. Kultury, Rada Sportu oraz Młodzieżowa Rada Miejska.

Konkluzja 3 Wyrażone w dokumentach strategicznych miasta dążenie do pogłębiania udziału strony społecznej w procesach decyzyjnych i funkcjonowaniu miasta spotyka się z aktywnością i aspiracjami organizacji pozarządowych. Partycypacyjna istota rewitalizacji stwarza sprzyjające warunki, aby udało się skutecznie połączyć te obustronne zamierzenia.

Potrzeba 3 Powszechnie identyfikowanym deficytem jest niewystarczająca przestrzeń do funkcjonowania organizacji społecznych, zwłaszcza w „otwartej” formule. Brak też w Suwałkach przestrzeni integracji mieszkańców w formule domów sąsiedzkich czy miejsc aktywności lokalnej. Wyjątkiem są tu Kluby Seniora adresowane jednak do ściśle zdefiniowanej grupy społecznej.

Potencjał 2 Aktywność organizacji pozarządowych, ich deklarowane zamierzenia i plany

stanowią istotny potencjał, co do którego powinna być podjęta próba wykorzystania go przy formułowaniu GPR i jego późniejszym wdrażaniu. Warto w tym zakresie wykorzystać (nadając im w procesie odpowiednią rangę) także funkcjonowanie rad społecznych.

Zaangażowanie w życie kulturalne

W zobjektywizowany sposób ciężko jest mierzyć zaangażowanie w aktywności kulturalne mieszkańców obszaru rewitalizacji, co wynika z faktu, że to zaangażowanie najczęściej nie jest przypisywane do konkretnych mieszkańców. Jedyne „twarde” dane adresowe odnoszą się do wypożyczeń z biblioteki publicznej. Choć w obecnych czasach nie jest to powszechna aktywność, to jednak informacja ta daje możliwość wyciągnięcia pewnych wniosków. Na jednego mieszkańca przypadają średnio 2 książki w roku, co uznać należy za bardzo wysoki wynik i wyciągnąć z tego wniosek, że na obszarze rewitalizacji jest zapotrzebowanie na rozszerzenie oferty kulturalnej.

Obszar rewitalizacji jest bez wątpienia centrum suwalskiego życia kulturalnego i choćby z uwagi na bliskość przestrzenną mieszkańcy tego obszaru są częstymi uczestnikami wydarzeń kulturalnych. Ale także pozostali mieszkańcy Suwałk w obszarze rewitalizacji znajdują najszerszą ofertę kulturalną. Jest tam zlokalizowanych wiele instytucji kultury (Ryc. 13). Wprawdzie główna siedziba kluczowej instytucji – Suwalskiego Ośrodka Kultury – znajduje się niedaleko poza granicą obszaru rewitalizacji, to jednak ta instytucja obecna jest na obszarze. Po pierwsze jedna z siedzib Ośrodka znajduje się przy ul. T. Noniewiczza (gdzie między innymi mieści się Kawiarenka Artystyczna), a po drugie na obszarze działają podległe SOK: Stara Łażnia oraz Galeria Sztuki Współczesnej Chłodna 20. Ponadto należy wspomnieć o Muzeum Okręgowym i jego filii – Muzeum im. Marii Konopnickiej oraz Bibliotece Publicznej im. Marii Konopnickiej przy ul. E. Plater. Docelowo siedziba biblioteki (w formule medioteki) zostanie przeniesiona na teren u zbiegu ulic: M. Reja, gen. K. Pułaskiego i ks. S. Szczęsnowicza i znajdzie się poza obrębem obszaru rewitalizacji.

Na obszarze rewitalizacji działają też inne miejsca, społeczne lub komercyjne, w których można obcować z kulturą. Przykładowo lokalami gastronomicznymi udostępniającymi przestrzeń na koncerty czy występy teatralne są Browar Północny oraz Pizzeria Rozmarino. W nieodległej przyszłości, zgodnie z zapowiedzią prywatnego inwestora, należy też spodziewać się uruchomienia Klubu Muzycznego w budynku dawnego kina „Bałtyk”.

Ważną rolę w krzewieniu kultury oraz dziedzictwa kulturowego w Suwałkach spełniają organizacje społeczne. Dziedzictwo kulturowe zarówno materialne, jak i niematerialne odgrywa w rewitalizacji znaczącą rolę. Jego propagowanie oraz kultywowanie lokalnych

zwyczajów, odkrywanie historii miasta i nagłaśnianie historycznego przekazu miasta – jest ważne nie tylko ze względu na podnoszenie atrakcyjności turystycznej Suwałk. Zacznie większą rolę odgrywa jako ważny wkład w budowanie tożsamości miejskiej i lokalnej. Wzmacnianie społeczności lokalnej, często sąsiedzkiej, w oparciu o dziedzictwo kulturowe przyczynia się do wzmocnienia i silniejszej integracji tych społeczności. W tym kontekście należy wymienić przykładowo Stowarzyszenie Kulturalne „Kostroma”, które angażuje się w działania o różnorodnym charakterze, ale sporo z nich (w np. działalność wydawnicza) dotyczy suwalskiego dziedzictwa i jego popularyzacji. Na zlecenie miasta stowarzyszenie prowadzi Centrum Informacji Turystycznej (ulożone w Parku Konstytucji 3 Maja) – ważny punkt na mapie obszaru rewitalizacji. Można w nim uzyskać informacje o trasach turystycznych prowadzących przez ulice miasta, a bazujących na suwalskim dziedzictwie kulturowym.

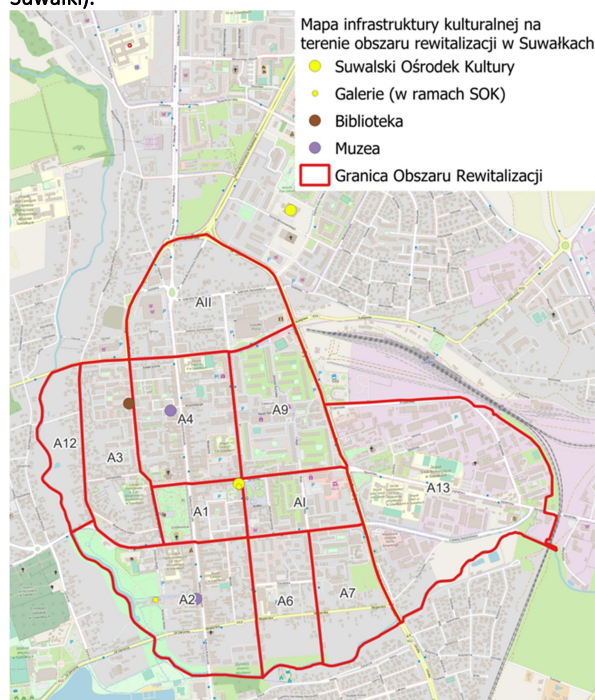
Inne organizacje pozarządowe, na które należy zwrócić uwagę ze względu na ich działalność kulturalną na obszarze rewitalizacji, to:

- Fundacja ART-SOS, która zajmuje się przede wszystkim propagowaniem muzyki klasycznej - funduje stypendia dla młodych twórców, organizuje koncerty (np. „obiady czwartkowe”), spotkania muzyczno-poetyckie, festiwal „Z Kiepurą na Chłodnej”. Wydarzenia organizuje we własnych pomieszczeniach na ul. Chłodnej, jak i w salach w dyspozycji SOK.
- Stowarzyszenie Twórczych Seniorów „Rozłogi” organizuje występy Kabaretu Literackiego „Rozłogi”, występy teatralne oraz muzyczno-wokalne”. Wydarzenia odbywają się m. in. w „Kawiarence Artystycznej” przy SOK.

Bardzo istotne znaczenie w życiu kulturalnym obszaru rewitalizacji i całego miasta odgrywają duże wydarzenia plenerowe. W pierwszej kolejności wspomnieć należy o znaczącej imprezie muzycznej - Suwałki Blues Festiwal. Wydarzenie to ma oczywiście korzystny wpływ na lokalną gospodarkę, bo ściąga do miasta licznych gości - nie tylko tych wypoczywających w okolicach miasta, ale także gości z daleka. Równie ważny jest też odbiór festiwalu w mieście – uzyskał status suwalskiego „produktu” o odpowiedniej renomie i stał się elementem lokalnej tożsamości. Świadczą o tym chociażby tablice zlokalizowane w chodniku ul. Chłodnej z nazwiskami występujących na festiwalu wykonawców.

Drugim znaczącym wydarzeniem są Dni Suwałk. One również zwiększają ofertę kulturalną miasta, aktywizują mieszkańców i przyciągają osoby spoza miasta. Udana organizacja takich wydarzeń sprawia, że rośnie zapotrzebowanie mieszkańców na kolejne wydarzenia plenerowe, które zaspokajają potrzebę rozrywki, odpoczynku i interakcji z innymi mieszkańcami.

Ryc. 13 Publiczne instytucje kultury na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Konkluzja 4

Szeroko pojęta kultura oraz różnorakie działania z nią związane stanowią bardzo ważny czynnik pozwalający aktywizować i integrować lokalną społeczność oraz przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu.

Potrzeba 4

Pozytywny odbiór wydarzeń kulturalnych w Suwałkach wskazuje, że warto rozszerzać ofertę w tym zakresie. Aktywności kulturalne mocnej niż obecnie mogłyby stać się narzędziem w działaniach na rzecz rozwiązywania problemów społecznych (w tym zwłaszcza przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu).

Potencjał 3

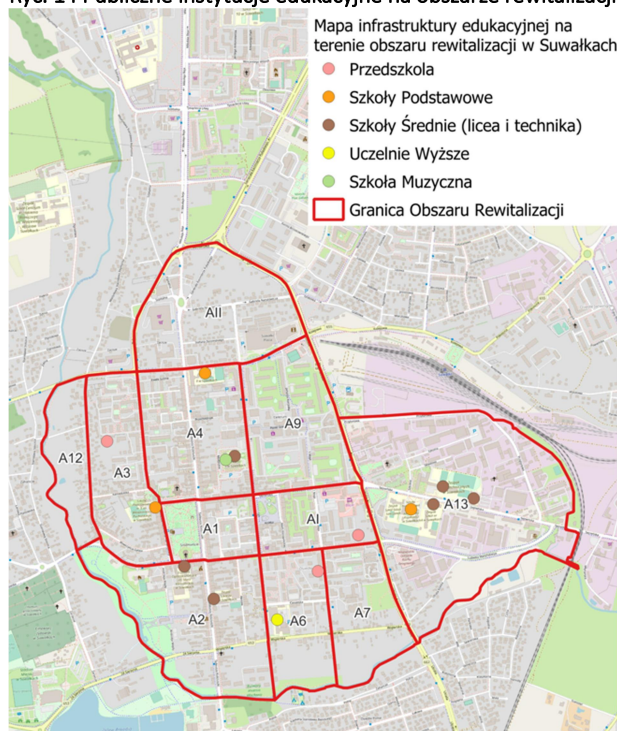
Oferta kulturalna Suwałk i jej instytucje kultury to mocny atut miasta, który może być rozwijany i przyczyniać się do osiągnięcia celów programu rewitalizacji. Nie do pominięcia jest doświadczenie publicznych instytucji kultury we współpracy z organizacjami pozarządowymi w przedsięwzięciach o charakterze społecznym, a także aktywność organizacji społecznych o profilu kulturalnym.

Edukacja i wychowanie

Na terenie obszaru rewitalizacji skupia się większość publicznych jednostek oświaty w mieście. Reprezentują pełen przekrój poziomów edukacji (od przedszkoli do szkoły wyższej). Uczęszcza do nich ponad 7 tysięcy wychowanków, uczniów i studentów mieszkających zarówno na terenie obszaru rewitalizacji i poza nim (w tym poza Suwałkami). Na tle pozostałych części miasta, codzienna koncentracja dzieci i młodzieży stanowi jeden z istotniejszych czynników rozwoju przestrzennego i funkcjonalnego obszaru m.in. dojazdów

(komunikacją miejską i środkami indywidualnymi), szeroko pojętego bezpieczeństwa czy miejsc spotkań i oferty rozwoju osobistego.

Ryc. 14 Publiczne instytucje edukacyjne na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Placówki edukacyjne z obszaru rewitalizacji reprezentują relatywnie wysoki poziom nauczania, choć nie jest to ocena jednoznaczna. Z jednej strony, wyniki ich uczniów z egzaminów 8-klasisty oraz maturalnych z roku szkolnego 2021/2022 należały do najwyższych w Suwałkach. Z drugiej strony, w granicach obszaru lokalizuje się gros placówek szkolnictwa branżowego w mieście, których poziom cieszy się mniejszym uznaniem (wedle opinii zbieranych w toku diagnozy MOF Suwałk). Zdając sobie sprawę z ograniczonych możliwości wpływu na poziom oferty edukacyjnej szkół w ramach procesu rewitalizacji, warto wziąć pod uwagę ewentualność uwzględnienia potrzeb placówek edukacyjnych i rozwoju oferty, zwłaszcza w zakresie zajęć pozalekcyjnych, w ramach działań uzupełniających interwencję.

Osobnym polem współpracy placówek oświaty z otoczeniem jest dbałość o zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży. W ostatnim czasie obserwuje się rosnącą liczbę dzieci i młodzieży ze diagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi. Wśród czynników tego stanu wyróżnia się pełen przekrój czynników negatywnych (stres i presje wynikłe z czasu pandemii, ograniczona odporność na „pułapki” mediów społecznościowych itd.), jak również poprawę dostępności narzędzi diagnostycznych w gestii szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych. W oparciu o dane dot. szkół podstawowych zwraca się uwagę, iż dostępność zajęć z zakresu pomocy psychologa czy pedagoga dostępnego dla dzieci i młodzieży w szkołach nie jest równomierna (patrz *Tab. 2*). gdyż występują braki w

zatrudnieniu w suwalskich szkołach na stanowiskach psychologa i pedagoga. Deficyty na tym polu mogą dotyczyć nie tylko ograniczonej dostępności kadr (w Suwałkach działa 1 publiczna poradnia psychologiczno-pedagogiczna oraz 2 niepubliczne), lecz również niewystarczającego uwrażliwienia młodzieży w zakresie dbałości o zdrowie psychiczne swoje i rówieśników. Istnieje więc pole do podejmowania działań w tym zakresie.

Tab. 2 Dostępność pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach podstawowych obszaru rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych UM Suwałki).

	Liczba uczniów w szkole	Liczba godzin na ucznia	Część uczniów, która wzięła udział w zajęciach
<i>Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Aleksandry Piłsudskiej w Suwałkach</i>	632	1,0	9,8%
<i>Szkoła Podstawowa nr 6 im. Aleksandry Kujawowicz w Suwałkach</i>	760	2,9	72,5%
<i>Szkoła Podstawowa nr 9 Im. Włodzimierza Puchalskiego w Suwałkach</i>	556	0,7	54,7%

Potrzeba 5 Zadbanie o odpowiedni, równomierny dostęp do poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego dla dzieci, młodzieży oraz ich otoczenia.

Potencjał 4 Włączenie do procesu konceptualizacji i realizacji polityki rewitalizacji kadr placówek edukacyjnych. Możliwość lokalnej promocji oferty Miasta skierowanej do uczniów, młodzieży czy rodziców.

Oferta obszaru rewitalizacji dla młodych

Pomimo koncentracji placówek edukacyjnych na terenie obszaru rewitalizacji (naturalnej obecności osób młodych), przestrzeń centrum Suwałk nie jest miejscem, w którym gros młodzieży chętnie spędza czas wolny. Pewny wyjątek stanowi centrum handlowe Suwałki Plaza, w którym do niedawna (obecnie już nie) funkcjonowały przestrzenie o przeznaczeniu kulturalno-artystycznym, jednak obecnie przeznaczone jest w całości pod funkcje komercyjne. Niemniej jednak zwraca się uwagę, iż po dniu spędzonym w szkole/na uczelni uczniowie najczęściej opuszczają centrum miasta na dobre.

Sytuacja ta ma miejsce pomimo relatywnie dobrych opinii (zebranych podczas diagnozy na potrzeby strategii MOF Suwałk) wśród młodzieży nt. oferty wystawowej, programów

jednostek kultury czy oferty gastronomicznej. Jako deficyty wskazywali oni przede wszystkim niewielką ilość miejsc i okazji do rozwoju osobistego, spędzania wolnego czasu przy muzyce (zarówno lokali, jak i okazji koncertowych) czy otwartych spotkań z ciekawymi gośćmi. W świetle relatywnie dobrej oferty kulturalnej centrum miasta na szczególną uwagę zasługują postulaty poprawy oferty samodoskonalenia oraz możliwości zaangażowania w działalność społeczną (wolontariat, warsztaty, działalność organizacji i in.). W istocie, tak kształtowana oferta mogłaby przyczynić się nie tylko do wzmocnienia interwencji na obszarze rewitalizacji (poprzez działalność społeczną), lecz również dostarczyć młodym nowej wiedzy i kompetencji potrzebnych na rynku pracy (w tym kompetencji miękkich).

Osobną grupą problemów dotyczących młodych – wcale nie odległą od kwestii szeroko pojętej oferty do nich skierowanej – są kłopoty z prawem i uzależnienia. Pod względem popełnionych przestępstw przez nieletnich negatywnie wyróżniają się jednostki A9, A11 i A1 (łącznie ponad 3/4 wszystkich przestępstw na obszarze rewitalizacji). Przestrzenie handlowe w tych okolicach przyciągają kradzieże i stanowią potencjalne lokalizacje pracy streetworkerów. Równolegle, pracownicy socjalni wskazują na rosnącą grupę młodzieży mających poważne problemy z nadużywaniem alkoholu i środków psychoaktywnych. Podkreśla się, iż poszczególne przypadki osób młodych nie powinny być rozpatrywane bez brania pod uwagę szerszego tła zarówno rodzinnego (w szczególności rodzin kryzysowych) jak i rówieśniczego. W kontekście koncentracji problemów społecznych na terenie rewitalizacji, stanowi to argument za zorientowaniem wsparcia nie tylko na daną osobę, lecz również na jej otoczenie (rodzinne, sąsiedzkie, rówieśnicze etc.). Należy uwzględnić, iż na terenie obszaru rewitalizacji funkcjonuje 3 z 5 miejskich świetlic środowiskowych prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Kontynuacja współpracy z tymi jednostkami, jak również z licznymi w terenie szkołami, to potencjalny punkt wyjścia do zaopiekowania się sytuacją młodych w centrum miasta.

Konkluzja 5 Centrum Suwałk nie stanowi dla młodych atrakcyjnego miejsca spędzania czasu po ukończonym dniu nauki – pomimo relatywnie dobrze ocenianej oferty jednostek kultury czy lokali gastronomicznych.

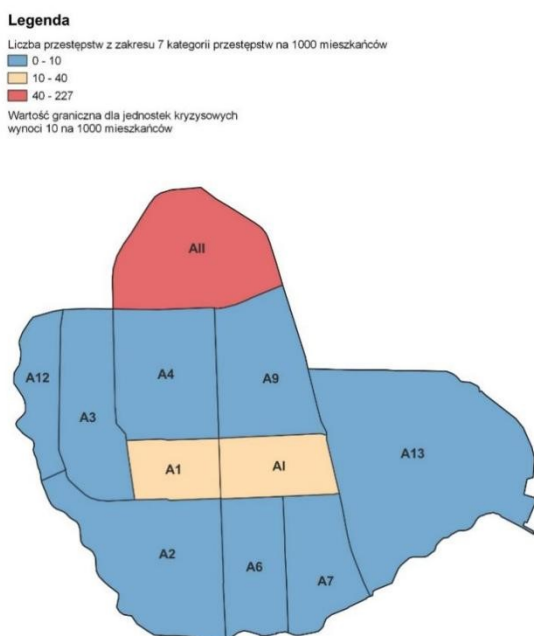
Potrzeba 6 Zaopiekowanie się potrzebami młodych osób z terenu rewitalizacji, które uciekają w używki i balansują na granicy prawa.

Potencjał 5 Istnieje potencjał współpracy z partnerami z obszaru rewitalizowanego, w szczególności ze szkołami, na polu kształtowania miejsc służących rozwojowi osobistemu i aktywności społecznej.

Bezpieczeństwo

Najważniejsze zjawiska wpływające na obniżenie bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji to zgodnie z informacjami z Komendy Policji w Suwałkach przede wszystkim: kradzieże, kradzieże z włamaniem, kradzieże samochodów oraz uszkodzenie mienia. Lokalizacja miejsc, w których popełniono przestępstwa wskazuje – podobnie jak w przypadku przestępstw nieletnich – na ich koncentrację w dwóch rejonach obszaru rewitalizacji: centrum handlowego Plaza (AII) oraz między historycznym centrum i przestrzeniami handlowymi przy ul. Sejneńskiej (A1 i AI). Generowane poczucie zagrożenia, szczególnie wśród osób słabszych czy po prostu starszych, może być przedmiotem działań nie tylko służb, streetworkerów czy inwestycji w monitoring, lecz również lokalnych kampanii uczulających na przypadki kradzieży i zachęcających do reakcji.

Ryc. 15 Przestrzenny rozkład zjawiska przestępczości (7 głównych kategorii przestępstw) na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Zagęszczenie przestrzeni handlowych i usługowych w obu rejonach centrum naturalnie przekłada się na wzmożony ruch pojazdów. Przekłada się to na poziom bezpieczeństwa na drogach dojazdowych do obu z nich. Jednostka AII jest zdecydowanie najmniej bezpieczną częścią obszaru rewitalizacji na tym polu, odpowiadając za niemal połowę wszystkich wypadków, przestępstw drogowych i kolizji. Jako drugą odznaczającą się jednostkę należy wymienić rejon A7.

Osobnym czynnikiem, odnoszącym się nie tylko do poczucia bezpieczeństwa, lecz będącym również punktem zbornym dla wielu innych problemów obszaru rewitalizacji, jest dostępność alkoholu na jego terenie. W granicach badanego obszaru znajduje się 41 sklepów

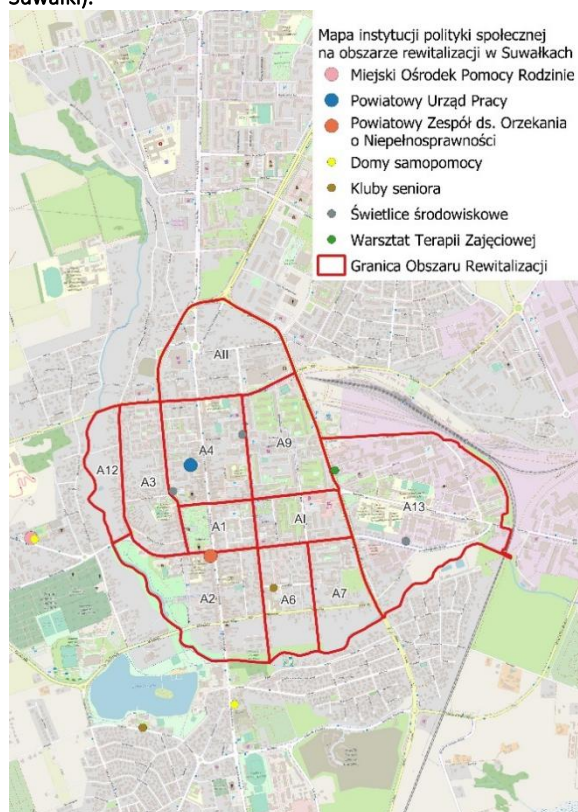
z alkoholem. Większość z nich koncentruje się wzdłuż ul. T. Kościuszki oraz ul. Chłodnej/Sejneńskiej. O ile liczba sprzedanego alkoholu w tych punktach nie może zostać uznana za miarodajną ze względu dużą grupę ich klientów przyjeżdżających na zakupy, w tym alkoholowe, z Litwy, pracownicy socjalni wskazują na wzrost spożycia alkoholu w tym rejonie miasta, w tym wśród młodzieży.

Konkluzja 6 Newralgiczne miejsca na mapach bezpieczeństwa publicznego w Suwałkach stanowią obszary handlowe. Konkluzja wiąże się nie tylko ze wzmożonym zagrożeniem kradzieży, lecz również koncentrującym się w ich pobliżu ruchem drogowym i obserwowaną liczbą wypadków i kolizji.

Potrzeba 7 Wszechstronne podejście do walki z problemem kradzieży oraz przemyślana interwencja prowadząca do zmniejszenia liczby dostępnych punktów monopolowych. Rewizja planów rozwoju układu transportowego na terenie obszaru rewitalizacji.

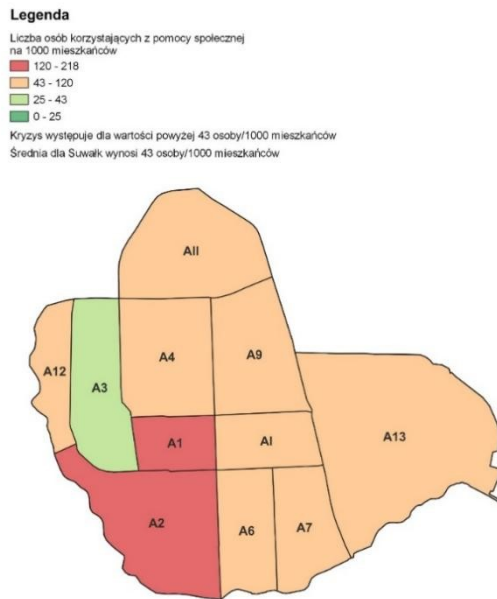
Na obszarze rewitalizacji wsparcie finansowe ze strony systemu pomocy społecznej (ryc. 16 przedstawia przestrzenny rozkład instytucji tego systemu) kierowane jest do 1312 osób, które stanowią niespełną połowę świadczeniobiorców w całym mieście. Do głównych przyczyn przyznawania świadczeń zalicza się: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, ochronę macierzyństwa, ubóstwo. Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej.

Ryc. 16 Instytucje polityki społecznej na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Wsparcie dla osób ubogich musi uwzględniać złożoność przyczyn niskiego statusu materialnego oraz czynniki, które nie są bezpośrednią przyczyną takiego stanu, ale mogą pogłębiać zjawisko w sytuacji współwystępowania. Klasycznym przykładem jest powiązanie ubóstwa i bezrobocia czy sytuacji rodzinnej. Dane zaprezentowane na poniższej mapie (ryc. 17) wskazują, iż największe zagęszczenie osób korzystających z pomocy społecznej ogółem występuje w zachodniej części obszaru rewitalizacji (A1 i A2) o zabudowie kamienicznej i jednorodzinnej. Należy przy tym zaznaczyć, iż dużą część powierzchni jednostki A1 zajmuje park miejski. Oznacza to, iż gros świadczeniobiorców zamieszkuje rejon ulic T. Kościuszki i T. Noniewicza, wymieniony w poprzednim podrozdziale jako obszar koncentracji punktów monopolowych. Ubóstwo jako problem złożony z wielu składowych stanowi kluczowe wyzwanie społeczne na obszarze rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem powyższych jednostek, które charakteryzują się większą potrzebą wsparcia.

Ryc. 17 Przestrzenny rozkład świadczeniobiorców pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Czynnikiem towarzyszącym koncentracji ubóstwa na obszarze rewitalizacji jest zadłużenie mieszkań komunalnych. Największe zagęszczenie tych lokali, zadłużonych zarazem na największą kwotę, występuje w zachodniej części obszaru (A2, A12), wzdłuż rzeki Czarnej Hańczy, oraz w jego północnym rejonie (A11). Postępujące zadłużenie lokali komunalnych stanowi jedną z potencjalnych przyczyn popadania w kryzys bezdomności. Korelacja ta w ostatnich latach nie jest jednak wyraźnie widoczna – w wyniku pracy MOPR w ostatnich latach zauważa się rosnącą liczbę osób w kryzysie, które zdołały się usamodzielnąć. Pomimo tych sukcesów, pracownicy socjalni podkreślają potrzebę rozszerzenia współpracy w tym zakresie z większą liczbą organizacji pozarządowych.

Ryc. 18 Przestrzenny rozkład długotrwale zadłużonych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Legenda

Udział lokali komunalnych z długotrwałym zadłużeniem czynszowym i za media w %

0 - 10

10 - 30

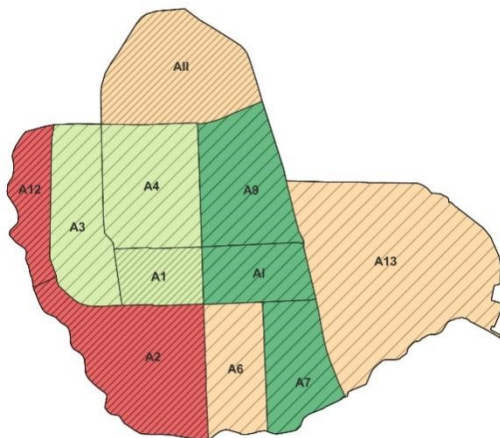
30 - 50

50 - 75

Średnie zadłużenie na mieszkanie

/ poniżej 1000 zł

// powyżej 1000 zł

Konkluzja 7

Koncentracja problemu ubóstwa występuje w zachodniej i centralnej części obszaru rewitalizacji.

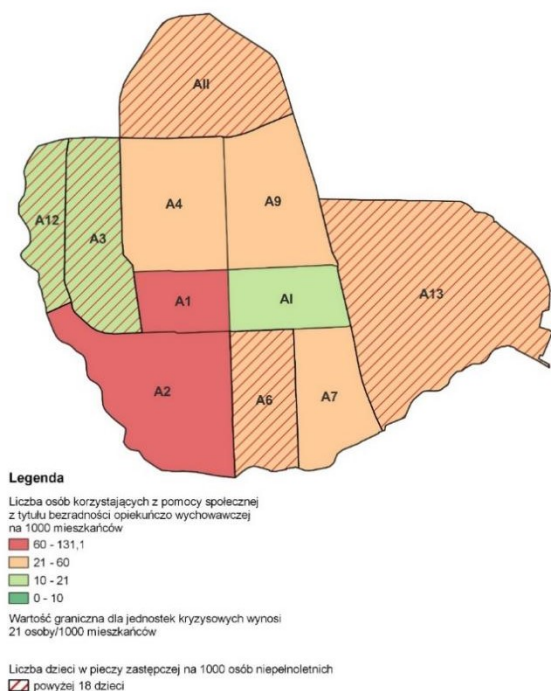
Potrzeba 8

Potrzeba zwiększenia współpracy z organizacjami w zakresie pracy z osobami w kryzysie bezdomności.

Problemy rodzin

Osobne pole diagnozy z zakresu pomocy społecznej stanowią problemy rodzin. Koncentracja osób pobierających świadczenia pomocy społecznej z tytułu tzw. bezradności opiekuńczo-wychowawczej pokrywa się w istotnym stopniu z problemem ubóstwa (ciążenie w stronę zachodniej części obszaru) i cechują ją podobne zmiany w ciągu lat (zauważalny stopniowy spadek). Pomimo to, wieloletnia obserwacja funkcjonowania rodzin dotkniętych czynnikami powodującymi wykluczenie społeczne przez MOPR pozwala na stwierdzenie, że w wielu rodzinach występuje „dziedziczenie biedy”.

Ryc. 19 Przestrzenny rozkład świadczeniobiorców pomocy społecznej z tytułu bezradności opiekuńczo-wychowawczej na obszarze rewitalizacji wraz ze wskaźnikiem liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Rodziny z dziećmi borykają się z różnego rodzaju współistniejącymi problemami i stanowią ok. 25% ogólnej liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej. Dane MOPR wykazują, iż nieco ponad połowę z nich stanowią rodziny pełne, zaś pozostałą grupę (46%) stanowią samotni rodzice. Wśród niekorzystnych zmian społecznych zachodzących w obserwowanych rodzinach wymienić należy w szczególności migracje zarobkowe rodziców, rozluźnienie więzi i relacji pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny, przemoc, alkoholizm i nowe rodzaje uzależnień itp. Zmiany te mają wpływ na realizację podstawowych funkcji rodzicielskich oraz zaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka. W skrajnych przypadkach bezradności rodzicielskiej – których liczba w ostatnich latach niestety nie maleje – dzieci kierowane są do rodzin zastępczych.

Zjawisko przemocy trudno określić w sposób jednoznaczny z uwagi na występujące zjawisko przemocy ukrytej, która może toczyć się w rodzinie (lub szkole). Wiele z jej przypadków może pozostać nieuwjętych w statystyki z powodu braku wiedzy na temat jej występowania czy niskiej świadomości społecznej dotyczącej identyfikowania przemocy. Dostępne statystyki mówią o 230 rodzinach w Suwałkach objętych procedurą „Niebieskiej Karty”. Odnotowuje się, iż MOPR dysponuje lokalami chronionymi dla osób wymagających schronienia w sytuacji zaistnienia przemocy (w toku prac poinformowano, iż w 2022 roku użyto ich jedynie raz).

Krajobraz problemów dotyczących rodzin z terenu rewitalizacji jest różnorodny, lecz do pewnego stopnia niezmienny od lat. W ostatnim roku, za sprawą rosyjskiej inwazji na

Ukrainę w granicach obszaru rewitalizacji zamieszkało kilkaset osób z Ukrainy (w jednostkach A2, A4 i A13). Uwzględniając potencjalnie zmienne zapotrzebowanie na wsparcie dla tych rodzin (w zależności od stopnia usamodzielnienia, gotowości do pozostania w Suwałkach itp.) należy je uwzględnić w ramach działań uzupełniających perspektywę rewitalizacji.

Konkluzja 8 Koncentracja rodzin z problemami występuje w południowo-zachodniej części obszaru rewitalizacji.

Potrzeba 9 Wymagane jest wsparcie uwzględniające szczególne potrzeby rodzin wielodzietnych i samotnych rodziców.

Potencjał 6 Wzmocnienie współpracy z suwalskimi organizacjami ukraińskimi w celu integracji rodzin uchodźców z Ukrainy.

Seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami i ich rodziny

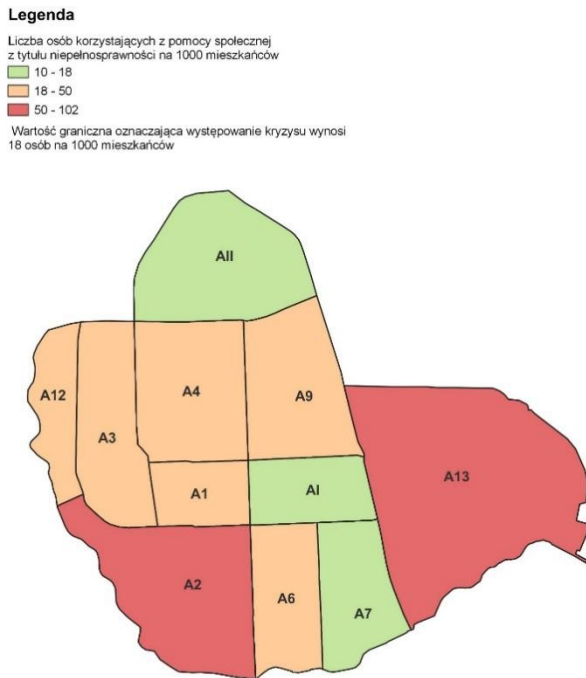
Wraz ze starzeniem się populacji miasta podkreśla się wagę zagwarantowania seniorom godnej i różnorodnej oferty spędzenia wolnego czasu. W tym kontekście na znaczeniu zyskują kluby seniora, których oferta w Suwałkach stopniowo powiększa się. Na obszarze rewitalizacji funkcjonuje klub seniora na ul. Ciesielskiej, a prowadzony jest przez Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku. Ponadto, poza obszarem rewitalizacji, funkcjonują trzy kluby seniora, a także Dzienny Dom Pobytu przy Domu Pomocy Społecznej. W związku z rosnącą liczbą seniorów w mieście wskazuje się na potrzebę organizacji większej liczby tego typu placówek jak również zajęć. Równoległe, zmianom demograficznym w mieście towarzyszą wyzwania związane z przystosowaniem miasta do potrzeb osób o ograniczonej mobilności (tzn. likwidowaniem barier architektonicznych) jak i skutecznym dostarczeniem wsparcia do zainteresowanych. Podkreśla się, iż kluczowym partnerem w kształtowaniu komunikacji społecznej ze środowiskiem osób starszych są suwalskie organizacje senioralne, w tym Suwalska Rada Seniorów.

Na terenie rewitalizacji mieszka około 600 osób pobierających zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności. W świetle statystyk MOPR dominują niepełnosprawności ruchowe, oddechowe i zaburzenia psychiczne. Największa liczba osób z niepełnosprawnością w przeliczeniu na 1000 mieszkańców mieszka w największych powierzchniowo jednostkach na zachodzie (A2) i wschodzie obszaru rewitalizacji (A13).

Zwracają uwagę różnorodne deficyty wsparcia dla osób z niepełnosprawnością, którzy sami w sobie są grupą o bardzo zróżnicowanych potrzebach. Obok stałej potrzeby dbałości o dostępność odpowiednio przygotowanych kadr, odnotować należy niezaspokojone

zapotrzebowanie na opiekę wytchnieniową oraz infrastruktury pomagającej w procesie usamodzielniania się (mieszkań treningowych).

Ryc. 20 Przestrzenny rozkład osób pobierających zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki).

Potrzeba 10

Potrzeba kontynuacji prowadzonych dotąd, długofalowych działań skierowanych do seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz powiększenia i doskonalenia kadr specjalistycznych. Zapotrzebowanie na rozwój oferty wspierającej usamodzielnianie się osób z niepełnosprawnością.

Potencjał 7

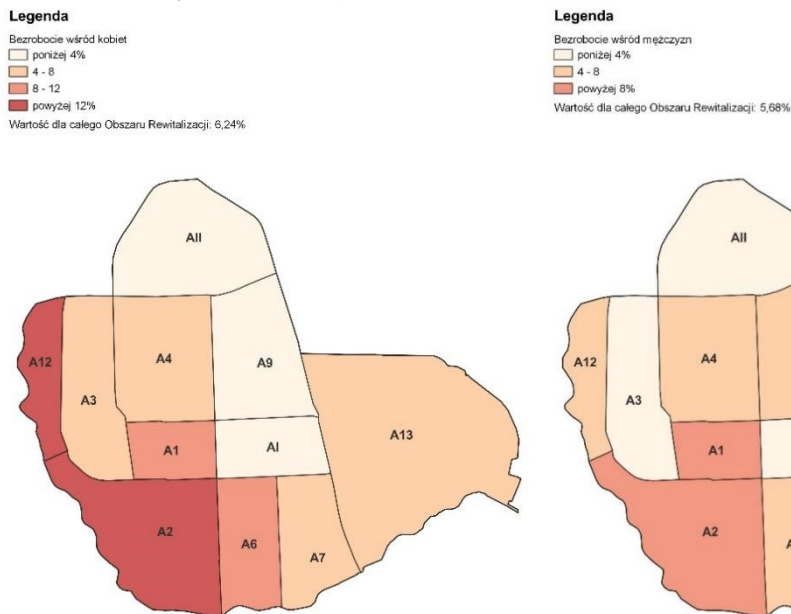
Możliwość efektywnego angażowania ciał doradczych zajmujących się problematyką seniorów i osób z niepełnosprawnościami funkcjonujących przy prezydencie miasta do kształtowania optymalnej interwencji na obszarze rewitalizacji.

Bezrobocie

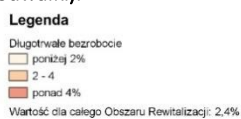
W granicach obszaru rewitalizacji żyje ponad 500 osób bezrobotnych, spośród których około 40% stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Koncentracja mieszkańców pozostających bez pracy występuje w zachodniej (A1, A2, A12) i wschodniej (A13) części obszaru rewitalizacji, co odzwierciedla się również w statystyce dot. bezrobocia długotrwałego. Zwraca się uwagę na różnice w przestrzennej koncentracji osób bezrobotnych ze względu na płeć. Bezrobotne kobiety (stanowiące nieco ponad połowę osób bez pracy z tego terenu) zamieszkują przede

wszystkim zachodnie jednostki obszaru, co w przypadku mężczyzn wybija się znacznie mniej widocznie sugerując ich mniejsze skoncentrowanie.

Ryc. 21 Przestrzenny rozkład bezrobocia wśród kobiet (po lewej) i mężczyzn (po prawej) na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: PUP Suwałki).

Ryc. 22 Przestrzenny rozkład długotrwałego bezrobocia na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: PUP Suwałki).

Osoby długotrwałe pozostające bez pracy na obszarze rewitalizacji nie stanowią grupy jednorodnej. Zaliczają się do niej rodziny romskie (około 20), osoby z niepełnosprawnością (chcące podjąć pracę, lecz często pozostające bez niej w wyniku braku ofert), osoby unikające podjęcia pracy w związku z obawą o utratę dostępnych świadczeń, matki z trudnościami powrotu na rynek pracy, dłużnicy alimentacyjni i inni.

Szczególną grupą – o relatywnie niskich barierach powrotu na rynek pracy – są młode mamy. W kontekście ich sytuacji zwraca się uwagę na niewielką liczbę ofert pracy dla kobiet (w systemie trzymianowym lub pod kątem ich kwalifikacji, tj. spawacz, kierowca na trasach międzynarodowych, wykwalifikowani majstrzy) czy duże obawy przed powrotem do pracy związane z własnymi siłami i opieką na dzieckiem lub dziećmi (na obszarze rewitalizacji funkcjonują 2 żłobki).

Należy pamiętać, iż bezrobocie jako problem społeczny dotyka nie tylko samych bezrobotnych – powodując poczucie niedowartościowania, apatię, niechęć do jakiejkolwiek aktywności czy zamknięcie się na otoczenie – lecz również ich rodziny. Ponoszą one konsekwencje kondycji psychicznej bliskiej osoby bezrobotnej i związane z tą sytuacją problemy finansowe oraz brak poczucia stabilności ekonomicznej.

W ostatnich latach, za sprawą dobrej koniunktury gospodarczej i licznych programów aktywizacyjnych, liczba osób bezrobotnych w Suwałkach spadła do poziomu, który trudno zmniejszyć pomimo szerokiego wachlarza wsparcia ze strony publicznych służb zatrudnienia. Do jego palety zalicza się doradztwo i doszkalanie zawodowe, dofinansowanie staży czy doposażenie stanowiska pracy. Zwraca się uwagę, iż dostępność miejsc pracy w coraz większym stopniu cechuje zawody wyspecjalizowane, wymagające wyższego wykształcenia (służba zdrowia, biotechnologia, naukowa i analityczna, sport i dietetyka, zawody prawnicze).

Konkluzja 9 Dotychczas prowadzone ustandaryzowane programy aktywizacyjne nie przynoszą pożądanego efektów. Należy poszukiwać rozwiązań w działaniach o bardziej kompleksowym i długofalowym charakterze.

Potrzeba 11 Istnieje potrzeba zebrania wiedzy i doświadczeń w celu opracowania zestawu narzędzi aktywizacyjnych dopasowanych do różnorodnych potrzeb – w pierwszej kolejności do tych grup bezrobotnych, które wykazują motywację do podjęcia pracy.

Potencjał 8 Wiedza i doświadczenia kadr jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Historyczny rdzeń Suwałk

Za kluczowy fragment obszaru rewitalizacji uznać należy rejon, który obejmuje oś ul. Kościuszki (od Sikorskiego na północy do Czarnej Hańczy na południu) i poprzeczną ulicę Chłodną łączącą dwa zabytkowe rynki - obecnie park Konstytucji 3 Maja i plac Marii

Konopnickiej. Cechą charakterystyczną obszaru jest zabytkowa zabudowa dwu- lub trzykondygnacyjnych suwalskich kamienic w ścisłym układzie pierzejowym, z frontami stanowiącymi regularne obramienie obu ulic i placów. Jednocześnie zabudowa ta nie tworzy pełnych zamkniętych kwartałów ze względu na niespotykane rzadką siatkę ulic (główny fragment ul. Kościuszki na obszarze rewitalizacji dzielą zaledwie dwie przecznice - na odcinki o długości 580 m, 270 m i 400 m). Struktura ta powoduje konieczność szukania skrótów i przejść, często prowadzących przez przejazdy bramowe i stanowi wyzwanie dla ruchu pieszego.

Analiza struktury i typologii zabudowy wykazuje kolizję w zakresie sposobu łączenia różnych typów zabudowy. W klasycznym rozwiązaniu kwartał ulic podzielony jest na działki przyległe do tych ulic, a główny budynek zlokalizowany jest od frontu, co pozwala na podział front - tył. Fronty - to część zabudowy widoczna z przestrzeni publicznej, w której najkorzystniej jest sytuować lokale usługowe. Tył stanowi prywatną część nieruchomości, z dostępem tylko dla mieszkańców, gdzie można zlokalizować ogród, podwórko itd. W obszarze rewitalizacji, w szczególności na tyłach kwartałów przyległych do historycznego rdzenia Suwałk, mamy do czynienia z sytuacją, gdzie front jednej zabudowy wychodzi na tył drugiej, co powoduje dezorientację przestrzenną i niejasny rozdział przestrzeni publicznych od prywatnych. Sposób zagospodarowania kwartałów przyległych do ul. Kościuszki wydaje się również ekstensywny - pomimo wytwarzania wewnętrznego układu ulicznego i dopełniania zabudowy nowymi obiektami, relacje przestrzenne są zaburzone, przestrzenie wydają się rozległe i zdominowane przez funkcję parkingową. Należy jednak mieć na uwadze, że rozpoczęto już proces porządkowania układu przestrzennego wewnątrz kwartałów przez sporządzenie planów miejscowych, wyburzenia substandardowej zabudowy i umożliwienie inwestycji w tych obszarach.

Ryc. 23 Kolizje przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwartałów.

Ryc. 24 Kolizje przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwartałów.

Ryc. 25 Kolizje przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwartałów.

Konkluzja 10

Pomimo rozpoczętego procesu porządkowania wnętrza kwartałów, występują w nich kolizje przestrzenne skutkujące brakiem czytelnego układu przestrzeni publicznych i wyraźnego rozdziału od przestrzeni prywatnych. Zagospodarowanie wnętrza kwartałów nie stanowi przyjaznej przestrzeni.

Potrzeba 12

Rozległe wnętrza kwartałów należy przekształcić w sposób przyjazny dla pieszych, zapewniając ciągłość, klarowność i powiązania widokowe tras pieszych, lepszy mikroklimat, oparty na większej ilości zieleni (w szczególności wysokiej), oraz przez zapewnienie infrastruktury- takiej jak ławki, kosze na śmieci i oświetlenie skierowane na chodniki i zapewniające w nocy bezpieczeństwo.

Potencjał 9

Można w procesie porządkowania układu przestrzennego oprzeć się na systemie przestrzeni publicznych wypracowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Dziedzictwo kulturowe

Sercem obszaru rewitalizacji jest zabytkowy XIX-wieczny układ przestrzenny centrum Suwałk wypełniony klasycystyczną zabudową dwu- i trzykondygnacyjnych kamienic typu suwalskiego, skupioną w obszarze historycznego rdzenia miasta - ul. T. Kościuszki, Chłodnej, parku Konstytucji 3 Maja i placu M. Konopnickiej. Zdecydowana większość zabytków objęta jest ochroną przez wpis do rejestru. I chociaż wizualnie obiekty zabytkowe prezentują się

relatywnie niźle, to w ankiecie² „odnowienie zabytków” wskazano jako drugą w kolejności potrzebę w odniesieniu do tkanki miejskiej Suwałk.

W obszarze rewitalizacji trzy obszary został objęte wpisem do rejestru - na podstawie:

- Decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Suwałkach Nr KL W KZ 534/31/d/79 z dnia 15 maja 1979 roku w sprawie wpisania do rejestru zabytków układu urbanistycznego miasta Suwałk,
- Decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Suwałkach KL. WKZ 534/918/d/92 z 17.09.1992 r. w sprawie wpisania do rejestru zabytków zespołu obiektów szpitalnych przy ulicy T. Kościuszki 101,
- Decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Suwałkach KL. WKZ 534/370/d/83 z 16.03.1983 r. w sprawie wpisania do rejestru zabytków zespołu koszarowego przy ul. Sejneńskiej.

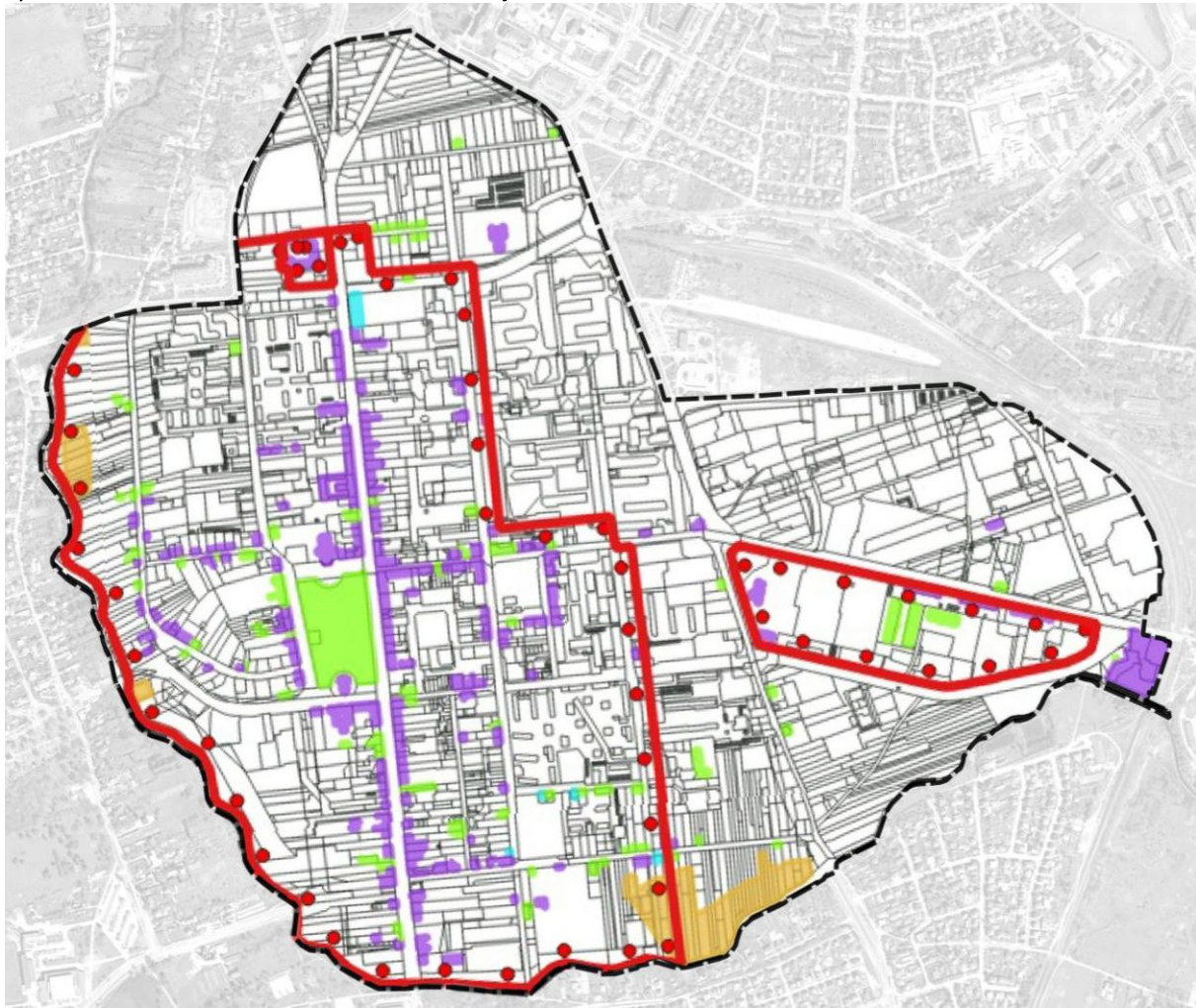
Należy dodać, że w obrocie prawnym znajduje się również decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku z dnia 24 stycznia 1957 r. znak: Kult.V-2b-8-85-57 o wpisaniu do rejestru zabytków terenu części powiatowego miasta Suwałk, obejmująca układ urbanistyczny w granicach innych niż te z 1979 r., jednakże wszczęto procedurę jej wygaszenia.

W obszarze rewitalizacji znajdują się:

- 193 obiekty (z wyłączeniem wpisów obszarowych) wpisane do rejestru zabytków
- 87 obiektów objętych ewidencją zabytków (gminną i wojewódzką łącznie)
- 4 stanowiska archeologiczne.

² ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – pytanie „Czy przestrzeń i tkanka miejska w centrum Suwałk wymagają następujących zmian: (...)” z katalogiem odpowiedzi do wyboru (dopuszczalny wybór więcej niż 1 odpowiedzi).

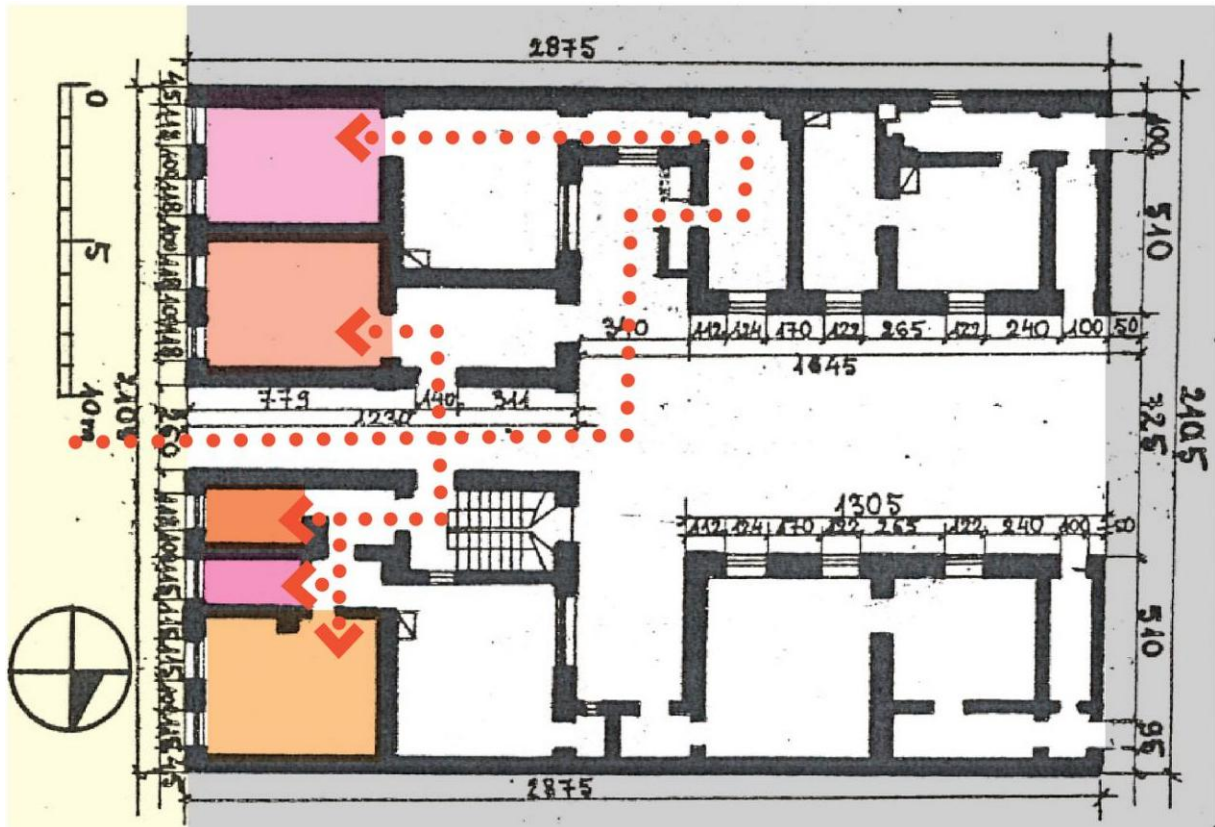
Ryc. 26 Dziedzictwo kulturowe w obszarze rewitalizacji

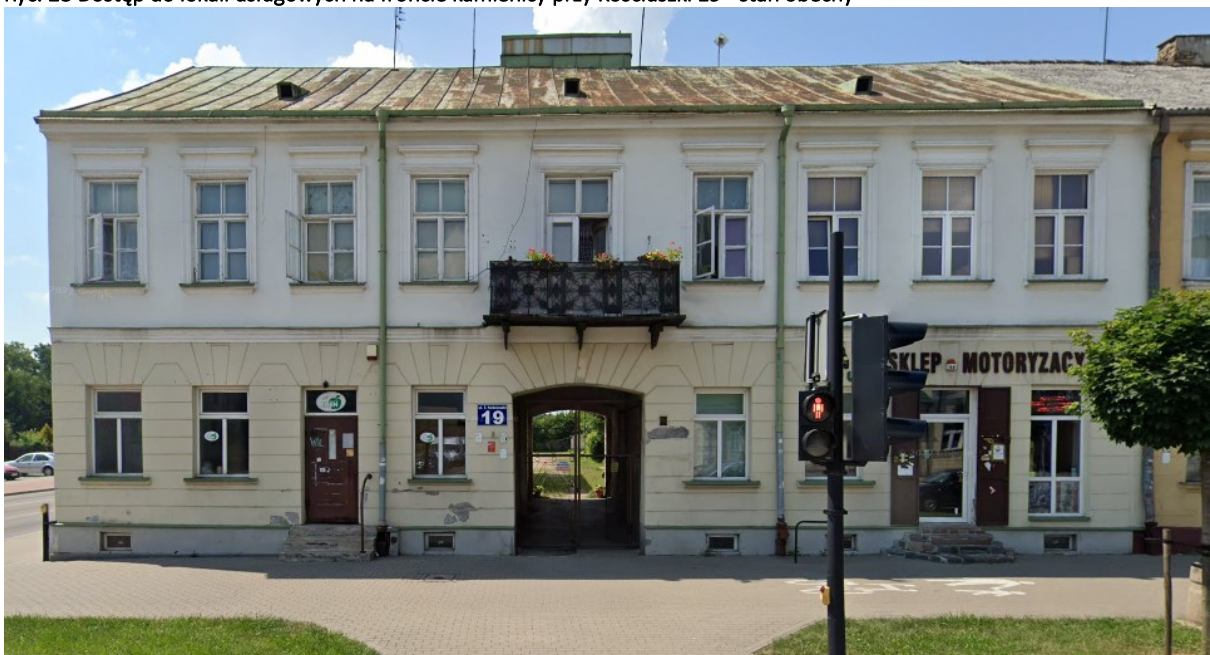
- Granice stref ochrony konserwatorskiej wpisanych do rejestru zabytków
- Obiekty wpisane do rejestru zabytków
- Obiekty objęte wojewódzką ewidencją zabytków
- Obiekty objęte gminną ewidencją zabytków
- Stanowiska archeologiczne

Analiza suwalskiego typu kamienicy wykazuje, że są to obiekty trudne do przystosowania do wymogów XXI-wiecznej przestrzeni publicznej. Tradycyjnie lokale usługowe w parterze są zazwyczaj dostępne z przejazdu bramowego lub podwórza, a jeśli nawet zostaną udostępnione bezpośrednio w z ulicy - wymaga to zmiany układu architektonicznego elewacji (przykład na zdjęciu – ul. T. Kościuszki 19).

Ryc. 27 Dostęp do lokali usługowych na froncie kamienicy przy Kościuszki 19 - zgodnie z kartą zabytku

Ryc. 28 Dostęp do lokali usługowych na froncie kamienicy przy Kościuszki 19 - stan obecny

Kamienice stojące w najbardziej eksponowanej wschodniej pierzei Kościuszki przy parku Konstytucji 3 Maja mają wyjątkową lokalizację - nasłonecznioną elewacją frontem do parku, a jednocześnie wykorzystanie tego waloru wymaga ingerencji w elewację kamienicy, jak najszerszego otwarcia jej do korzystania z przestrzeni ulicy. Większość kamienic położonych przy ul. T. Kościuszki objęta jest wpisem do rejestru, co pozwala chronić ich walory zabytkowe, a jednocześnie utrudnia głębsze ingerencje w strukturę budynków. Brak

możliwości dostosowania zabytków do współczesnych rosnących wymagań stanowi jeden z najważniejszych powodów braku ożywienia ulicy T. Kościuszki.

Ryc. 29 Kamienice typu suwalskiego we wschodniej pierzei parku Konstytucji 3 Maja/ źródło: gmaps.com

Ryc. 30 Kamienice typu suwalskiego we wschodniej pierzei parku Konstytucji 3 Maja/ źródło: gmaps.com

Konkluzja 11

Układ funkcjonalny zabytkowej zabudowy nie przystaje do dzisiejszych potrzeb, w szczególności w zakresie relacji kondygnacji parteru z przestrzenią publiczną. Jednocześnie obiekty te są objęte najwyższym stopniem ochrony konserwatorskiej.

Potrzeba 13

Dla ożywienia kluczowego odcinka ulicy T. Kościuszki potrzeba lokali usługowych mocno związanych z przestrzenią ulicy, z witrynami, ogródkami, wejściem dostosowanym do potrzeb wszystkich użytkowników, w tym niepełnosprawnych.

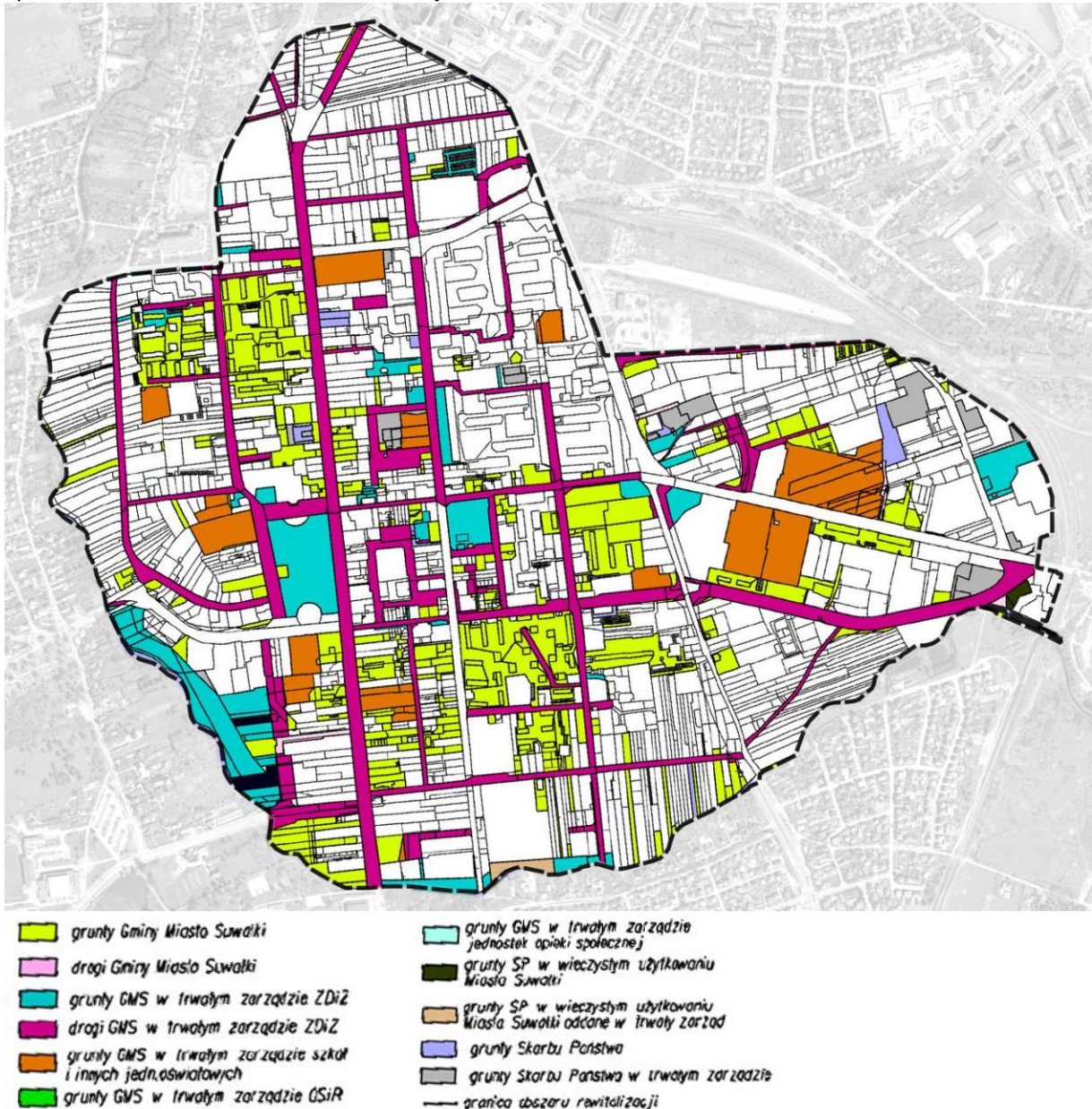
Potencjał 10

Nagromadzenie zabytkowych kamienic typu suwalskiego wokół ulicy T. Kościuszki tworzy wyjątkowy charakter przestrzenny ulicy i jest zasobem w zakresie budowania turystyki i dumy z lokalności. Dostosowanie ich do potrzeb współczesnych użytkowników umożliwi ożywienie najważniejszej części centrum Suwałk.

Struktura własności

Struktura własności centrum Suwałk przeanalizowana została na podstawie danych własnościowych otrzymanych z Urzędu Miejskiego w Suwałkach. Grunty pozostające w dyspozycji publicznej stanowią znaczny udział obszaru rewitalizacji - jednak w większości są zagospodarowane przez istniejące przestrzenie publiczne, w tym place, drogi, bulwary nad Rzeką Czarną Hańczą, oraz instytucje publiczne, w tym jednostki oświaty czy urzędy. W dyspozycji miasta pozostają tereny niektórych osiedli mieszkaniowych. Miasto Suwałki jest właścicielem części zabytków położonych przy ul. T. Kościuszki, jednak trwa proces wychodzenia ze współwłasności takich nieruchomości, a obiekty zabytkowe przechodzą w ręce właścicieli prywatnych.

Ryc. 31 Struktura własności na obszarze rewitalizacji

Konkluzja 12

Miasto nie dysponuje dużą ilością terenów umożliwiającą realizację nowych inwestycji z zakresu uzupełniania struktury pieszej centrum lub realizacji inwestycji kubaturowych. Brak również nieruchomości gminnych na kluczowym odcinku T. Kościuszki - wzdłuż parku Konstytucji 3go Maja.

Potrzeba 14

W przypadku chęci realizacji założeń przestrzennych związanych z podnoszeniem jakości życia w centrum, niezbędna stanie się aktywna gospodarka nieruchomościami, polegająca na inicjowaniu obrotu nieruchomościami przez Miasto w celu osiągnięcia zamierzonych skutków przestrzennych.

Potencjał 11

Nieruchomości pozostające w rękach gminy położone przy ulicy T. Kościuszki

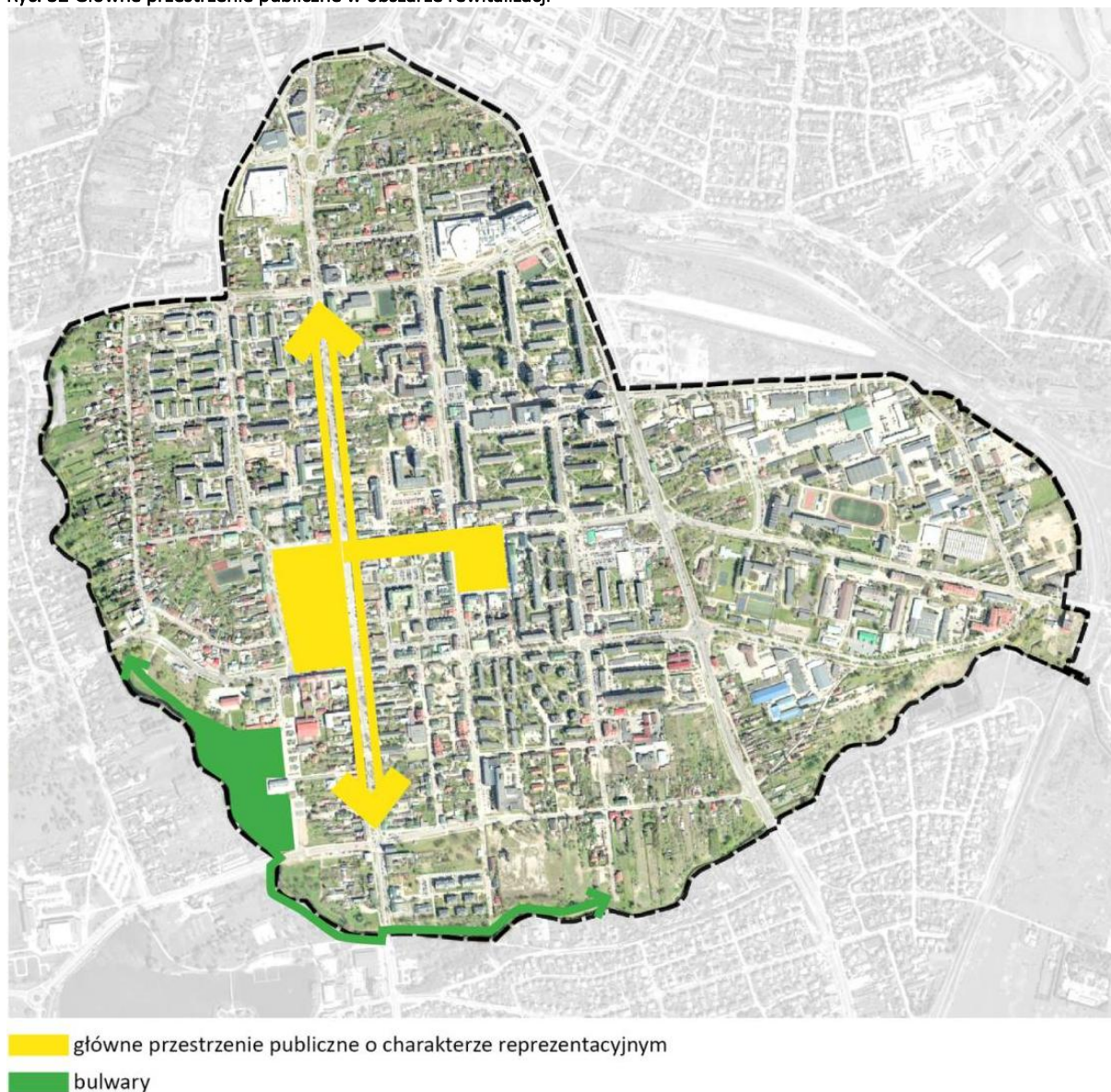
stanowią zasób do realizacji potrzebnych w centrum funkcji społecznych i mieszkaniowych.

System przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji

Żywe działanie układu przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji jest zależne od połączenia źródeł i celów ruchu właściwymi przestrzeniami - ulicami, deptakami, placami itd. Dla zdiagnozowania stanu systemu przestrzeni publicznych przebadano strukturę funkcjonalną obszaru rewitalizacji - główne generatory ruchu, oraz komunikację kołową, zbiorową, rowerową i pieszą, opisane dalej.

Wyróżniono główne przestrzenie publiczne o charakterze reprezentacyjnym: odnowiona przestrzeń ulicy Kościuszki - zabytkowa oś miasta, park Konstytucji 3 Maja, stanowiący główną przestrzeń publiczną miasta, pieszy deptak ulicy Chłodnej oraz plac M. Konopnickiej. Bulwary nad Rzeką Czarną Hańczą stanowią zasób przestrzeni rekreacyjnych - ich charakter zmienia się, w południowej części stanowiąc obszar spacerowej ścieżki wzdłuż rzeki, a w części zachodniej - rozległą przestrzeń. Uwagę zwraca brak bezpośredniego powiązania zielenią bulwarów z parkiem 3 Maja.

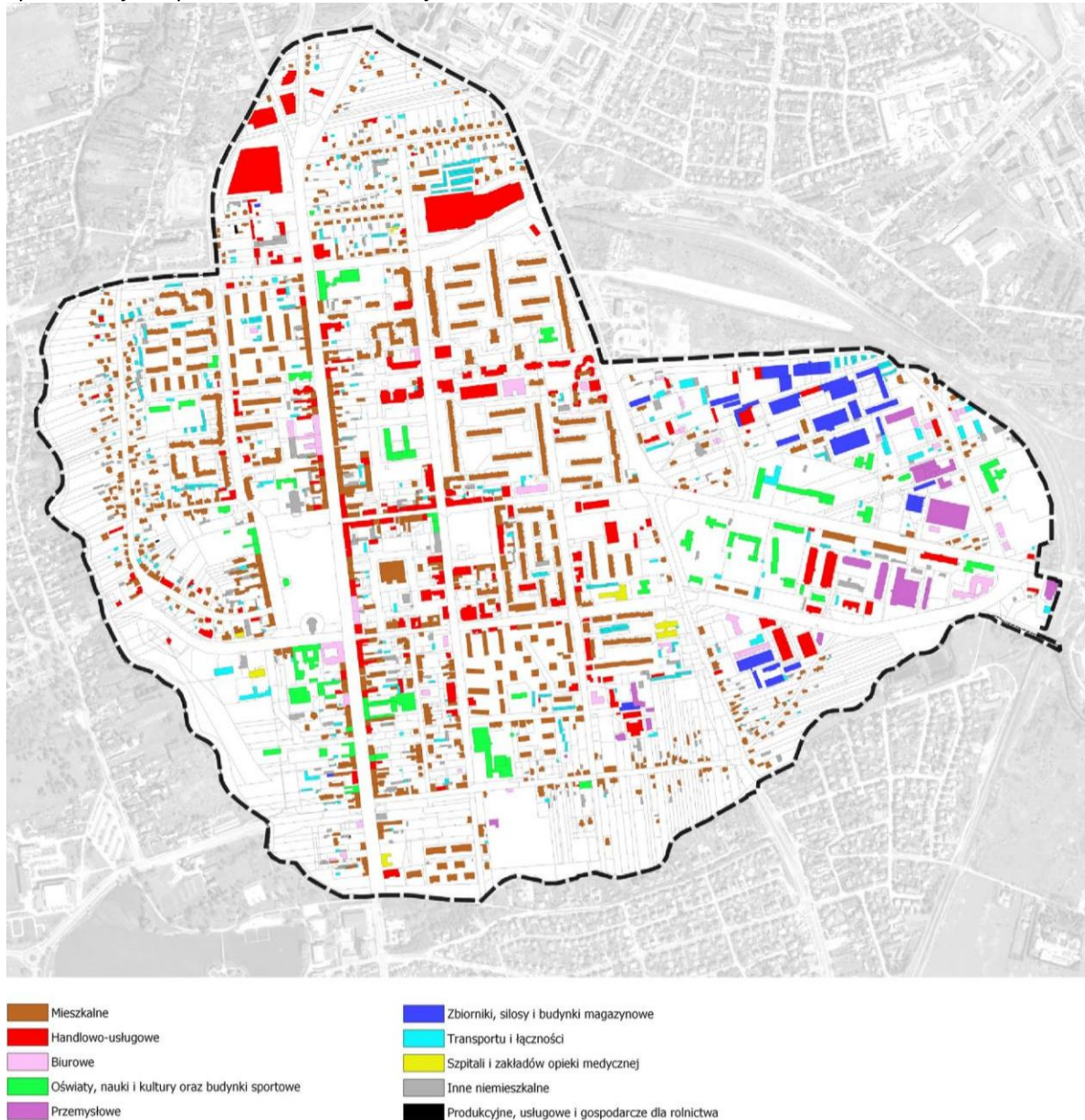
Ryc. 32 Główne przestrzenie publiczne w obszarze rewitalizacji

Struktura funkcjonalna obszaru rewitalizacji

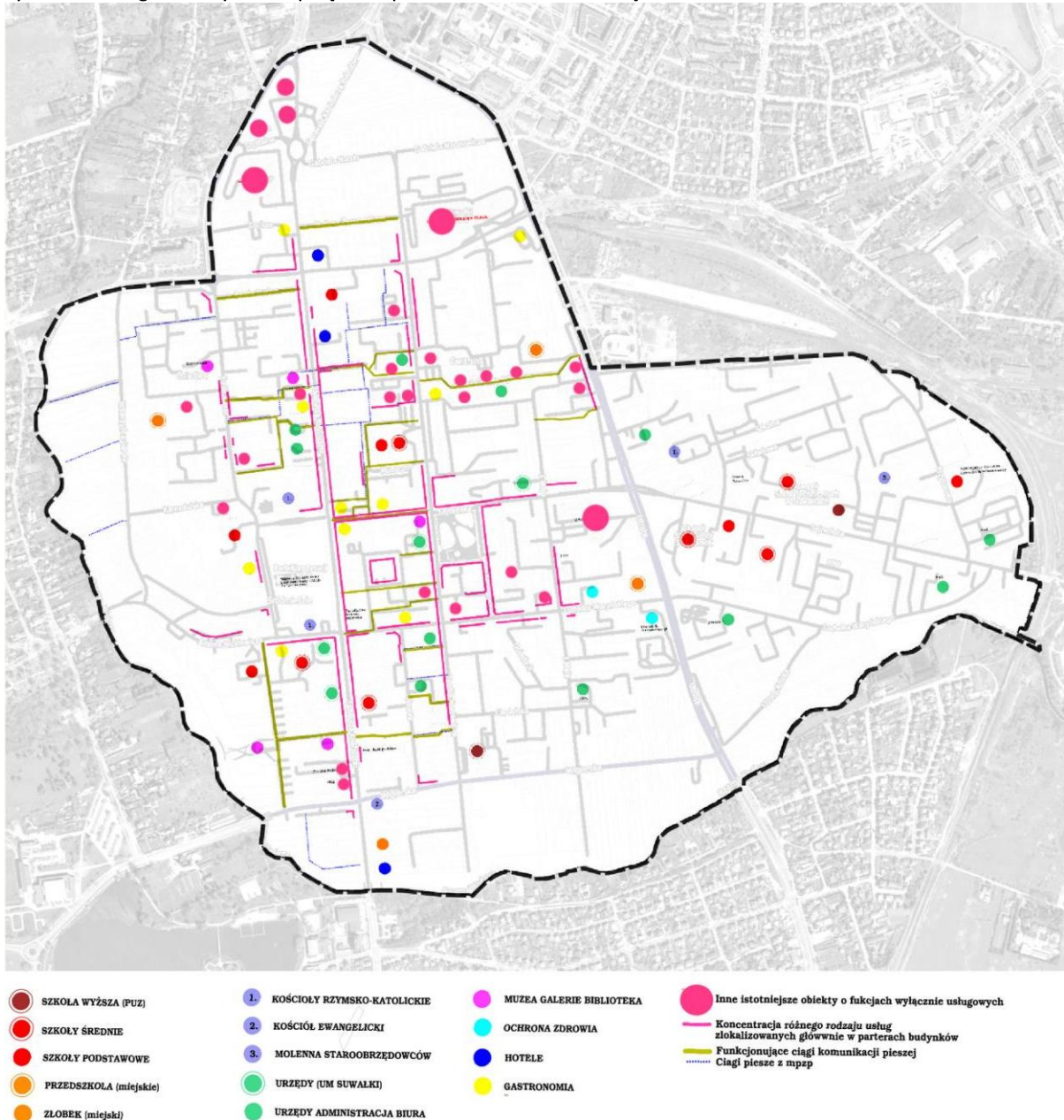
Analiza struktury funkcjonalnej obszaru rewitalizacji opiera się na przebadaniu źródeł ruchu (takich jak budynki mieszkalne) i celów - obiektów usług, publicznych, edukacji, handlu itd, oraz przebadaniu możliwości połączenia ich siecią pieszą. Główny zasób mieszkaniowy obszaru rewitalizacji stanowią osiedla mieszkaniowe położone na wschód i zachód od osi ulicy T. Kościuszki. Zabudowa przy ulicy T. Kościuszki ma różnorodne funkcje, ale znaczna jej część to budynki w przeważającej części mieszkalne, co wiąże się z zabytkową strukturą obiektów, które tradycyjnie w parterze budynku frontowego miały lokale usługowe, a pozostała część budynku stanowiła mieszkania. Również zabudowa wewnątrz kwartałów dopełnia się nowymi budynkami mieszkalno - usługowymi.

Ryc. 33 Funkcje budynków w obszarze rewitalizacji

W obszarze rewitalizacji główne generatory ruchu nie są skorelowane z głównymi przestrzeniami publicznymi. Wyraźnie rysuje się układ funkcjonalny wschód-zachód, przecinający ulicę T. Kościuszki na wysokości ulicy 1 Maja - czyli w miejscu, gdzie akurat nie ma przecznicy. Największe cele ruchu pieszego - galeria handlowa i bazar - położone są z dala od osi ulicy Kościuszki. Wiele funkcji zlokalizowanych jest w rozległych wnętrzach kwartałów, co wiąże się również z łatwą dostępnością samochodem i możliwością zaparkowania. Przy ul. T. Kościuszki brakuje zagęszczenia funkcjonalnego niezbędnego do ożywienia ulicy, co jest skutkiem zarówno zabytkowej struktury przestrzennej charakteryzującej się małą ilością wejść do budynków bezpośrednio z ulicy, długich odcinków między przecznicami, jak i lokalizacji usług we wnętrzach kwartałów.

Ryc. 34 Główne generatory ruchu i połączenia piesze w obszarze rewitalizacji

System przestrzeni publicznych tworzących wnętrza kwartałów został zapisany dla większości obszaru rewitalizacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W dokumentach tych wskazano możliwą sieć powiązań pieszych i podzielono kwartały na mniejsze, umożliwiając rozwój miasta do wewnątrz.

Konkluzja 13 Brak ożywienia ulicy Kościuszki wynika między innymi z małej ilości połączeń pieszych wschód - zachód - tam, gdzie są generatory ruchu.

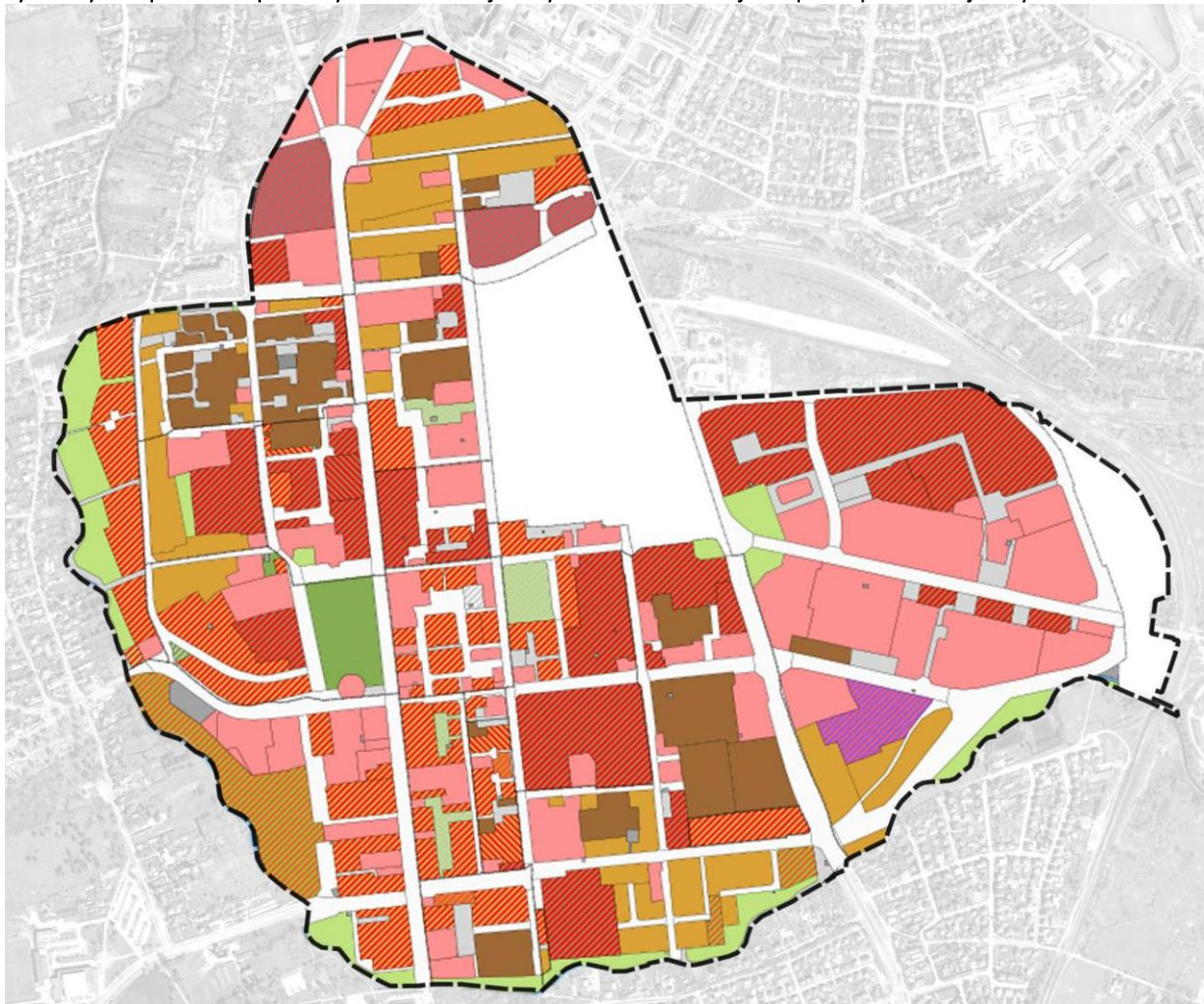
Potrzeba 15 Potrzeba wprowadzenia czytelnych połączeń pieszych prowadzących z Kościuszki w kierunku usług położonych w innych obszarach centrum.

Pokrycie obszaru rewitalizacji planami miejscowymi

Jedynie obszary, w których nie obowiązują plany miejscowe, objęte są przystąpieniami nr:

- 57 (Korczaka)- teren pomiędzy ulicami T. Noniewicza, Gen. J. Dwernickiego, Utrata i Sejneńską, na mocy uchwały nr XXVII/361/2020 Rady Miejskiej w Suwałkach,
- 69 - tereny kolejowe w śródmieściu Suwałk, na mocy uchwały nr XLV/496/2014 Rady Miejskiej w Suwałkach.

Ryc. 35 System przestrzeni publicznych i układ funkcjonalny obszaru rewitalizacji w zapisach planów miejscowych

Komunikacja kołowa

Układ komunikacji kołowej w obszarze rewitalizacji opiera się na systemie dróg zbiorczych, stanowiących częściowo północno- zachodnią obwodnicę tego obszaru, w skład którego wchodzi ciąg ulic Gen. W. Sikorskiego – E. Plater - Bulwarowej – Gen. Z. Podhorskiego - Utrata. Ulica T. Kościuszki stanowi obecnie również drogę zbiorczą, wprowadzając ruch

międzydzielnicowy do centrum miasta. Jej klasa kolduje z jej zagospodarowaniem przestrzennym - przywrócenie historycznej nawierzchni spowodowało automatyczne uspokojenie ruchu, ale również generuje większy hałas komunikacyjny. Ostatnim elementem podstawowego układu dróg zbiorczych jest ulica Wigierska- przenosząca ruch wschód - zachód. Pozostałe ulice to drogi lokalne i dojazdowe.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Suwałk proponuje rozwiązanie odciążające centrum z ruchu tranzytowego międzydzielnicowego, wyłączając ulicę T. Kościuszki oraz odcinek ulicy Wigierskiej z systemu dróg zbiorczych. Jest to rozwiązanie podążające w kierunku poprawy jakości życia w centrum Suwałk.

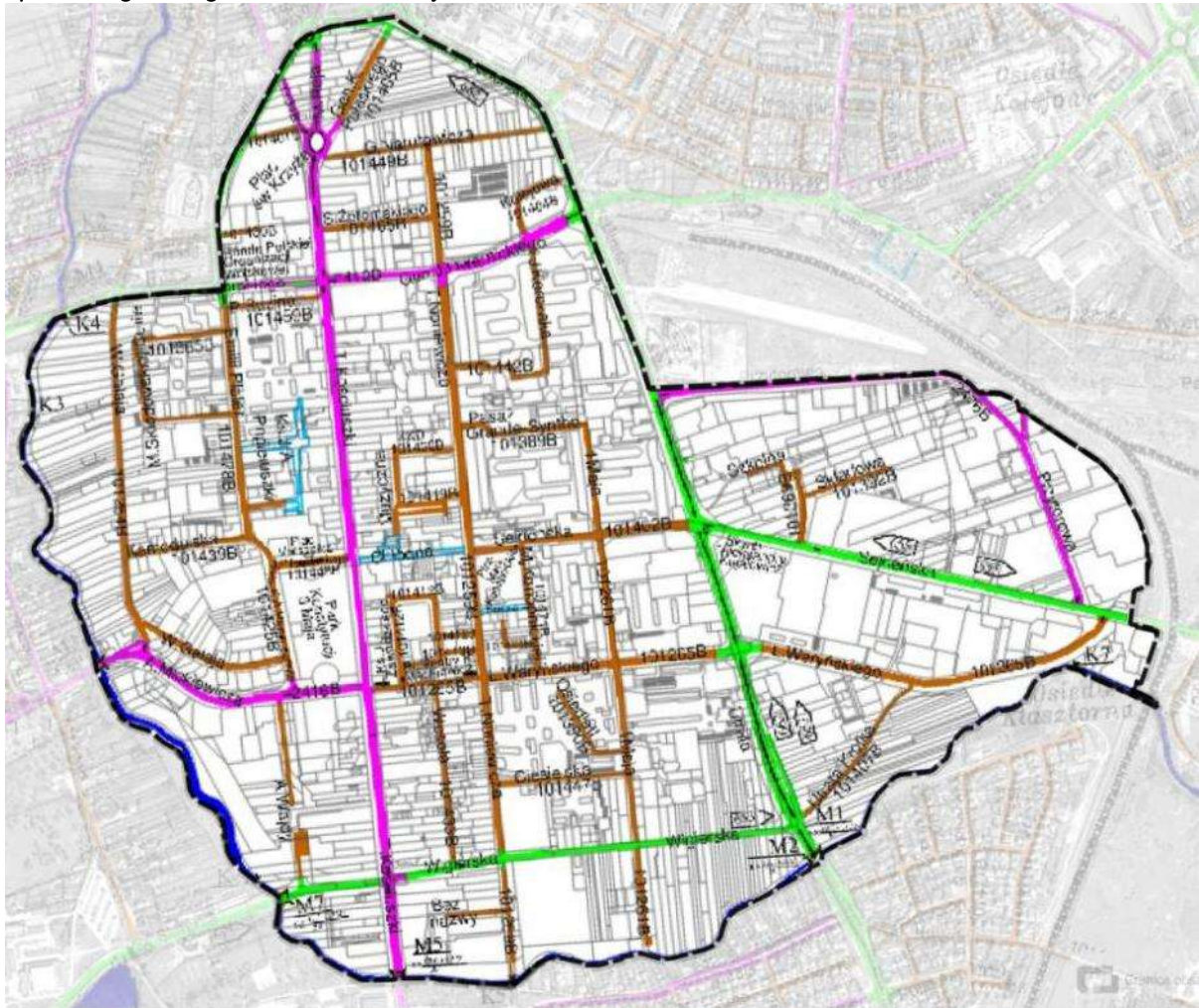
Ryc. 36 Istniejący obecnie i proponowany w Studium przebieg dróg zbiorczych w obszarze rewitalizacji

W ankiecie rewitalizacyjnej większość badanych mieszkańców (57,8%) stwierdziło, że przemieszcza się po centrum miasta samochodem³. Wygląda na to, że jest to efekt pewnej konieczności, bo równocześnie odpowiedzi na pytanie: „Czy przestrzeń w centrum Suwałk wymaga zmian w zakresie organizacji ruchu?” wyraźnie przeważały odpowiedzi twierdzące koncentrujące się na zagadnieniach ruchu rowerowego i pieszego oraz ograniczania lub spowolnienia ruchu samochodowego w centrum. Nieliczne za to były odpowiedzi dotyczące stworzenia większej ilości miejsc parkingowych lub poprawy jakości infrastruktury drogowej.

³ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – odpowiedź na pytanie „Jak najczęściej przemieszcza się Pani/Pan po centrum Suwałk?”

Ryc. 37 Kategorie dróg w obszarze rewitalizacji

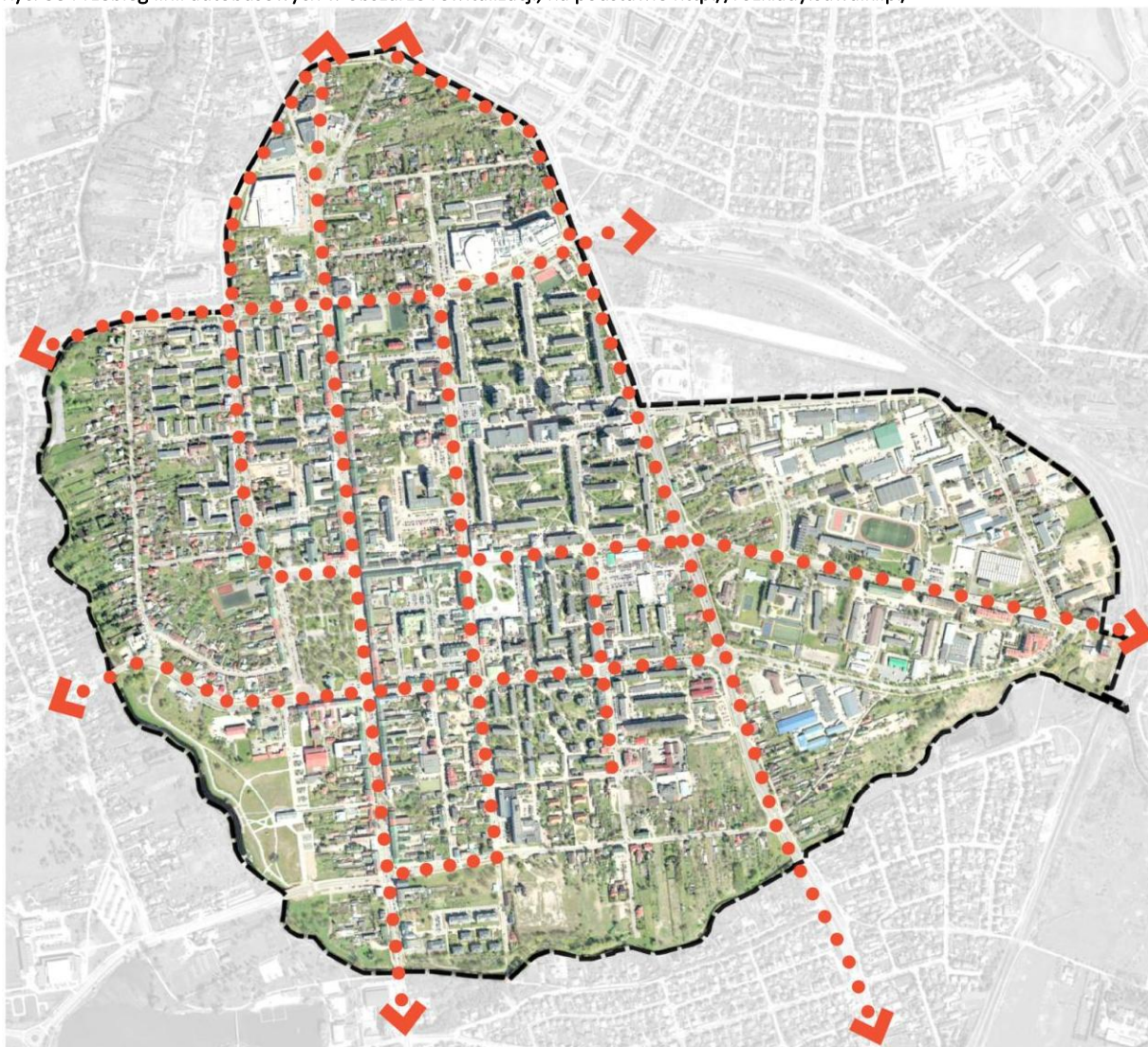
- Drogi wojewódzkie
- Drogi powiatowe
- Drogi gminne

Komunikacja zbiorowa

Dobrze funkcjonująca komunikacja zbiorowa jest podstawowym wymogiem niezbędnym do zwiększania jakości życia w mieście, a tym samym zmniejszania zależności mieszkańców od komunikacji indywidualnej. Obszar rewitalizacji jest bardzo dobrze obsługiwany połączeniami autobusów miejskich. W obszarze kursują wszystkie z 21 linii autobusowych czynnych w Suwałkach. Na północnym odcinku ul. T. Kościuszki kursuje 9 linii, na południowym - 7. Na ul. Gen. J. Dwernickiego przed Suwałki Plaża jest ich 12. Najwięcej linii obsługiwanych jest przy placu Konopnickiej - aż 15.

W obszarze rewitalizacji znajdują się 34 przystanki autobusowe (w tym 4 na żądanie), a przy 1 Maja znajduje się pętla autobusowa.

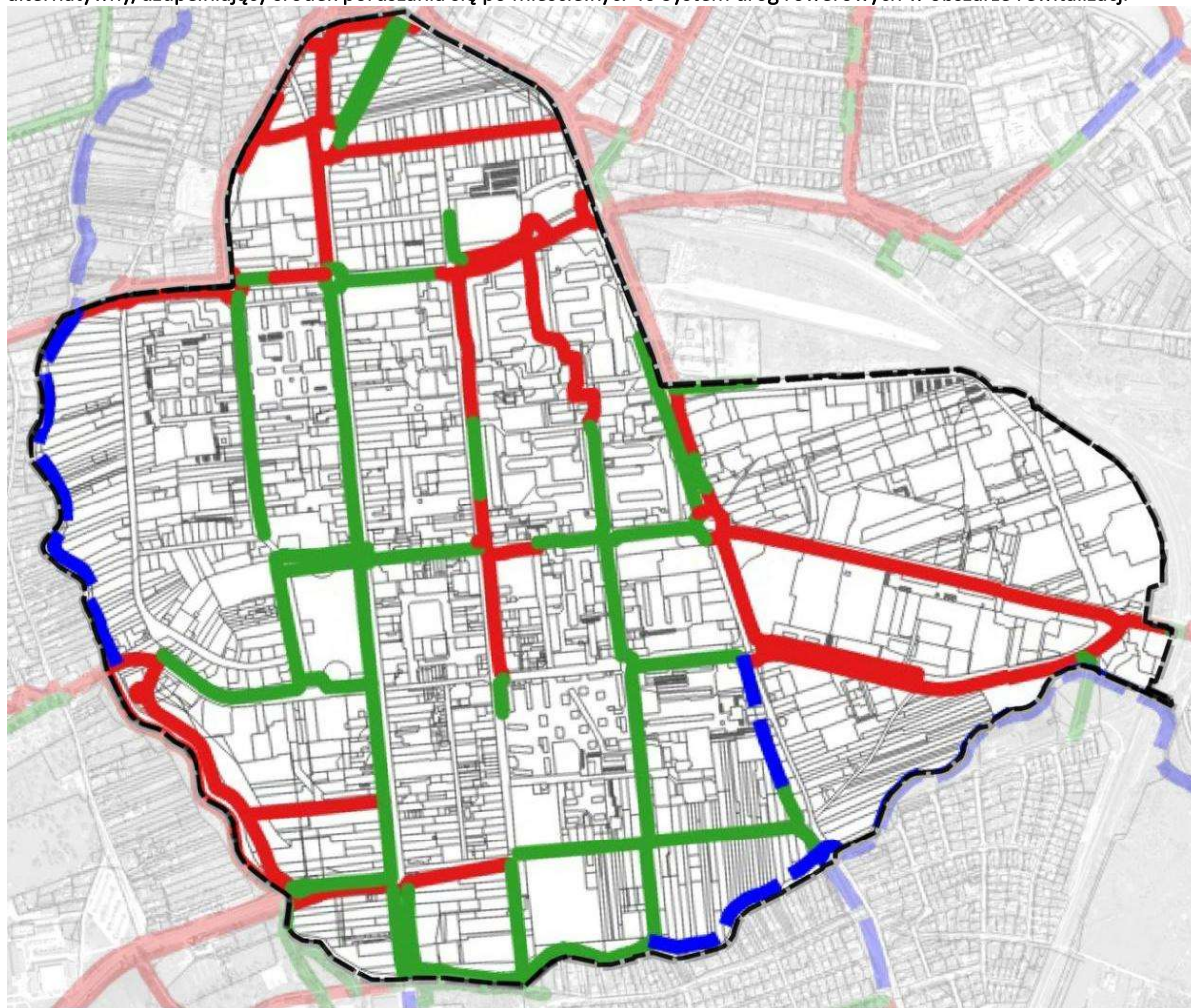
Ryc. 38 Przebieg linii autobusowych w obszarze rewitalizacji, na podstawie <http://rozklady.suwalki.pl/>

Jako najistotniejszy problem suwalskiej komunikacji miejskiej na terenie centrum miasta w ankiecie rewitalizacyjnej⁴ wskazano słabą ofertę poza godzinami szczytu, a zwłaszcza w weekendy. W opinii wielu ankietowanych bardzo osłabia to potencjał centrum jako miejsca spędzania wolnego czasu.

⁴ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – problematyka transportu publicznego przewijała się w odpowiedziach na pytania otwarte dotyczące mobilności, warunków życia w centrum dla różnych grup społecznych oraz ogólnych spostrzeżeń dotyczących obszaru rewitalizacji.

Ważnym impulsem rozwoju transportu rowerowego w Suwałkach było wprowadzenie w 2021 roku systemu roweru miejskiego SUWER. Obejmuje on 160 rowerów (w tym tandemy i rowery elektryczne) oraz 17 stacji (z tego 4 na obszarze rewitalizacji), a także oprogramowanie pozwalające zarządzać systemem. SUWER cieszy się popularnością. Na koniec 2022 roku miał 8927 zarejestrowanych użytkowników. W 2022 roku w ciągu trwającego 7 miesięcy sezonu odnotowano ponad 82 tys. wypożyczeń, a rowery wypożyczone były przez ponad 40 tys. godzin. Niewątpliwie występuje potrzeba rozwijania systemu, w tym na obszar gminy wiejskiej Suwałki. Jeśli chodzi o teren miasta to planowane jest rozbudowanie systemu o 5 dodatkowych stacji oraz zwiększenie liczby rowerów o 50. Poprawi to funkcjonalność systemu oraz zwiększy znaczenie roweru jako alternatywny/uzupełniający środek poruszania się po mieście. Ryc. 40 System dróg rowerowych w obszarze rewitalizacji

- Istniejące wydzielone drogi rowerowe
- Istniejące ciągi pieszo - rowerowe
- - - Projektowane drogi rowerowe

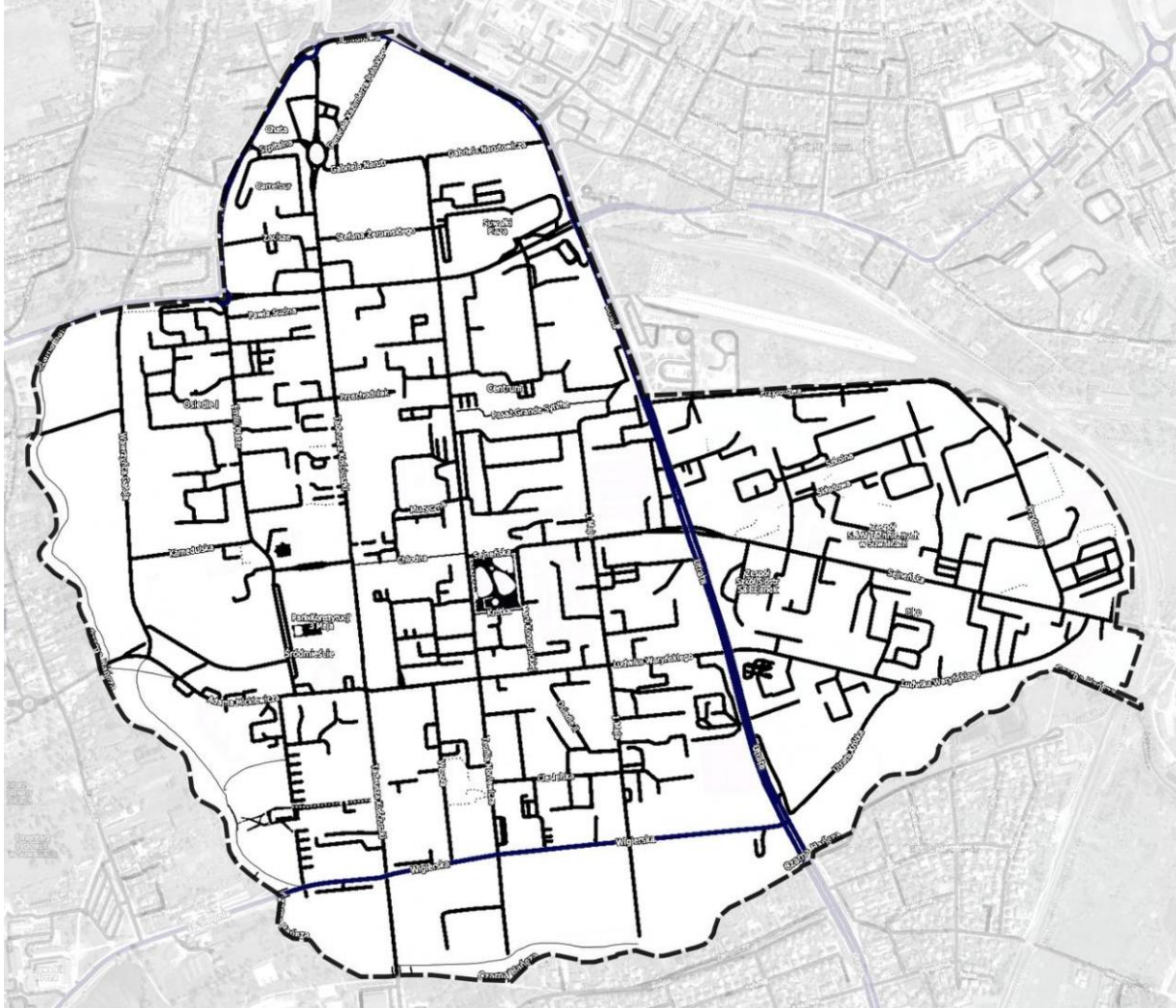
Komunikacja piesza

Analiza układu istniejących połączeń pieszych, wykonana na podstawie portali mapowych (<https://msuwalki.e-mapa.net/> dane z openstreetmap) wykazuje, że centrum Suwałk charakteryzuje się skomplikowaną strukturą ruchu pieszego. Długie, proste odcinki ulicy T. Kościuszki kontrastują z zawiłym systemem połączeń wewnątrzkwartałowych. W wielu kwartałach brakuje połączeń na osi wschód – zachód.

Dostosowanie miasta do ruchu pieszego stanowi jeden z najważniejszych kroków w dostosowywaniu miast do zmian klimatycznych. Wymaga skupienia się na dwóch głównych

aspektach: czytelnej siatce powiązań pieszych i jakości przestrzeni pieszej (obejmującej m.in. bezpieczeństwo ruchu pieszego, regulację mikroklimatu ulic przez stosowanie zieleni wysokiej, zwiększanie zasięgów ruchu pieszego przez lokalizację ławek umożliwiających odpoczynek na głównych kierunkach, w szczególności powiązanych z handlem, zmniejszanie uciążliwości ruchu kołowego, hałasu, spalin, i in.).

Ryc. 41 System ruchu pieszego w obszarze rewitalizacji, na podstawie <https://msuwalki.e-mapa.net/openstreetmap.com>

Konkluzja 14

Systemy komunikacyjne w obszarze rewitalizacji nie mają wystarczająco czytelnego układu. W szczególności system powiązań pieszych jest trudny do zrozumienia i użytkowania – np. nie jest jasne, które podwórko jest przechodnie.

Potrzeba 16

Zarówno system powiązań pieszych, jak i sposób urządzenia przestrzeni pieszych, wymaga poprawy i podniesienia standardu.

Potencjał 12

W obszarze jest już dużo istniejących dróg pieszych i zwyczajowych powiązań najważniejszych generatorów ruchu. Usankcjonowanie ich i urządzenie w sposób piękny i funkcjonalny może mieć znaczący wpływ na jakość życia w centrum.

Problematyka ruchu pieszego znalazła się wśród zagadnień badanych w ramach internetowej ankiety rewitalizacyjnej. W udzielonych odpowiedziach wielu badanych wskazuje na istotność rozdzielania ruchu rowerowego od pieszego⁵. W odniesieniu do problematyki mobilności dominują (choć są i stwierdzenia przeciwne) stwierdzenia o nadmiarze samochodów w centrum oraz potrzebie poprawy bezpieczeństwa i wygody pieszych⁶.

5. Sfera środowiskowa

Mieszkańcy Suwałk za jeden z atutów miasta uważają dobry stan środowiska. W odniesieniu do niektórych aspektów obszaru rewitalizacji ta ocena może wypaść nieco słabiej.

Układ przyrodniczy i zasoby wodne

Suwałki usytuowane są w bogatym przyrodniczo regionie. Leżą na północnym skraju Puszczy Augustowskiej w sąsiedztwie Wigierskiego Parku Narodowego i Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Wielkoobszarowe formy ochrony przyrody na jego terenie to:

- Obszar Natura 2000: Puszcza Augustowska PLB200002,
- Ostoja Augustowska PLH200005,
- Ostoja Wigierska PLH200004,
- Rezerwat Cmentarzysko Jaćwingów,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierze Północnej Suwalszczyzny.

Wszystkie z tych obszarów położone są z dala od zlokalizowanego w centrum miasta obszaru rewitalizacji, co ilustruje ryc. 42. Zmniejsza to ryzyko, że jakiegokolwiek działania podejmowane w ramach realizacji GPR będą miały niekorzystny wpływ na chronione środowisko przyrodnicze.

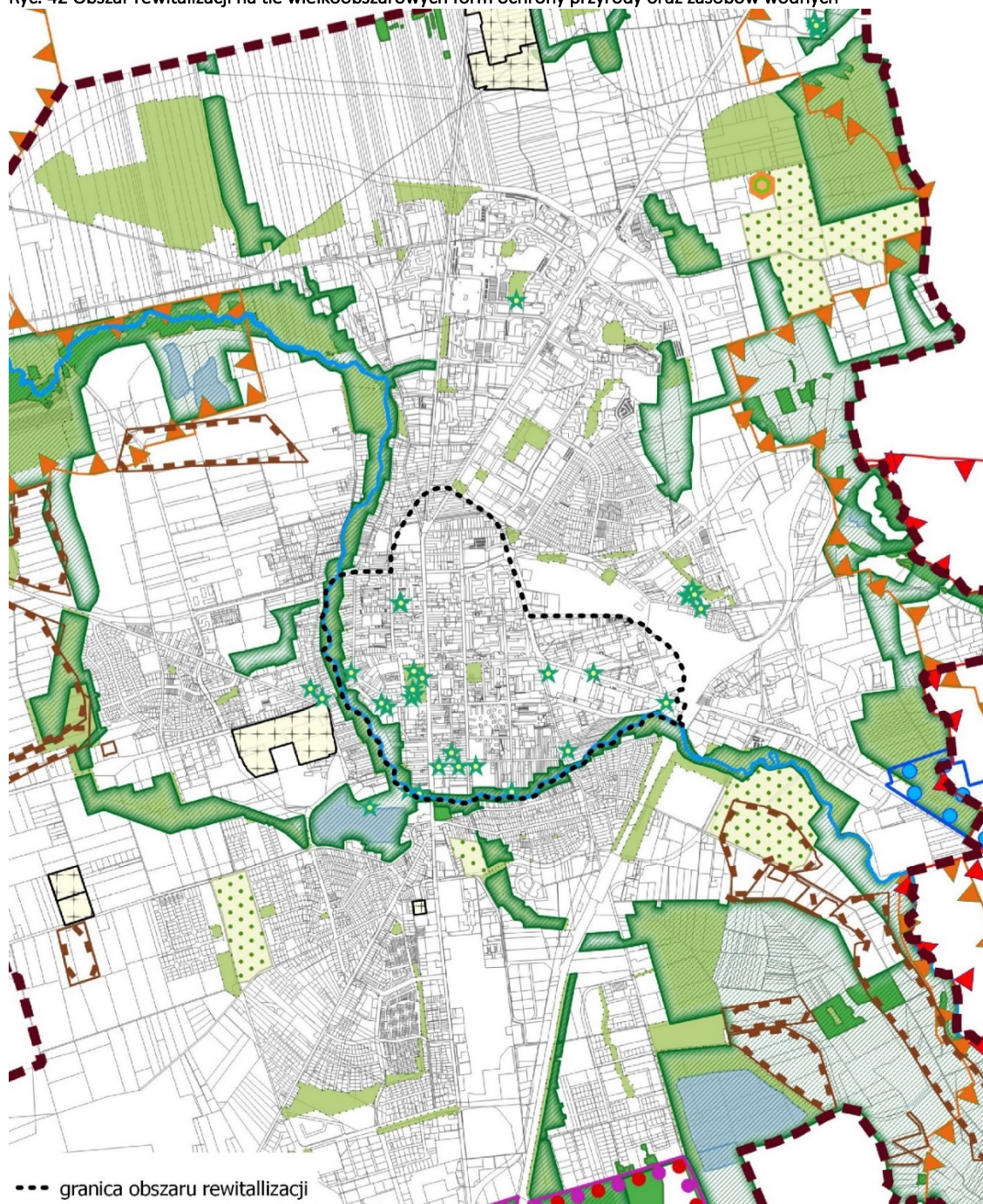
Jednym z najcenniejszych elementów przyrodniczych Suwałk są fragment naturalnego nieuregulowanego odcinka rzeki Czarnej Hańczy oraz jej pradoliny. To tereny występowania cennych gatunków zwierząt (w siedliskach wodnych lub wodno-błotnych, torfowiskach i zabagnieniach) oraz roślin. Z drugiej strony z rzeką związane jest potencjalne zagrożenie.

⁵ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – pytanie „Czy przestrzeń publiczna (ulice, place) w centrum Suwałk wymaga zmian w zakresie organizacji ruchu? (...)” z katalogiem odpowiedzi do wyboru (dopuszczalny wybór więcej niż 1 odpowiedzi) – 51% ankietowanych wskazało na potrzebę separacji ruchu rowerowego i pieszego.

⁶ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – problematyka indywidualnego transportu samochodowego w centrum przewijała się w odpowiedziach na pytania otwarte dotyczące mobilności, warunków życia w centrum dla różnych grup społecznych oraz ogólnych spostrzeżeń dotyczących obszaru rewitalizacji.

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz ryzyka powodziowego wraz z zasięgiem wód o prawdopodobieństwie wystąpienia $p=1\%$ i obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi $p=10\%$, wskazano na ryc. 42 i 43 zaczerpniętych ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i opartych na mapie zagrożenia powodziowego z 2020 r. Obszary te mają w granicach miasta niewielki zasięg. Wszystkie znajdują się w granicach obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których ustalenia wykluczają je spod zabudowy.

Ryc. 42 Obszar rewitalizacji na tle wielkoobszarowych form ochrony przyrody oraz zasobów wodnych

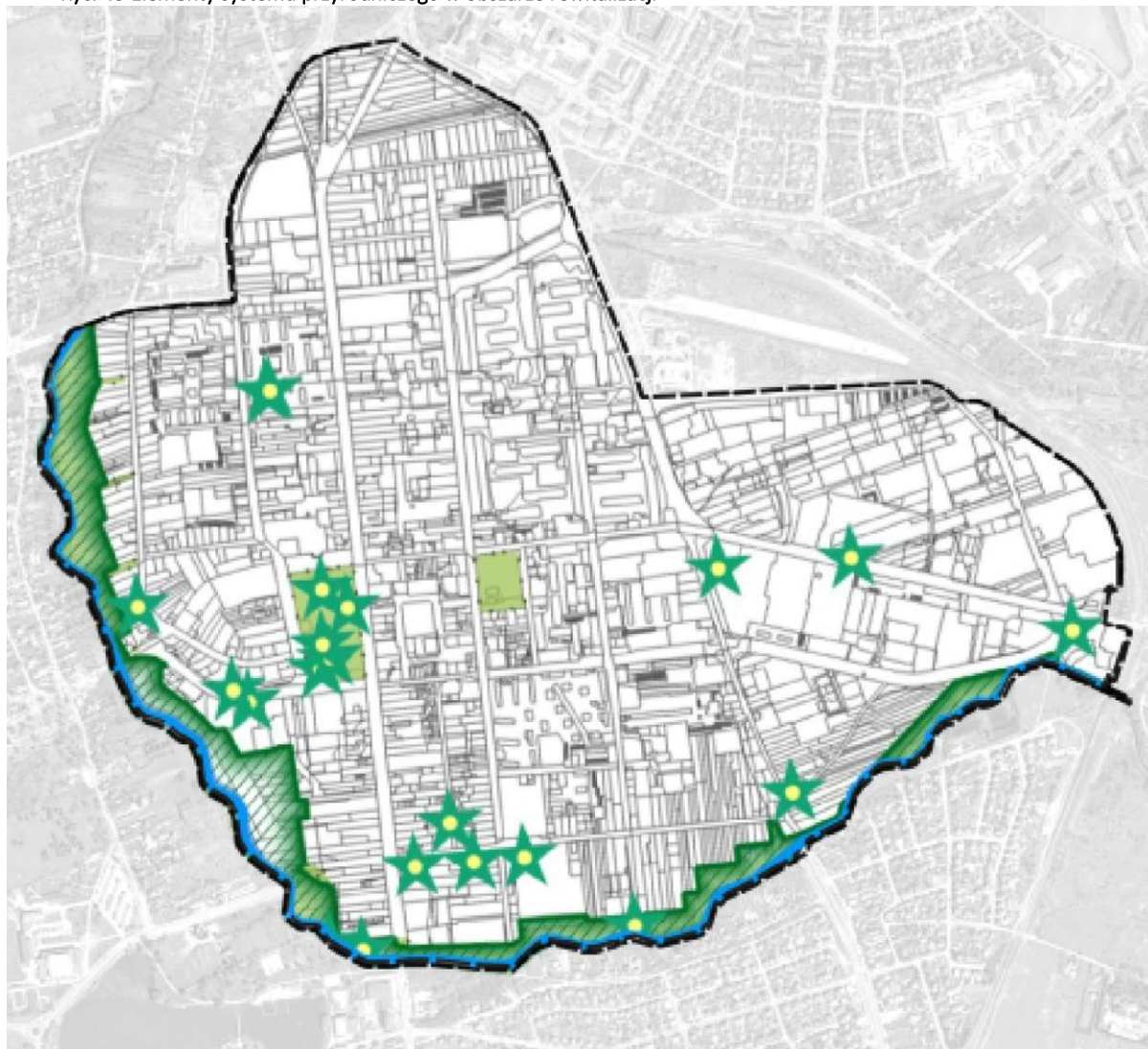
- granica obszaru rewitalizacji
Granica administracyjna Suwałk Wody powierzchniowe Lasy (wg ewidencji gruntów) Tereny zieleni Cmentarze Ogrody działkowe	Ciągi ekologiczne Obszary szczególnego zagrożenia powodzią Udokumentowane złoża kopalin Formy ochrony przyrody Otolina Wigierskiego Parku Narodowego Rezerwat przyrody "Cmentarzyko Jaćwingów"	Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierze Południowej Suwalszczyzny Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza i Jeziora Augustowskie Obszar Natura 2000 Ostoja Wigierska Obszar Natura 2000 Ostoja Augustowska Obszar Natura 2000 Puszcza Augustowska Pomniki przyrody Stanowisko dokumentacyjne

W obszarze rewitalizacji znajdują się 3 typy elementów układu przyrodniczego (ryc. 43):

- Ciąg ekologiczny rzeki Czarnej Hańczy - oś systemu przyrodniczego miasta, dolina rzeki ogranicza obszar rewitalizacji od południa i zachodu, częściowo zagospodarowana jest na funkcje rekreacyjne - bulwary, częściowo przylega do nieruchomości prywatnych;

- Dwa tereny zieleni - park Konstytucji 3 Maja i plac M. Konopnickiej; przy czym ten drugi jest utwardzony w ponad 50%;
- 19 pomników przyrody (dęby szypułkowe, kasztanowce zwyczajne, jesiony wyniosłe, lipy drobnolistne, klony zwyczajne, leszczyny tureckie, grab pospolity, wierzba krucha, topola niekłańska, orzech włoski), z których 5 znajduje się w parku Konstytucji 3 Maja.

Ryc. 43 Elementy systemu przyrodniczego w obszarze rewitalizacji

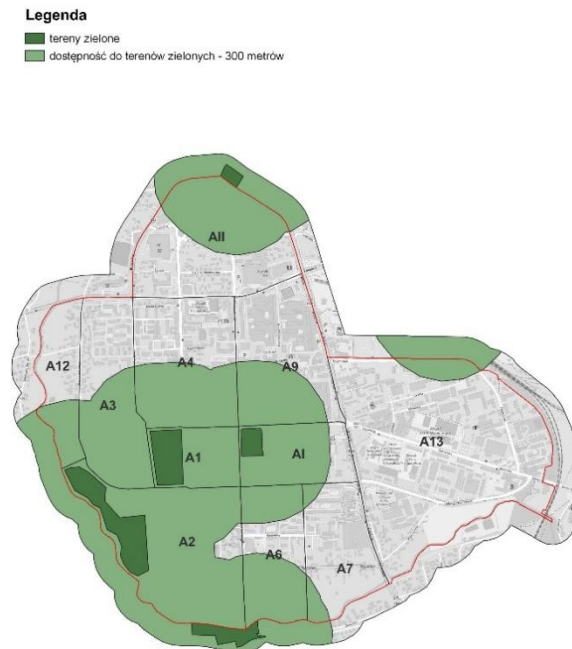
- Ciągi ekologiczne
- Tereny zieleni
- ★ Pomniki przyrody

Zielono - błękitna infrastruktura

Historyczna część centrum Suwałk charakteryzuje się niewielką ilością zieleni przyulicznej, a elementy układu przyrodniczego nie są ze sobą połączone. Ryc. 44 ilustruje w uproszczony sposób dostępność do terenów zieleni na obszarze rewitalizacji (zasięg dojścia – 300 m). Obecny stan trudno uznać za w pełni satysfakcjonujący. Nic dziwnego, że mieszkańcy za

jeden z priorytetów uznają nowe nasadzenia, tworzenie parków, zieleńców, łąk kwietnych, przebudowy konkretnych fragmentów miasta w celu zwiększenia zieleni i ograniczenie zjawiska „wyspy ciepła”.

Ryc. 44 Dostęp do terenów zieleni na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne na podstawie UM Suwałki)

Analiza pokrycia ortofotomapy zielenią w okresie wegetacji wskazuje, że najlepiej wypada bezpośrednie sąsiedztwo rzeki Czarnej Hańczy - prawie wszystkie przyległe do niej nieruchomości mają bardzo duży udział zieleni. Również osiedla mieszkaniowe położone w centrum są zazielenione w odpowiednim stopniu. Przestrzenie ulic natomiast, w szczególności w ścisłym rdzeniu historycznym obszaru, wydają się niedoposażone w zielenią wysoką. Drugi obszar charakteryzujący się niedoborem zieleni wysokiej to wnętrza kwartałów przyległych do ulicy T. Kościuszki - charakteryzują się najmniejszą ilością roślinności, za to dużym stopniem utwardzenia terenu. W kontekście zmian klimatycznych jest to jeden z najważniejszych kierunków przekształceń miast w XXI wieku.

Mieszkańcy Suwałk, którzy wzięli udział w ankiecie rewitalizacyjnej, mimo istnienia w centrum przyjaznych i zielonych miejsc, bardzo wyraźnie (ponad 82% wskazań) zgłaszają potrzebę uzupełnienia i rozwoju terenów zieleni na obszarze rewitalizacji⁷.

⁷ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – pytanie „Czy przestrzeń publiczna (ulice, place, przejścia, parki) w centrum Suwałk wymaga następujących zmian(...)” z katalogiem odpowiedzi do wyboru (dopuszczalny wybór więcej niż 1 odpowiedzi).

Ryc. 45 Analiza zieleni w okresie wegetacji w obszarze rewitalizacji

Ryc. 46 Wysoki stopień utwardzenia terenu w kwartałach - widok z wnętrza kwartału

Konkluzja 17

W centralnej części obszaru rewitalizacji we wnętrzach kwartałów oraz w częściowo w przestrzeniach ulic jest zbyt mało powierzchni biologicznie czynnych i drzew.

Potrzeba 17

Wprowadzenie znacząco większej ilości zieleni jest niezbędne do poprawy mikroklimatu, możliwości retencji wód opadowych i zwiększenia jakości zamieszkania w obszarze.

Potencjał 13

Duża ilość dostępnej przestrzeni pozwala planować zazielenienie wewnątrz kwartałów - zarówno w zakresie terenów publicznych, jak i prywatnych.

Szkodliwe emisje

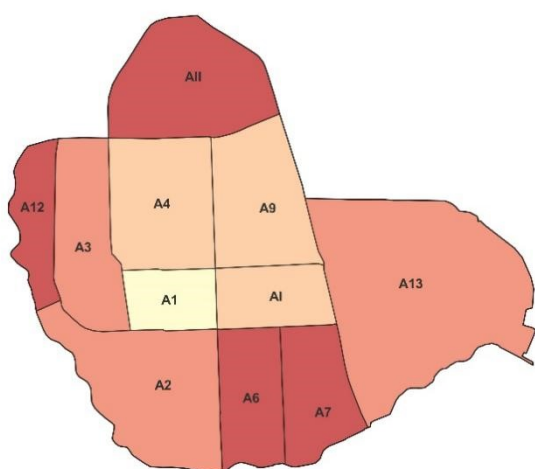
Na obszarze rewitalizacji w Suwałkach funkcjonują jedynie 2 z 11 zamontowanych w mieście w ramach realizacji Programu Gospodarki Niskoemisyjnej czujników jakości powietrza. Na tej bazie trudno byłoby wyciągać bezpośrednie wnioski o rozkładzie przestrzennym zanieczyszczenia powietrza na obszarze rewitalizacji. Pewnym sposobem przybliżonej analizy jest sięgnięcie do danych Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków i przeanalizowanie danych o szkodliwych źródłach ciepła (za takie uznaje się te na paliwa stałe). Jak wskazuje ryc. 47 wysoki udział takich źródeł jest wciąż problemem niektórych rejonów obszaru rewitalizacji (zwłaszcza tych, gdzie występuje zabudowa jednorodzinna). Nic dziwnego, że mieszkańcy wśród priorytetów działań w zakresie energetyki wskazują na wymianę źródeł ciepła na bardziej ekologiczne. Władze miasta od dłuższego czasu starają się podejmować zbieżne z tym działania. Równoległe do rządowego programu „Czyste powietrze” funkcjonuje miejski program dotacyjny służący wymianie źródeł ciepła. Od 2015-2022 r. skorzystało z niego 425 rodzin. Z dotacji na instalację pieca gazowego skorzystało 255 mieszkańców. 93 osoby podłączyły się do sieci miejskiej, a w 76 przypadkach wymieniono piece na bardziej proekologiczne. Władze miasta prowadzą podobne działania także w odniesieniu do zasobu mieszkaniowego gminy – w szczególności prowadzone są działania służące stopniowemu podłączaniu budynków do sieci ciepłej. Jak jednak pokazują aktualne dane powyższe działania muszą być intensywnie kontynuowane, bo na obszarze rewitalizacji wciąż problem jest daleki od rozwiązania.

Ryc. 47 Rozkład przestrzenny udziału szkodliwych źródeł ciepła w ogólnej liczbie deklaracji do CEEB na obszarze rewitalizacji

Legenda
Udział szkodliwych źródeł ciepła w ogólnej liczbie deklaracji

0
do 20%
20-40%
40-75%

Wartość dla całego Obszaru Rewitalizacji: 31%

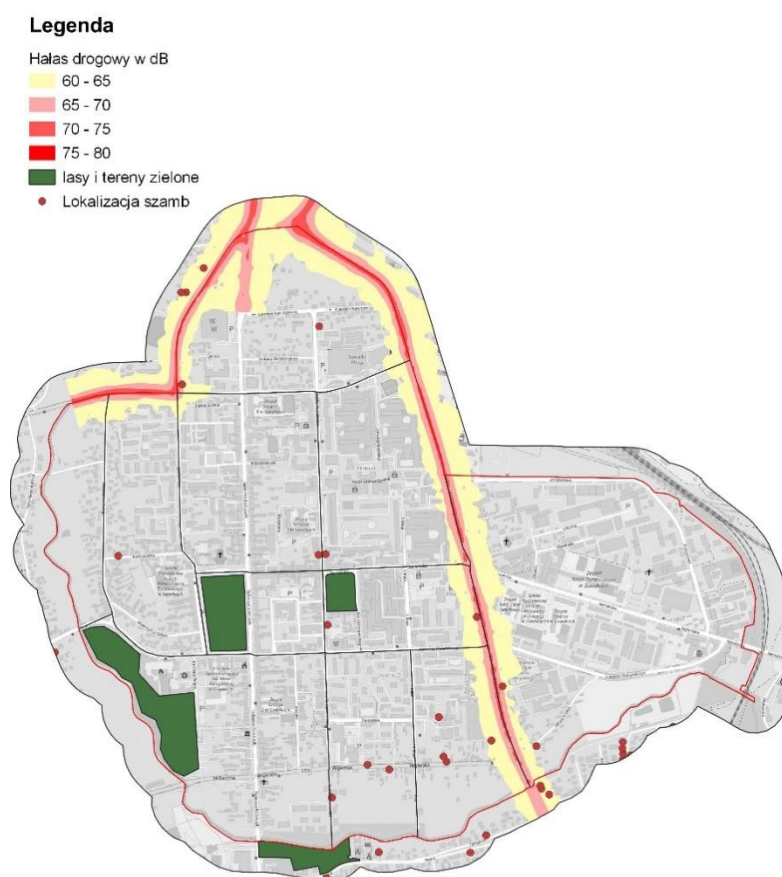

Inne problemy środowiskowe

Wśród innych problemów środowiskowych dotyczących obszar rewitalizacji w Suwałkach zilustrowanych w części na ryc. 48 wymienić należy:

- hałas drogowy (zbadany w ramach opracowania wymaganej przepisami prawa strategicznej „Mapy akustycznej dla dróg publicznych położonych na terenie miasta Suwałki o ruchu powyżej 3 mln pojazdów rocznie”)
- lokalizacja szamb – na centralnym obszarze miasta wciąż występują zbiorniki bezodpływowe na nieczystości, stanowiące zagrożenie dla środowiska oraz uciążliwość dla mieszkańców i sąsiadów,
- gospodarkę odpadami – w skali lokalnej mieszkańcy w ramach badania⁸ wskazywali na problem niewystarczającej liczby pojemników na odpady, potrzeby wprowadzenia systemów elektronicznej kontroli segregacji odpadów w budynkach wielorodzinnych oraz wdrożenia systemu recykloematów .

Ryc. 48 Problemy środowiskowe na obszarze rewitalizacji (hałas drogowy, szamba)

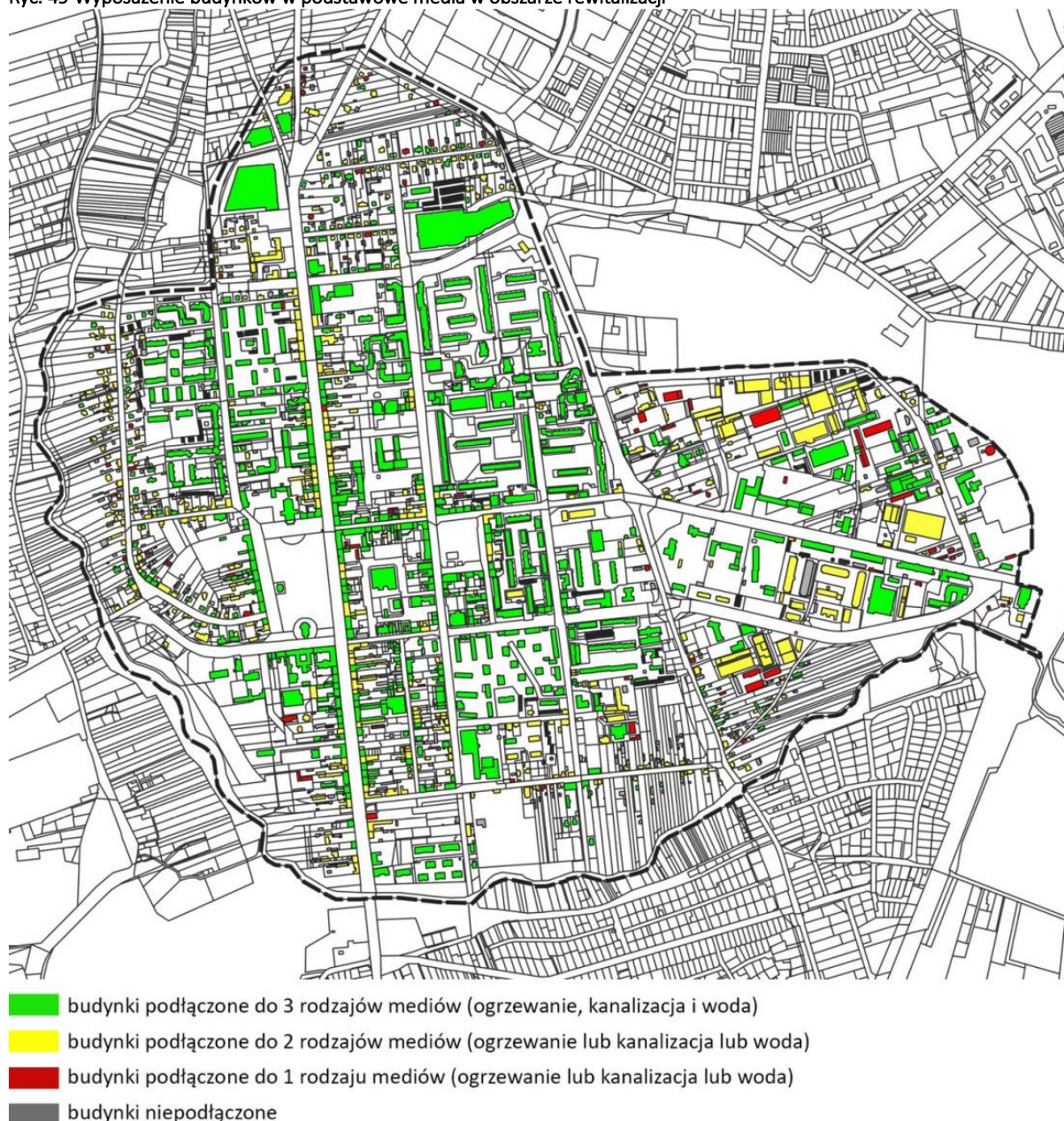
⁸ Badanie społeczne opracowane przez Centrum Wsparcia Doradczego w powiązaniu z pracami nad Strategią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk, 2022

6. Sfera techniczna

Wyposażenie budynków w media

Wyposażenie budynków w media bytowe jest jednym z najważniejszych wyznaczników poziomu życia. Znaczna część zabudowy obszaru rewitalizacji podłączona jest do wszystkich podstawowych mediów (ryc. 49). Wzdłuż Kościuszki część kamienic ma braki w dostępie do co najmniej jednego z poniższych mediów: ogrzewania (gazowego lub ciepła miejskiego), kanalizacji, wody. Wysokie wskaźniki braku dostępu do ww. mediów odnotowano również w obszarach zabudowy jednorodzinnej oraz produkcyjno - usługowej. Najlepiej sytuacja wygląda w osiedlach bloków - tam prawie wszystkie obiekty podłączone są do wszystkich mediów.

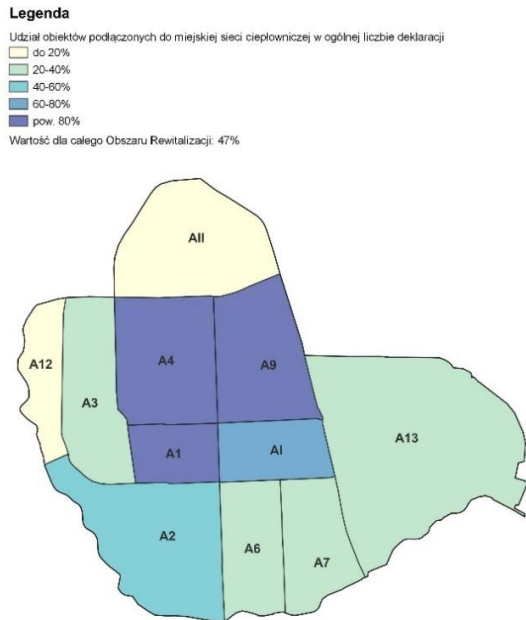
Ryc. 49 Wyposażenie budynków w podstawowe media w obszarze rewitalizacji

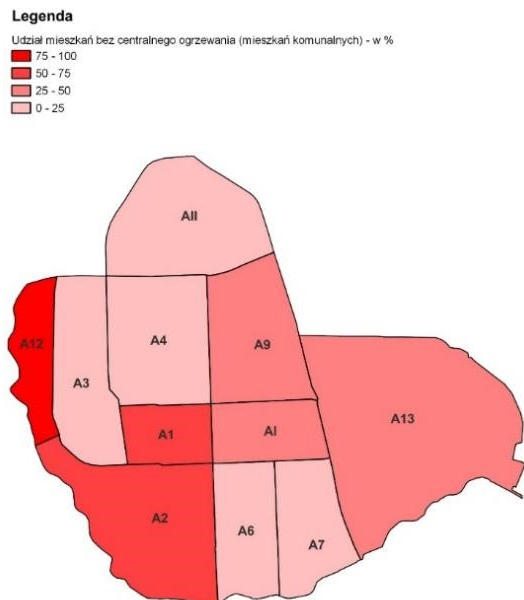
Szczególnego znaczenia w kontekście jakości powietrza nabiera podłączenie mieszkań do systemu centralnego ogrzewania. Jak wspomniano w opisie sfery środowiskowej na tym aspekcie skupione są i będą wysiłki modernizacyjne. Na ryc. 50 i 51 przeanalizowano stopień podłączeń do sieci centralnego ogrzewania ogółu budynków (wg deklaracji dla CEEB) oraz mieszkań komunalnych. W tym pierwszym zakresie najlepiej sytuacja wygląda w centralnej części obszaru rewitalizacji, gdzie ponad 80% budynków ma podłączenie. Równocześnie jednak w pozostałych jednostkach obszaru rewitalizacji ogólny poziom podłączenia do miejskiej sieci ciepłowniczej jest mniejszy niż 40%, a w niektórych nawet niż 20%.

Jeśli zaś chodzi o udział mieszkań bez centralnego ogrzewania w mieszkaniach komunalnych, to najwięcej mieszkań komunalnych bez centralnego ogrzewania jest w obszarze A2 (w rejonie południowej części ul. T. Kościuszki) – niewątpliwie potrzebne są tam intensywne działania inwestycyjne. W jednostkach A11 i A7 nie ma w ogóle takich mieszkań.

Ryc. 50 Rozkład przestrzenny udziału obiektów podłączonych do sieci ciepłowniczej w obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: CEEB)

Ryc. 51 Rozkład przestrzenny udziału mieszkań komunalnych bez podłączenia do sieci ciepłowniczej w obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki)

Bariery architektoniczne

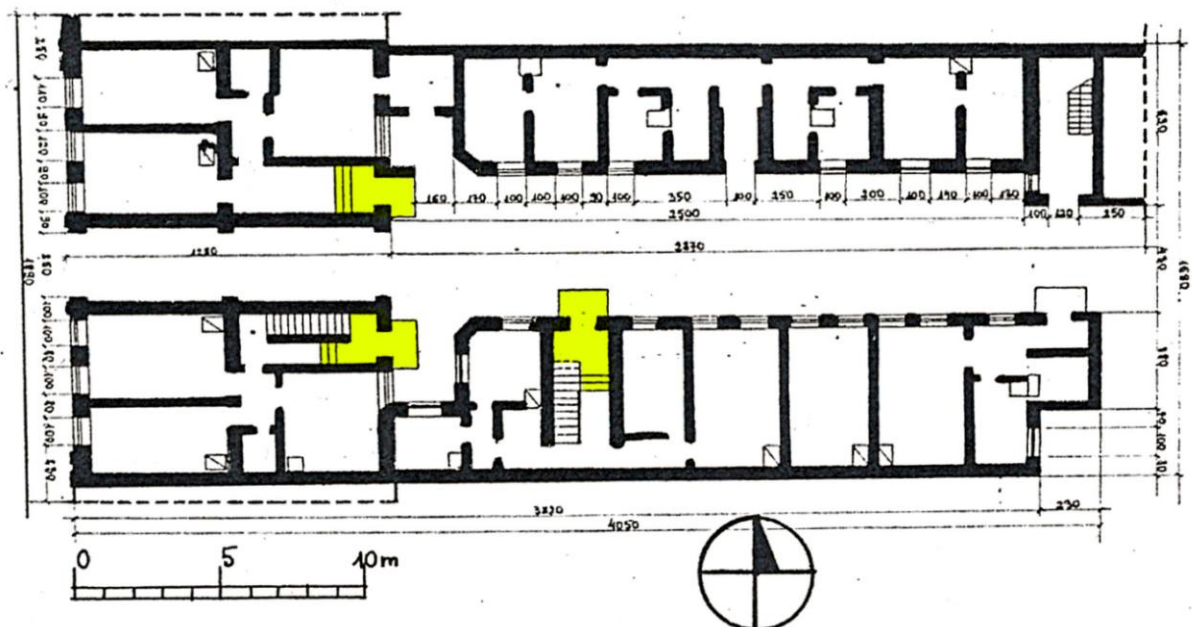
Zagadnienie barier architektonicznych w obszarze rewitalizacji przeanalizowano na podstawie wizji lokalnej, materiałów archiwalnych dotyczących suwalskich kamienic oraz wywiadu pogłębionego z ekspertem w zakresie suwalskich zabytków.

Zabytkowe kamienice, dominujące w historycznej części centrum Suwałk, konstruowane były na symetrycznie względem osi budynku usytuowanym podpiwniczeniu oraz z uwzględnieniem różnic terenu między niżej położoną ulicą a podwórkiem - skutkiem czego partery budynków są znacząco wyniesione ponad poziom terenu. Schody do lokali położonych w parterach prowadzą bądź bezpośrednio z ulicy - lub też z przejazdów bramnych.

W niektórych obiektach zabytkowych zniwelowano niewielką różnicę stosując chodnik w formie płyty wzniesionej w stronę otworu drzwiowego (np. w narożnej kamienicy przy Kościuszki 54). Jest to rozwiązanie możliwe jedynie w przypadku niewielkiej różnicy poziomów. Większość zabytkowych kamienic jest jednak oddzielona od przestrzeni publicznej barierą architektoniczną.

Nowsza zabudowa posiada wejścia dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - różnice poziomów zniwelowano za pomocą ramp wjazdowych.

Ryc. 52 Karta zabytku - Kościuszki 20. Na żółto oznaczono schody prowadzące z poziomu terenu na wyniesiony parter. (opracowanie własne, źródło danych: UM Suwałki)

Ryc. 53 Ul. Kościuszki - partery wyniesione o pół kondygnacji.

Ryc. 54 Deptak przy ul. Chłodnej - partery wyniesione o 2-3 stopnie, które stanowią barierę architektoniczną.

Ryc. 55. Kościuszki 54 - dostosowanie parteru jako forma zagospodarowania przestrzeni publicznej.

Ryc. 56 Ulica ks. Zawadzkiego - parter usługowy dostępny za pomocą rampy wjazdowej.

Konkluzja 18

Problem barier architektonicznych jest jedną z najważniejszych przyczyn w trudności wykorzystania zabytkowej zabudowy do potrzeb współczesnych użytkowników, a tym samym utrudnia ożywienie ulicy Kościuszki.

Potrzeba 18

Należy wypracować metodę dostosowania zabytków do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz potrzeb starzejącego się społeczeństwa w sposób zachowujący walory zabytkowych obiektów i układów przestrzennych (np. realizacja ramp lub podestów od frontu może stanowić negatywną ingerencję w krajobraz zabytkowych ulic) lub, jeśli takie rozwiązania nie są możliwe, ustalić priorytet dostosowania zabudowy do potrzeb wszystkich użytkowników ponad jego zabytkowymi walorami.

7. Sfera gospodarcza

Z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej obszar rewitalizacji w Suwałkach jest silnie zróżnicowany. Choć to co do zasady centrum miasta, a więc dominować powinny w nim handel i usługi, to jednak są też tereny o odmiennym charakterze, to jest tereny produkcyjno-magazynowe.

W północnej części obszaru rewitalizacji koncentruje się handel wielkopowierzchniowy, gdzie znalazły się Centrum Handlowe Plaza i Carrefour. Natomiast wzdłuż ulic ul. T. Kościuszki i T. Noniewiczza rozlokowały się mniejsze sklepy i lokale usługowe (a także w bocznych uliczkach jak ul. Chłodna, będąca dobrym przykładem jak zamknięcie ulicy dla ruchu samochodowego pozytywnie wpływa na poprawę jej atrakcyjności dla prowadzenia działalności handlowej lub usługowej). Firmy usługowe i mniejsze sklepy spożywcze ulokowane są także w rejonach zabudowy osiedlowej. Natomiast w terenie na wschód od ul. Utrata zlokalizowane są duże firmy produkcyjne oraz magazyny.

W obszarze rewitalizacji najwięcej podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców występuje w najbardziej centralnie położonej podjednostce A1. (ryc. 57). Najmniej jest w obszarach o gęstej zabudowie mieszkaniowej lub zabudowie jednorodzinnej: w podjednostkach A3, A6 i A7 oraz A11. Podjednostki A6 i A7 to także koncentracja działalności profesjonalnej (z założenia bardziej dochodowej), naukowej i technicznej, czyli prawniczej, księgowej, architektonicznej, badań naukowych, czyli często takiej, która jest rejestrowana w mieszkaniach prywatnych.

Ciekawych wniosków dostarcza analiza dynamiki zmian podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji w ostatnich 5 latach (2016-2021) sporządzona na podstawie zestawienia przygotowanego na zlecenie Miasta Suwałki przez Urząd Statystyczny w Białymstoku z wykorzystaniem bazy danych z rejestru REGON. W skali całego obszaru nastąpił przyrost podmiotów o ponad 30%, co jawi się jako bardzo dobry wynik. Zaskakujące są jednak znaczące dysproporcje w zmianach jakie nastąpiły w poszczególnych rejonach obszaru rewitalizacji. Najwyższy wzrost (o ponad 90%) nastąpił w rejonie wokół północnej części ul. T. Kościuszki. Równocześnie jednak są jednostki, w których nastąpił spadek liczby podmiotów. Chodzi o jednostki A11, A7 oraz A2. W tym ostatnim przypadku sytuacja może mieć związek z wyraźnie dostrzegalnym i silnie sygnalizowanym w wywiadach przez różne grupy interesariuszy osłabieniem aktywności gospodarczej na południowym odcinku ul. T. Kościuszki.

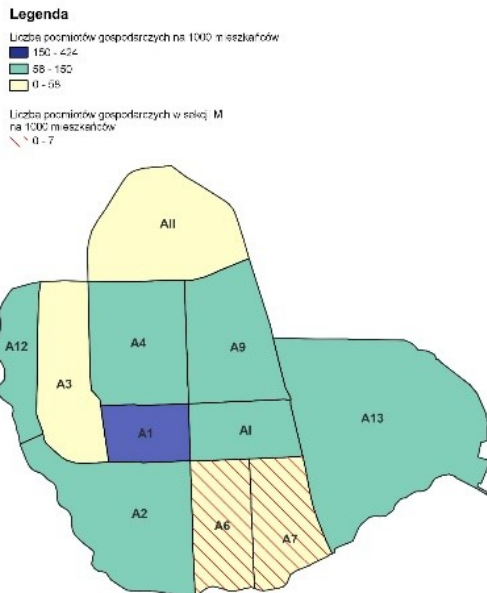
Konkluzja 19

Na obszarze rewitalizacji wystąpiły znaczące wahania liczby podmiotów gospodarczych. Przyczyny tego mogą być złożone, niemniej jednak należy domniemywać, że wiąże się to z osłabieniem warunków prowadzenia działalności gospodarczej w niektórych rejonach obszaru rewitalizacji.

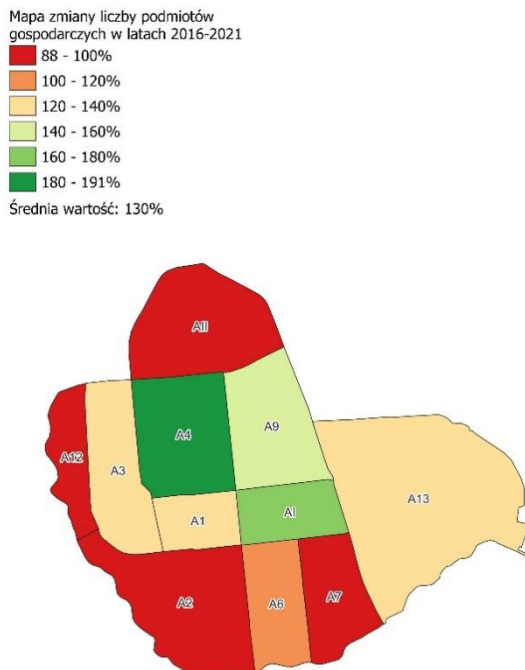
Potrzeba 19

Ożywienie ulicy T. Kościuszki (zwłaszcza chodzi o jej odcinek na południe od ul. Chłodnej) – to postulat i potrzeba zgłaszana dość powszechnie przez suwalskich interesariuszy rewitalizacji. Potrzeba ta zdaje się znajdować potwierdzenie w danych liczbowych.

Ryc. 57. Rozkład przestrzenny liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: GUS)

Ryc. 58. Rozkład przestrzenny dynamiki zmian liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w latach 2016-21 na obszarze rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych: GUS)

Pod względem typów działalności na obszarze rewitalizacji najczęściej w 2021 r. było tych związanych z handlem hurtowym i detalicznym. Na drugim miejscu plasowało się – co może wydawać się zaskakujące – „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”. Oczywiście nie chodzi w tym wypadku o działalność prowadzą w miejscu zamieszkania – to np. mieszkańcy, którzy posiadają poza terenem rewitalizacji pola uprawne.

Trzecią najpopularniejszą grupą działalności była „pozostała działalność usługowa” czyli m.in. naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego, a na kolejnym działalności związana z rynkiem nieruchomości. Dopiero na ósmym miejscu ulokowało się przetwórstwo (produkcja), co potwierdza, że obszar rewitalizacji w niewielkim stopniu jest właściwym miejscem do prowadzenia takiej działalności.

Zaskakująco niska jest liczba działalności gospodarczych związanych z restauracjami i najmem lokali – jest ich tylko 37. Miasto nie ma więc wystarczająco bogatej oferty w tym zakresie w obszarze rewitalizacji, a więc obszarze najbardziej atrakcyjnym pod względem historycznym i turystycznym. Ten sam wniosek bardzo wyraźnie wynika z odpowiedzi udzielonych przez ankietowanych⁹. Wielu z nich wskazuje na brak wystarczającej oferty gastronomiczno-rozrywkowej na obszarze rewitalizacji w Suwałkach. Jest to więc zagadnienie, które niewątpliwie silnie wiąże się z kwestią ożywienia centrum, bo to właśnie lokale gastronomiczne mają największy potencjał do wspierania takich procesów. Z drugiej strony z wyników ankiety¹⁰ wysnuć można wniosek, że istnieje spory niezaspokojony popyt na usługi określonego rodzaju, co stwarza korzystne warunki dla ich rozwoju w przyszłości.

⁹ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – problematyka oferty usługowo-rozrywkowej przewijała się w odpowiedziach na pytania otwarte dotyczące warunków życia w centrum dla różnych grup społecznych, wyposażenia w usługi publiczne, korzystania lub nie z oferty ul. T. Kościuszki oraz ogólnych spostrzeżeń dotyczących obszaru rewitalizacji.

¹⁰ ankieta rewitalizacyjna przeprowadzona w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line wśród mieszkańców Suwałk – pytanie „Czy przestrzeń i tkanka miejska w centrum Suwałk wymagają następujących zmian (...)” z katalogiem odpowiedzi do wyboru (dopuszczalny wybór więcej niż 1 odpowiedzi) – 67% ankietowanych wskazało odpowiedź „przestrzeni spotkań, integracji, rozrywki dla mieszkańców”.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

8. Wizja i cele procesu rewitalizacji

Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja stanu obszaru rewitalizacji po zakończeniu procesu uwzględnia wartości i zasady, które zostały uznane za kluczowe z punktu widzenia zidentyfikowanych problemów oraz oczekiwań i potrzeb mieszkańców oraz innych interesariuszy w horyzoncie czasowym do 2030 roku, stanowiącym realną perspektywę osiągnięcia określonych celów rewitalizacji oraz oceny jej rezultatów.

Proces rewitalizacji w Suwałkach przeprowadzony zostanie z sukcesem, jeśli w perspektywie 2030 roku obszar rewitalizacji uczyni znaczący postęp w dążeniu do roli faktycznego centrum życia społecznego i kulturalnego miasta. Wielofunkcyjna i przyjazna tkanka miejska i przestrzeń publiczna, dobrze prosperujące lokalne biznesy, aktywność obywatelska i zdrowe relacje społeczne – to wyznaczniki, do osiągnięcia których zmierzać ma proces zmian na obszarze rewitalizacji.

Oferta usług – zarówno publicznych, jak i prywatnych - kierowanych do różnych grup wiekowych i społecznych ulegnie wzbogaceniu. Zrodzi się więcej powodów, aby przybyć do centrum i tu spędzać czas. Zmiany dokonywać się będą w atmosferze dialogu i partycypacji interesariuszy rewitalizacji. Obszar rewitalizacji zmieniać się będzie w sposób sprzyjający kształtowaniu pozytywnych postaw społecznych – powstaną nowe atrakcyjne miejsca do wspólnego integracji, spędzania czasu, ale i podejmowania działań dla dobra wspólnego. Młodzież, seniorzy, grupy sąsiedzkie, organizacje społeczne w jeszcze lepszym stopniu niż obecnie znajdą „miejsca dla siebie” – przestrzenie, w których będą mogli realizować swe aspiracje i zaspokajać potrzeby społeczne.

Czytelność struktury przestrzennej i spójność wizualna obszaru rewitalizacji ulegną istotnej poprawie. Te części centrum Suwałk, w których brakuje dziś aktywności gospodarczej i społecznej, powinna doświadczyć realnego „ożywienia” - odwiedzający docenią odnowione zabytki, działające i wypełnione ciekawymi funkcjami. Dotyczyć to ma zwłaszcza ulicy T. Kościuszki stanowiącej oś zrewitalizowanego centrum. Zabytkowa zabudowa będzie wypełniona dobrze prosperującymi usługami, osadzona w nowoczesnej i przyjaznej przestrzeni publicznej.

Otwarte w stronę ulicy partery zabytkowych kamienic będą zapraszać do korzystania z różnorodnych funkcji (również społecznych) wewnątrz. Wejścia nie utrudnią bariery architektoniczne. Przestrzeń publiczna zachęcać będzie do spacerowania i zwiedzania.

Poprawa systemu przestrzeni publicznych sprawi, że poruszanie się pieszo lub rowerem po centrum będzie intuicyjne i przyjemne. Piesi będą czuli się komfortowo i bezpiecznie w przestrzeni ulic.

Obszar rewitalizacji będzie przyjazny do zamieszkania. Odnowione kamienice będą eksponować walory architektoniczne, a jednocześnie zostanie znacznie poprawiona ich efektywność energetyczną i wyposażenie infrastrukturę. Nowa zabudowa będzie dostosowana do skali zabytkowego centrum i zapewnia wygodne nowoczesne mieszkania otoczone zielenią. Wnętrza kwartałów stanowić będą spokojny obszar mieszkalny o uporządkowanej strukturze.

Różnorodne rodzaje zieleni spowodują, że w całym centrum odczuwalna będzie poprawa mikroklimatu i zmniejszenie efektu wyspy ciepła. Zieleń upiększy również przestrzenie publiczne i prywatne i zachęcać będzie do spędzania tu czasu.

Pozytywne zmiany w przestrzeni Śródmieścia Suwałk tworzyć będą korzystne warunki do rozwoju ekonomicznego tego rejonu, a poprzez to sprzyjać redukcji negatywnych zjawisk społecznych. Dodatkowo dzięki podejmowanym działaniom z zakresu polityki społecznej następować będzie ograniczenie uzależnienia od systemu pomocy społecznej. W szczególności działania kierowane zwłaszcza do dzieci, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami – z wykorzystaniem inicjatyw kulturalnych, edukacyjnych, sportowych – służyć będą wyjściu z „zakłętą kręgu niemożności”. Przestrzeń i zabudowa obszaru rewitalizacji staną się bardziej dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Cele rewitalizacji i kierunki działań

Zaproponowano dwustopniową strukturę celów, rozbijając ogólne cele strategiczne na bardziej szczegółowe zagadnienia, precyzyjniej wskazujące sfery, w których zmiany są planowane i oczekiwane. Ponieważ z przebiegu prac nad GPR bardzo wyraźnie wynikało, że identyfikowane zagadnienia problemowe koncentrują się „wokół” ul. T. Kościuszki sformułowano „cel przekrojowy”, który w sensie merytorycznym obejmuje wszystkie cele szczegółowe, ale koncentruje je w określonej przestrzeni – wzdłuż ulicy T. Kościuszki i w jej najbliższym otoczeniu. Należy oczekiwać, że spodziewane zmiany w obszarze rewitalizacji najbardziej wyraźnie miałyby zaistnieć w tej właśnie okolicy.

CELE STRATEGICZNE GPR		
CEL 1: Zaangażowani mieszkańcy i lepsze relacje społeczne	CEL 2: Aktywność gospodarcza i efektywne usługi publiczne	CEL 3: Poprawa warunków zamieszkania na obszarze rewitalizacji
CELE SZCZEGÓŁOWE: 1.1 Wsparcie i rozwój organizacji pozarządowych 1.2 Integracja i aktywizacja mieszkańców 1.3 Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji	CELE SZCZEGÓŁOWE: 2.1 Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji 2.2 Wsparcie i aktywizacja przedsiębiorców oraz właścicieli nieruchomości 2.3 Doskonalenie usług publicznych	CELE SZCZEGÓŁOWE: 3.1 Uporządkowanie przestrzenne obszaru rewitalizacji 3.2 Przygotowanie obszaru rewitalizacji na zmiany klimatu 3.3 Uczynienie przestrzeni publicznej przyjazną i wygodną dla różnych użytkowników 3.4 Nowa i zmodernizowana zabudowa mieszkaniowa w obszarze rewitalizacji
CEL PRZEKROJOWY: Ożywić ulicę Tadeusza Kościuszki i jej otoczenie		

9. Kierunki działań

Zgodnie z wymogami ustawy o rewitalizacji poszczególnym celom szczegółowym przypisano odpowiadające im kierunki działań. Jeden kierunek działań może służyć osiągnięciu więcej niż jednego celu szczegółowego – to praktyczny wymiar zintegrowanego charakteru całego programu. Wskazanie kierunków działań można traktować jako rozwinięcie opisu odpowiednich celów GPR – pozwala to z szerszej perspektywy ujrzeć co jest pożądane z punktu widzenia programu jako całości. Pojęcie „kierunki działań” ma szersze znaczenie niż „zbiór przedsięwzięć rewitalizacyjnych”, a więc obejmuje także treści, które trudno ująć w indywidualne przedsięwzięcia. Za to może sugerować kierunek postępowania w przyszłych sytuacjach dotyczących obszaru rewitalizacji, których na bieżącym etapie nie sposób przewidzieć. Ma to chociażby znaczenie z punktu widzenia z wymaganych przez ustawę o rewitalizacji mechanizmów integrowania przedsięwzięć – zdefiniowanie kierunków działań wskazuje na czym powinna polegać istota tej integracji. Podobnie ten element programu

traktować należy jako istotny drogowskaz dla ewentualnych przyszłych działań, które dziś nie mają odzwierciedlenia w zestawie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dotyczy to w szczególności rozstrzygnięcia, które proponowane działania mieszczą się w zakresie zdefiniowanym przez charakterystyką „Pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych” i mogą w przyszłości stać się przedmiotem wdrażania GPR.

PLANOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH ODPOWIADAJĄCE CELOM GPR MIASTA SUWAŁEK DO ROKU 2030				
LP.	Kierunek działań	Realizuje cele	Odpowiada na potrzeby nr	Wykorzystuje potencjały nr
K1.	Kreowanie oferty działań społecznych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji.	1.2 2.3 Cel przekrojowy	4 19	3
K2.	Tworzenie warunków organizacyjnych do aktywnych działań mieszkańców i organizacji pozarządowych w celu integracji społecznych i rozwijania relacji społecznych.	1.1 1.2 1.3 Cel przekrojowy	2 6 9	4 5 6
K3.	Tworzenie warunków lokalowych do aktywnych działań mieszkańców i organizacji pozarządowych w celu integracji społecznych i rozwijania relacji społecznych.	1.1 1.2 1.3 Cel przekrojowy	2 3	2 8
K4.	Pomoc osobom wymagającym wsparcia w podnoszeniu ich kompetencji społecznych lub zawodowych, rozwój usług społecznych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu.	1.3 2.3	5 6 8 9 11	4 8
K5.	Tworzenie oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej dla dzieci i młodzieży.	1.1 1.2 1.3 2.3	2 5 6	4 5
K6.	Działania na rzecz zaspokojenia potrzeb seniorów w zakresie integracji i aktywizacji, rehabilitacji oraz zapewnienia niezbędnego wsparcia.	1.1 1.2 1.3 2.3	1 2	1 7
K7.	Inicjatywy chroniące i propagujące lokalne dziedzictwo kulturowe – materialne i niematerialne.	1.1 1.2 2.1 3.1 Cel przekrojowy		10
K8.	Rozwój oferty lub poprawa jakości usług publicznych na obszarze rewitalizacji poprzez działania organizacyjne i inwestycyjne.	1.3 2.3 Cel przekrojowy	8	1 11
K9.	Wielotorowe wsparcie	1.1 2.1 2.2	2	

	lokalnych przedsiębiorców oraz działań na rzecz ich integracji i współpracy.	Cel przekrojowy	13	
K10.	Organizacja imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym czy sportowym służących „ożywianiu” obszaru rewitalizacji i przyciąganiu do niego mieszkańców i przyjezdnych.	1.1 1.2 2.1 Cel przekrojowy	4	3
K11.	Działania na rzecz rozwoju i wzmacniania organizacji pozarządowych oraz aktywizacji sąsiedzkich grup nieformalnych.	1.1 1.2 2.1	3 11	2 8
K12.	Działania organizacyjne i inwestycyjne na rzecz uczynienia struktury przestrzennej i funkcjonalności obszaru centrum miasta.	3.1 Cel przekrojowy	15 16	9
K13.	Przeciwdziałanie chaosowi przestrzennemu / budowanie spójności wizualnej centrum.	3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy	15	
K14.	Prowadzenie aktywnych działań z zakresu gospodarki nieruchomościami w celu stwarzania warunków dla nowej zabudowy /przekształceń przestrzennych w duchu ładu przestrzennego.	3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy	14	11
K15.	Uzupełnianie zabudowy w obszarze rewitalizacji w zgodzie z zasadami ładu przestrzennego i ochrony dziedzictwa kulturowego.	3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy		9 11 13
K16.	Podnoszenie jakości komunikacji pieszej w obszarze rewitalizacji.	3.1 3.2 3.3 Cel przekrojowy	12 15 16	12
K17.	Podnoszenie jakości komunikacji rowerowej w obszarze rewitalizacji.	3.1 3.2 3.3 Cel przekrojowy	12 15 16	12
K18.	Tworzenie przyjaznych miejsc w przestrzeni publicznej lub półpublicznej o określonym charakterze.	1.2 3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy	12	
K19.	Rozwój terenów zieleni oraz zielono-błękitnej infrastruktury, zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej, uzupełnianie nasadzeń, mikro i mała retencja, poprawa mikroklimatu, zmniejszanie wyspy ciepła.	3.1 3.2 3.3 Cel przekrojowy	12 17	13
K20.	Tworzenie zabudowy wydajnej	3.1 3.2 3.4		

	energetycznie / wykorzystanie OZE w istniejących budynkach.			
K21.	Aktywna ochrona budynków zabytkowych poprzez wykorzystanie ich na nowe funkcje społeczne/gospodarcze, w tym „ożywianie” parterów.	2.1 2.3 3.1 3.3 Cel przekrojowy	13	
K22.	Ułatwianie dostępu do przestrzeni i budynków dla wszystkich grup użytkowników.	2.1 3.3 Cel przekrojowy	1 18	7
K23.	Poprawa warunków życia w mieszkaniowym zasobie gminy poprzez działania o charakterze organizacyjnym i infrastrukturalnym.	2.3 3.4		
K24.	Stwarzanie warunków dla nowej zabudowy mieszkaniowej lub jej kreowanie na obszarze rewitalizacji w różnych formułach: komercyjnej, społecznego budownictwa czynszowego, spółdzielni lub kooperatyw mieszkaniowych oraz dla rewaloryzacji lub modernizacji istniejącej zabudowy w celu poprawy jakości życia, optymalizacji warunków funkcjonowania w otoczeniu gospodarczym, ochrony dziedzictwa kulturowego.	2.1 3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy		
K25.	Optymalizacja wykorzystania zasobu mieszkaniowego (miejskiego, spółdzielczego, prywatnego) na obszarze rewitalizacji poprzez działania organizacyjne czy remontowe.	2.3 3.4		
K26.	Modernizacja (m.in. usuwanie barier architektonicznych, wprowadzenie OZE, wyposażenie w brakujące media, termomodernizacja) istniejącej zabudowy mieszkaniowej.	3.1 3.2 3.3 3.4 Cel przekrojowy		
K27.	Podłączanie budynków mieszkalnych do miejskiej sieci ciepłej.	2.3 3.2 3.4		
K28.	Działania na rzecz wspierania zrównoważonej mobilności na obszarze rewitalizacji.	3.1 3.2 3.3 Cel przekrojowy	16	12
K29.	Działania na rzecz podniesienia poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców obszaru	2.3 3.3 Cel przekrojowy	7	

	rewitalizacji lub podniesienia sprawności interwencji służb mundurowych.			
K30.	Inicjatywy gospodarcze (i ich wspieranie) na rzecz ożywienia obszaru rewitalizacji, zwłaszcza w rejonie ul. Kościuszki.	2.1 2.2 Cel przekrojowy	13 15 19	10

10.Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Zgodnie z postanowieniami art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji, gminny program rewitalizacji obejmuje listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się w szczególności działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. Dążąc do wymaganego przez ustawę uzyskania efektu zintegrowanych działań spora część planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma charakter kompleksowy, obejmując szereg etapów dłuższego procesu lub zarówno działania inwestycyjne, jak i „miękkie”.

Lista obejmuje informacje kluczowe z punktu widzenia zapewnienia realizacji celów programu przy jednoczesnym uwzględnieniu, że na etapie jego tworzenia poziom gotowości realizacyjnej przedsięwzięć jest bardzo zróżnicowany. Ustawodawca dopuszcza, że nie dla każdego z przedsięwzięć przy formułowaniu programu określenie wszystkich aspektów realizacji jest możliwe. W toku prac związanych z wdrażaniem programu takie przedsięwzięcia będą uszczegóławiane, a sprecyzowanie kształtu i zakresu przedsięwzięć odbywać się będzie zgodnie z partycypacyjnym duchem procesu i stanowić będzie element wdrażania programu. Stałym punktem odniesienia w kształtowaniu ostatecznej formy przedsięwzięć muszą pozostać zdefiniowane cele GPR, wyznaczone kierunki działań oraz inne treści GPR i załączników do niego.

Dla zapewnienia jakości i efektywności bardziej złożonych przedsięwzięć przyjęto, że towarzyszyć im będzie indywidualny proces przygotowawczy. Może on obejmować różne aktywności w zależności od charakteru przedsięwzięcia, np. pogłębione działania partycypacyjne szczegółowe (techniczne, formalne, ekonomiczne) analizy wariantów postępowania czy alternatywnych rozwiązań. W takich przypadkach, zgodnie z przyjętym systemem zarządzania wdrażaniem programu, w związku z realizacją takich złożonych przedsięwzięć, zadanie optymalnego przygotowania przedsięwzięcia oraz jego efektywnej realizacji i koordynacji może być powierzane zespołom roboczym (dla pojedynczego przedsięwzięcia lub dla „wiązki” działań dotyczących określonego obszaru lub sfery tematycznej). Już jednak na obecnym etapie możliwe było sformułowanie ogólnych

przekrojowych zasad przygotowania i realizacji określonych typów przedsięwzięć, którymi należy się kierować w trakcie wdrażania programu – zostały one zawarte w załączniku nr 3 do GPR.

Z punktu widzenia znaczenia w programie szczególne miejsce zajmuje przedsięwzięcie nr 2. Po pierwsze z racji zakresu, bo obejmuje ono liczne działania o zróżnicowanym charakterze. Wymagać będzie więc zadbania o efektywną koordynację i zarządzanie wdrażaniem. Po drugie z uwagi na jego strukturę – obejmującą szereg działań inwestycyjnych na obszarze Śródmieścia z poprzedzającym je opracowaniem całościowego Masterplanu. To szczególne podejście daje nadzieję na realizację działań rewitalizacyjnych w duchu prawdziwie zintegrowanego podejścia (jak nakazuje ustawowa definicja rewitalizacji).

Przedsięwzięcia realizujące cele programu zostały co do zasady zaplanowane w obszarze rewitalizacji, jednak – zgodnie z tym, co dopuszcza ustawa o rewitalizacji – niektóre z przedsięwzięć rewitalizacyjnych służących obszarowi rewitalizacji mogą być też realizowane poza tym obszarem. W szczególności dotyczy to dwóch sytuacji. Po pierwsze, gdy mamy do czynienia z istniejącymi zasobami (np. lokalizacja określonej instytucji), które znajdują się poza obszarem rewitalizacji, a ich wykorzystanie w działaniach na rzecz obszaru rewitalizacji okazuje się najbardziej efektywnym działaniem. Po drugie przedsięwzięcia „miękkie” mogą być adresowane do szerszego grona odbiorców (np. wszystkich mieszkańców miasta). I choć w założeniu mają w pierwszej kolejności służyć rozwiązywaniu problemów identyfikowanych na obszarze rewitalizacji, to wprowadzanie ograniczeń w możliwości korzystania z nich stałoby w sprzeczności z dążeniem do integracji mieszkańców i znoszenia barier między nimi.

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
1.	K1 K2 K3 K6 K9 K10 K11 K30	2 000 000 zł
Tytuł projektu		
Centrum Obywatelskie w Suwałkach		
Lokalizacja		
ul. T. Kościuszki 71 oraz dodatkowo inne lokalizacje na obszarze rewitalizacji		
Opis projektu		
Przedsięwzięcie polega na urządzeniu na bazie obecnej siedziby Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych przy ul. T. Kościuszki 71 wielofunkcyjnego obiektu – Centrum Obywatelskiego - służącego rozwijaniu aktywności organizacji pozarządowych i indywidualnych obywateli (z różnych grup społecznych i wiekowych), „otwartego” na lokalną społeczność, przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, osoby przybywające do		

centrum Suwałk z innych dzielnic i spoza miasta.

Przedsięwzięcie składa się z dwóch komponentów – podstawowego (1.1) obejmującego wypracowanie formuły i podjęcie działalności przez Centrum oraz „rozwojowego” (1.2) zakładającego rozszerzenie działalności Centrum (wobec ograniczonej powierzchni centrum przy ul. T.Kościuszki) na inne dostępne lokalizacje w centrum Suwałk.

1.1 Dom Sąsiedzki - Otwarte Centrum

Zadanie zakłada uruchomienie przy ul. T. Kościuszki 71 Centrum Obywatelskiego – wielofunkcyjnego obiektu służącego rozwijaniu aktywności organizacji pozarządowych i indywidualnych obywateli (z różnych grup społecznych i wiekowych).

Szczegółowy model i formuła funkcjonowania obiektu zostaną wypracowane w ramach przedsięwzięcia, przy wykorzystaniu zasad i mechanizmów wynikających z przedsięwzięcia nr 4 „Wspólne Suwałki – partycypacyjne kształtowanie rozwiązań”. Paleta potencjalnych opcji programowych jest szeroka i może obejmować: przestrzeń dla działania (+inkubator) organizacji pozarządowych i realizacji inicjatyw obywatelskich, miejsce spotkań (np. sąsiedzką bibliotekę), warsztaty (np. rękodzieła, komputerowe, językowe), kooperatywę sąsiedzką, działania międzypokoleniowe, „bank czasu/bank usług sąsiedzkich”, powierzchnię co-workingową, miejsce spotkań/szkoleń/współpracy dla lokalnych przedsiębiorców, itp. Warto też z góry założyć okresowe zmiany wystroju wewnątrz dokonywane z inicjatywy użytkowników Centrum. Działalność Centrum powinna być dostrzegalna z zewnątrz – oczekuje się, że obszar aktywności Centrum będzie regularnie rozszerzany na sąsiadujące z nim podwórko.

Obowiązkowym składnikiem Centrum będzie Dom Sąsiedzki – regularnie funkcjonujące miejsce spotkań i integracji lokalnej społeczności funkcjonujące w oparciu „niskokosztową” formułę działania. Zwłaszcza w pierwszej fazie rozruchu Domu i aktywizacji społeczności istotna będzie rola animatora ze strony instytucji kultury lub organizacji pozarządowej, ale w dłuższej perspektywie działalność Domu powinna opierać się o oddolną inicjatywę grupy sąsiedzkiej lub/i organizacji społecznych.

Drugim obligatoryjnym elementem koncepcji Centrum musi być jego „otwarty” charakter (w różnych znaczeniach tego słowa). Otwarty na lokalną społeczność, przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, osoby przybywające do centrum Suwałk z innych dzielnic i spoza miasta. Otwartość powinna ujawniać się też w programie Centrum uwzględniającym m.in. działania aktywizujące adresowane do rzecz mniejszości z obszaru rewitalizacji np. romskiej, ukraińskiej, białoruskiej. Formuła Centrum powinna też zapewniać długie godziny otwarcia i prowadzenie „polityki otwartych drzwi” (każdy gość mile widziany).

W aspekcie organizacyjnym Centrum rozważony powinien zostać mechanizm, w którym zarządzanie przestrzenią powierzone będzie „konsorcjum” kilku organizacji społecznych tak, aby działalność Centrum była trwałym przejawem współpracy środowisk pozarządowych. Pogłębiona współpraca z miejskimi instytucjami kultury oraz Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie powinny być obligatoryjnymi elementami tej formuły.

Dostosowanie do nowych funkcji wymagać może remontu / przebudowy obiektu. Działania te nie powinny wstrzymywać funkcjonowania Centrum i aktywności działających w nim organizacji – należy rozważyć albo etapowanie prac, albo funkcjonowanie w tymczasowej lokalizacji. Remont lub przebudowa powinny zapewnić co najmniej dostosowanie dla osób ze szczególnymi potrzebami, jak najlepsze parametry energetyczne budynku oraz dostosowanie obiektu do możliwości realizacji w nim wypracowanego partycypacyjnie programu działań.

Realizacja zadania, w szczególności wypracowanie szczegółowej koncepcji programowo-organizacyjnej Centrum oraz przygotowanie dokumentacji projektowej remontu/przebudowy, przebiegać ma zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

1.2 „Wyjście w miasto”

Istotnym elementem koncepcji Centrum Obywatelskiego jest to, aby nie tylko dawało przestrzeń do działania dla organizacji pozarządowych, ale także „otwierało się” na wszystkich mieszkańców oraz przyczyniało się do ożywienia obszaru rewitalizacji. Zadanie „Wyjście w miasto” bazuje na założeniu, że aktywność Centrum będzie na tyle znacząca, że wystąpi naturalna potrzeba poszukiwania możliwości rozwoju Centrum poprzez podejmowanie aktywności w innych lokalizacjach na obszarze rewitalizacji. Naturalną opcją jest budynek SOK przy ul. T. Noniewicza 71, gdzie już dziś działa Kawiarenka Artystyczna. Możliwe jest także podjęcie działań w innych lokalizacjach, np. Stara Łażnia, co stanowi powiązanie z zadaniem 2.2.3, lub Aula I LO (zadanie 6.1). Ważnym elementem zadania powinny aktywności w przestrzeni miejskiej, zwłaszcza na ul. T. Kościuszki (a więc np. udział w organizacji „Święta ulicy Kościuszki”, zadanie 5.1).

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki we współpracy z miejskimi instytucjami kultury i organizacjami pozarządowymi

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Wzrost aktywności społecznej (organizacji pozarządowych i indywidualnych mieszkańców):

- liczba podjętych inicjatyw,
- liczba zorganizowanych wydarzeń
- liczba osób uczestniczących w działaniach podjętych w ramach Centrum

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Obiekt ma być docelowo dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami, a jego program musi zawierać elementy integracyjne. Proces partycypacji będzie w miarę możliwości prowadzony z zachowaniem dostępności dla wszystkich zainteresowanych.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

2 3 5 6 8 10 D E G K

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
2.	K1 K2 K3 K7 K9 K10 K11 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19 K23 K25 K30	25 800 000 zł

Tytuł projektu

Śródmieście na nowo

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji na zachód od ulicy Utrata, przy następujących zastrzeżeniach:
 Zadanie 2.2: ciąg ulic i przestrzeni publicznych między placem M. Konopnickiej a Bulwarami
 Zadanie 2.3 realizowane powinno być priorytetowo w obszarze ograniczonym ulicami T. Kościuszki, Gen. J. Dwernickiego, T. Noniewiczza, Krótką, M. Konopnickiej, L. Waryńskiego, T. Noniewiczza, Wigierską, T. Kościuszki, A. Mickiewicza, E. Plater i przejściem pieszym łączącym ul. Plater z ul. Kościuszki
 Zadanie 2.6: ulica T. Kościuszki od Gen. J. Dwernickiego do mostu na Czarnej Hańczy (wraz z bezpośrednim sąsiedztwem) oraz ewentualnie inne odcinki niezbędne do pełnej realizacji założenia

Opis projektu

Przedsięwzięcie zmierza do kompleksowych zmian funkcjonalno-przestrzennych w Śródmieściu Suwałk (rozumianych jako cały obszar rewitalizacji na zachód od ulicy Utrata), służących uatrakcyjnieniu przestrzeni miejskiej i poprawie jej funkcjonalności, dostosowaniu jej do wyzwań klimatycznych oraz uwzględnieniu potrzeb zgłaszanych przez przeważającą część mieszkańców.

Przedsięwzięcie obejmuje:

- a) część programową – opracowanie całościowej koncepcji - wizji zmian, wyznaczenie kierunków, hierarchii ważności i ramowej sekwencji działań, a także standardów rozwiązań, które mają służyć ujednoliceniu – na poziomie rozwiązań technicznych - podejścia do zmian w przestrzeni miejskiej,
- b) część pilotażową – realizowane w pierwszym etapie przekształcenia przestrzeni miejskiej na odcinku między placem M. Konopnickiej a Bulwarami (powiązane z działaniami służącymi uatrakcyjnieniu tego odcinka pod względem kulturalno-usługowym),
- c) część realizacyjną – stopniowe (etapami, w zależności od dostępności finansowania oraz możliwości powiązania z innymi prowadzonymi na obszarze Śródmieścia działaniami inwestycyjnymi) wdrażanie kolejnych przekształceń przestrzeni miejskiej wynikających z całościowej koncepcji, przy czym zmiany na ulicy T. Kościuszki i w jej otoczeniu powinny być traktowane priorytetowo i całościowo (stąd wydzielenie ich jako odrębne zadanie 2.6).

Wyłączenie z przedsięwzięcia jednostki urbanistycznej A13 wynika z faktu, że jej docelowe szczegółowe zagospodarowanie będzie zdeterminowane wcześniejszym szczegółowym sprecyzowaniem przyszłości terenów kolejowych – w tym kontekście objęcie tego rejonu przedsięwzięciem byłoby przedwczesne.

Z uwagi na długofalowość zmian, jakie zawarte będą w koncepcji, ich pełna realizacja na pewno wykroczy poza ramy czasowego niniejszego GPR – w jego ramach dążyć się będzie do dokonania przede wszystkim kluczowych przekształceń (najważniejszych, o największej sile oddziaływania, akcentujących kierunek prowadzonych zmian), co będzie wynikać z hierarchii ważności sformułowanej w ramach opracowania koncepcji.

2.1 Masterplan dla Śródmieścia

Zadanie obejmuje opracowanie całościowej wizji zmian przestrzeni miejskiej centrum Suwałk (obszar rewitalizacji na zachód od ul. Utrata), w tym wyznaczenie mechanizmów służących przeprowadzeniu tych zmian w jednolitym standardzie i przy zastosowaniu ze strony projektantów i wykonawców jednolitego podejścia. Wizja to zostanie zawarta w dokumencie pod nazwą „Masterplan dla Śródmieścia Suwałk”. Towarzyszyć jej będzie/będą dokument/dokumenty o charakterze wytycznych w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych, ulic, zieleni ulicznej w obszarze rewitalizacji w Suwałkach.

W zakres Masterplanu wejdzie opracowanie, ze szczegółowością większą niż dla pozostałej części dokumentu, koncepcji ukształtowania przestrzeni miejskiej:

a) na odcinku plac M. Konopnickiej – Bulwary (w formie sprzyjającego przemieszczaniu się pieszo i estetycznie ukształtowanego Traktu Spacerowego)

b) w ciągu ul. T. Kościuszki na odcinku ul. Gen. J. Dwernickiego – most nad Czarną Hańczą. Sposób sformułowania Masterplanu ma umożliwić zlecenie na podstawie jego ustaleń zamówień na opracowanie dokumentacji technicznych dla poszczególnych zadań inwestycyjnych (lub uwzględniania adekwatnych treści w innych inwestycjach realizowanych na obszarze objętym Masterplanem). W przypadku ww. inwestycji na odcinkach plac M. Konopnickiej – Bulwary oraz ul. Gen. J. Dwernickiego – most nad Czarną Hańczą stopień dopracowania koncepcji powinien umożliwiać bezpośrednie przejście do stadium projektu budowlanego. W przypadku pozostałych, długofalowych działań inwestycyjnych treść Masterplanu może mieć charakter kierunkowy, wymagający dopracowania koncepcji na etapie właściwych prac projektowych (z uwzględnieniem partycypacji społecznej).

Realizacja zadania pod względem merytorycznym uwzględniać będzie Zasady realizacji przedsięwzięć opisane w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny związany z wypracowaniem treści opracowanego w ramach zadania dokumentu zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

Masterplan zawierać będzie co najmniej następujące treści:

- opracowanie kompleksowego układu przestrzeni publicznych (w tym potrzeby uzupełnienia go o nowe elementy), wskazanie kierunków kształtowania tych przestrzeni oraz wskazanie hierarchii ich ważności,
- opracowanie spójnych systemów ruchu - wyznaczenie ciągłych i nieskomplikowanych systemów ruchu: pieszego, rowerowego, komunikacji zbiorowej i kołowej,
- przeprowadzenie delimitacji (rozgraniczenia) przestrzeni publicznych od prywatnych, z ewentualnym dopuszczeniem przestrzeni „półpublicznych” (prywatnych, w których pożądane byłoby dopuszczenie funkcji publicznych, np. możliwości przejścia),
- sformułowanie rekomendacji / zaleceń w sprawie podjęcia działań organizacyjnych lub dokonania uregulowań formalnych (np. uzupełnienie treści mpzp) umożliwiających realizację zaplanowanej struktury przestrzeni publicznych, półpublicznych i prywatnych (z wykorzystaniem dostępnych narzędzi prawnych, porozumień z właścicielami nieruchomości, itp.),
- zaplanowanie realizacji nowego w Suwałkach rodzaju ulic - podwórców miejskich (woonerfów) zgodnie z ustaloną hierarchią przestrzeni publicznych, podporządkowanych celowi zwiększania jakości życia,
- sformułowanie rekomendacji w zakresie pożądanej sekwencji podejmowania działań wprowadzających zmiany w przestrzeni miejskiej Śródmieścia Suwałk, w tym zaleceń realizacyjnych i związanych z koordynacją/powiązaniem poszczególnych działań/przedsięwzięć.

Dokument o charakterze wytycznych w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych, ulic, zieleni ulicznej zawierać będzie co najmniej następujące treści:

- określenie zasad zagospodarowania i wyposażenia przestrzeni ulic w zależności od ich hierarchii (przy podporządkowaniu ich celom rewitalizacji, w tym budowaniu jakości życia, jakości komunikacji pieszej i rowerowej, zmniejszania zależności od komunikacji kołowej indywidualnej),
- szczegółowe zalecenia dotyczące sposobu kształtowania przekrojów poprzecznych ulic w przestrzeni Śródmieścia Suwałk,
- szczegółowe zalecenia dotyczące sposobu kształtowania dróg rowerowych i ich powiązania z innymi elementami w przestrzeni Śródmieścia Suwałk,
- szczegółowe zalecenia dotyczące sposobu kształtowania przekrojów szlaków pieszych i ich powiązania z innymi elementami w przestrzeni Śródmieścia Suwałk,
- szczegółowe zalecenia dotyczące sposobu kształtowania zieleni ulicznej i jej powiązań z innymi elementami w przestrzeni Śródmieścia Suwałk,
- wyznaczenie spójnego standardu dla elementów wyposażenia: nawierzchni, ławek, małej architektury itd.,
- szczegółowe zalecenia rozwiązywania styków przestrzeni publicznej i prywatnej w obecnie problematycznych miejscach we wnętrzach kwartałów.

2.2 Trakt Spacerowy

Kluczowym elementem zmian w przestrzeni Śródmieścia Suwałk przewidzianym w programie ma być urządzenie wygodnej i atrakcyjnej trasy pieszej między placem M. Konopnickiej a Bulwarami. Działanie to ma lepiej zintegrować części Śródmieścia między sobą, a w szczególności „otworzyć” Bulwary dla użytkowników Śródmieścia, którzy nie znajdują czasu lub okazji, aby zawitać na Bulwary. Aby przedsięwzięcie nazwane „Trakt Spacerowy” miało całościowy charakter, obok zmian w przestrzeni miejskiej, obejmuje ono działania mające zbudować odpowiednio atrakcyjną ofertę Traktu w zakresie kultury, rozrywki i gastronomii.

2.2.1 Pilotażowe przekształcenie przestrzeni publicznej na odcinku pl. M. Konopnickiej - Bulwary

Zadanie obejmuje realizację w oparciu o koncepcję wypracowaną w ramach zadania 2.1 inwestycji polegającej na przekształceniu przestrzeni publicznej między pl. M. Konopnickiej a Bulwarami w atrakcyjny trakt spacerowy. Na podstawie koncepcji zostanie zlecone opracowanie wielobranżowej dokumentacji technicznej, a następnie z jej wykorzystaniem zrealizowane zostaną roboty budowlane.

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

2.2.2 Remont muszli koncertowej

Jako element uatrakcyjnienia tkanki miejskiej sąsiadującej z Traktem Spacerowym zakłada się przeprowadzenie prac remontowych w obiekcie muszli koncertowej w Parku 3 Maja. Zadanie to pozwoli lepiej wykorzystać to miejsce dla celów kulturalnych i społecznych, natomiast remont podziemnej części muszli stworzy nową przestrzeń do wykorzystania na cele społeczne lub kulturalne (w tym jako jedno z potencjalnych rozwiązań to udostępnienie jej młodzieży w celu organizacji Klubu Młodzieżowego w ramach przedsięwzięcia nr 10 (zadanie 10.1).

2.2.3 Rozwój nowych usług z dziedziny kultury, rekreacji i branży restauracyjnej w rejonie Starej Łaźni

W celu wykreowania w pełni atrakcyjnego Traktu Spacerowego konieczne jest uzupełnienie działań inwestycyjnych poprzez stworzenie w rejonie Traktu, a zwłaszcza na terenie Bulwarów, ciekawej oferty przyciągającej mieszkańców i przyjezdnych. Zadanie obejmuje zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych nad Czarną Hańczą, a także dostępnych przestrzeni w budynku Starej Łaźni. Zakładany jest możliwie bogaty mix różnorodnych usług i miejsc do różnorodnych aktywności. W szczególności przewiduje się uruchomienie usług gastronomicznych i wzbogacenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej. Ważnym elementem oferty mają być wydarzenia kulturalne, przynajmniej część z nich realizowana będzie w powiązaniu z innymi przedsięwzięciami, które zakładają podejmowanie aktywności w różnych miejscach Śródmieścia Suwałk (zadanie 1.2 „Wyjście w miasto”, zadanie 6.2 Suwałki Blues Festival). Znaczenie ma również planowany rozwój

oferty nieodległego Muzeum im. M. Konopnickiej (Przedsięwzięcie nr 9) oraz planowana realizacja ogrodu sensorycznego (Zadanie 4.3).

Koncepcja zagospodarowania i wykorzystania terenów w rejonie Starej Łażni będzie przedmiotem działań partycypacyjnych w ramach przedsięwzięcia nr 4.

2.3 Przyjazne ulice

Zadanie polega po pierwsze na etapowej realizacji, w oparciu o koncepcję opracowaną w ramach zadania 2.1 oraz przygotowanej w kolejnym kroku dokumentacji technicznej, budowa lub przebudowy ulic w standardzie podworca miejskiego (woonerfu) przede wszystkim w obszarze ograniczonym ulicami T. Kościuszki, Gen. J. Dwernickiego, T. Noniewicza, Krótką, M. Konopnickiej, L. Waryńskiego, T. Noniewicza, Wigierską, T. Kościuszki, A. Mickiewicza, E. Plater i przejściem pieszym łączącym ul. Plater z ul. Kościuszki. Równocześnie z przebudową ulic następować powinna realizacja we wnętrzach kwartałów przestrzeni zielonych o funkcji ekologicznej i społeczno-twórczej służących maksymalizacji retencji wód opadowych (zgodnie z zasadami sformułowanymi w ramach zadania 4.1) i ułatwieniu interakcji społecznych. Działania mają być realizowane na nieruchomościach publicznych, ale pożądane jest ich rozszerzenie również na tereny prywatne – do właścicieli nieruchomości powinien zostać skierowany odpowiedni przekaz zachęcający do udziału w działaniu.

Po drugie zadanie obejmuje długofalowe działanie służące doposażeniu ulic w historycznym rdzeniu Suwałk w drzewa oraz w inne rodzaje zieleni przyulicznej (według kierunków zmian wyznaczonych w Masterplanie opracowanym w ramach zadania 2.1).

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

Szczególny charakter w ramach zadania ma przebudowa ulicy Noniewicza, gdyż miasto Suwałki dysponuje już dla niej dokumentacją techniczną, a więc inwestycja nie musi oczekiwać na opracowanie Masterplanu. Stąd też wydzielono ją do odrębnego podzadania 2.3.1.

2.3.1 Przebudowa ul. T. Noniewicza na odcinku od Browaru Suwalskiego do Placu M. Konopnickiej (przy III LO)

Zadanie obejmuje realizację inwestycji drogowej w oparciu o gotową dokumentację techniczną zakładającą przebudowę ulicy T. Noniewicza w sposób poprawiający warunki jej użytkowania przez wszystkich uczestników ruchu.

2.4 Pieszo przyjemniej

Zadanie polega na etapowej realizacji, w oparciu o koncepcję opracowaną w ramach zadania 2.1 oraz przygotowanej w kolejnym kroku dokumentacji technicznej, głównej sieci pięknych, wygodnych, bezpiecznych i ciągłych połączeń pieszych obejmujących Śródmieście Suwałk.

Projektowanie i realizację przebudów przestrzeni pieszych należy skorelować z innymi

działaniami inwestycyjnymi w ramach przedsięwzięć nr 2 i 4.

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

2.5 Rowerem po centrum

Zadanie polega na etapowej realizacji, w oparciu o koncepcję opracowaną w ramach zadania 2.1 oraz przygotowanej w kolejnym kroku dokumentacji technicznej, sieci wygodnych, bezpiecznych i ciągłych połączeń rowerowych obejmujących Śródmieście Suwałk.

Projektowanie i realizację przebudów przestrzeni pieszych należy skorelować z innymi działaniami inwestycyjnymi w ramach przedsięwzięć nr 2 i 4.

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

2.6 Kościuszki - ulica przyszłości

Zadanie polega na przebudowie i zmianie wyposażenia i organizacji ruchu na ulicy T. Kościuszki na odcinku od J. Dwernickiego do Wigierskiej (wraz z bezpośrednim sąsiedztwem) w celu wykreowania sprzyjających warunków dla ożywienia tej kluczowej dla Śródmieścia Suwałk ulicy. Ten cel ma zostać osiągnięty poprzez ścisłego powiązanie niniejszego zadania z realizacją przedsięwzięcia nr 5 „Życie na Kościuszki”. Działania te mają razem złożyć się na powstanie „ulicy przyszłości”.

Inwestycja zostanie zrealizowana w oparciu o koncepcję wypracowaną w ramach zadania 2.1. Na podstawie koncepcji zostanie zlecone opracowanie wielobranżowej dokumentacji technicznej, a następnie z jej wykorzystaniem zrealizowane zostaną roboty budowlane.

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

Przystąpienie do wdrażania zmian w organizacji ruchu na ul. T. Kościuszki możliwe będzie najwcześniej po zakończeniu realizacji obwodnicy wschodniej.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Wydział Architektury i Urbanistyki (2.1)
Wydział Inwestycji (2.2.2)
SOK (2.2.3)
ZDiZ (2.2.1, 2.3, 2.4, 2.5, 2.6)

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Złożony charakter przedsięwzięcia powoduje, że prognozowane rezultaty i sposób ich osiągnięcia należy definiować w odniesieniu do poszczególnych zadań składowych.

2.1

- sformułowanie klarownych dokumentów jasno wyznaczających kierunki dalszych działań (konceptje, standardy postępowania) oraz stanowiących podstawę do uchwalenia odpowiednich zmian w aktach planowania przestrzennego

2.2.1

- powierzchnia powstałych / przekształconych ulic i przestrzeni publicznych na odcinku pomiędzy pl. M. Konopnickiej a Bulwarami

2.2.2

- zrealizowanie remontu muszli koncertowej

2.2.3

- liczba zorganizowanych wydarzeń, podjętych inicjatyw, w tym prowadzonych działalności gospodarczych, w rejonie Starej Łąźni

2.3

- powierzchnia powstałych / przekształconych ulic i przestrzeni publicznych (z wyłączeniem zakresu zadań 2.2.1 oraz 2.6)

2.4

- długość powstałych / przekształconych szlaków / połączeń pieszych

2.5

- długość powstałych / przekształconych dróg / tras rowerowych

2.6

- powierzchnia powstałych / przekształconych ulic i przestrzeni publicznych na odcinku ul. T. Kościuszki od Gen. J. Dwernickiego do mostu na Czarnej Hańczy

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

W planowaniu i realizacji systemów pieszych oraz przestrzeni publicznych należy doprowadzić do całkowitej dostępności dla wszystkich użytkowników przestrzeni publicznej, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Proces partycypacji oraz podejmowane inicjatywy kulturalne będą w miarę możliwości realizowane z zachowaniem dostępności dla wszystkich zainteresowanych.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 3 4 5 6 9 15 A D E G H I J M N

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
3.	K2 K7 K8 K9 K11 K13 K30	200 000 zł

Tytuł projektu

Wspólne Suwałki – partycypacyjne kształtowanie rozwiązań

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji, choć w praktyce przedsięwzięcie odnosić będzie się do terenu całych Suwałk, gdyż:

- w procesach konsultacyjnych uczestniczyć będą mieszkańcy całego miasta
- wypracowane w ramach przedsięwzięcia rozwiązania i metody działania mogą być stosowane także w odniesieniu do działań poza obszarem rewitalizacji.

Opis projektu

Przedsięwzięcie zakłada wypracowanie modelu działania w zakresie prowadzenia działań partycypacyjnych w ramach rewitalizacji oraz jego wdrażanie w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Sposób postępowanie będzie zapewne ulegać ewentualnym modyfikacjom pod wpływem zdobywanych doświadczeń, a także z uwzględnieniem specyfiki przedsięwzięć.

Realizacja przedsięwzięcia respektować będzie treść uchwały nr LIV/704/2023 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 22 lutego 2023 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta Suwałk.

W istocie przedsięwzięcie stworzy warunki dla przełożenia treści tej uchwały na wymiar praktyczny, wypełnienia go treścią w postaci testowania i rozwoju w Suwałkach skutecznych metod pogłębionej partycypacji społecznej. Kierunkowe treści, które powinny zostać wzięte pod uwagę w tym procesie zawarto w Załączniku nr 3 Zasady realizacji przedsięwzięć.

Zagadnienie, które w ramach przedsięwzięcia należy rozwijać to przede wszystkim mechanizmy projektowania partycypacyjnego (stanowiące formę warsztatów konsultacyjnych, które wymieniono w katalogu form konsultacji w §4 ww. uchwały). Praktyczne wykorzystanie powinny też znaleźć m.in. ankiety i sondaże, spacerki badawcze, wywiady grupowe oraz zespoły lub grupy robocze.

Dodatkowo należy rozważyć zastosowanie w ramach wdrażania przedsięwzięcia nr 2 modelu prototypowania przestrzeni publicznej. Działanie to z racji swego charakteru nie mieści się wprost w katalogu form konsultacji wskazanym w ww. uchwale, tym niemniej tego typu inicjatywa dobrze koresponduje z charakterem przedsięwzięcia (zwłaszcza zadań 2.2.1 oraz 2.6) i mogłaby przynieść daleko idące efekty w zakresie obserwacji zachowań i gromadzenia opinii przyszłych użytkowników.

Wydzielenie działań partycypacyjnych w rewitalizacji jako odrębnego przedsięwzięcia wynika z potrzeby stosowania jednolitego podejścia oraz zmanifestowania wagi tego zagadnienia w ramach programu, w którym docelowy kształt kluczowych przedsięwzięć musi być dopiero wypracowany. Nie przesądza to jednak, co do mechanizmu organizacji i finansowania działań partycypacyjnych (w ramach poszczególnych przedsięwzięć lub w ramach niniejszego przedsięwzięcia) – będzie to rozstrzygane na bieżąco m.in. w zależności od zakresu potrzebnych działań w poszczególnych przedsięwzięciach i względów merytorycznych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, w których wymiar partycypacyjny, będzie miał kluczowe znaczenie, to przede wszystkim przedsięwzięcie nr 2

oraz nr 1, 4, 5 i 10.

Dążąc do wykorzystania „pamięci instytucjonalnej” (pozwalającej zapewnić spójność w komunikacji względem interesariuszy, a zdobywane doświadczenia przekładać na kolejne działania) przedsięwzięcie koordynować będzie komórka odpowiedzialna w Urzędzie Miejskim za problematykę konsultacji społecznych (Referat Promocji). Możliwe jednak, że w części przypadków działania partycypacyjne prowadzić będą komórki merytoryczne (np. gdy chodzić będzie o warsztaty projektowania partycypacyjnego).

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Referat Promocji w Wydziale Obsługi Prezydenta, Komunikacji Społecznej i Promocji we współpracy z właściwymi merytorycznie komórkami

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- wypracowanie praktycznych modeli (tzn. zastosowanie ich w praktyce) poszczególnych metod prowadzenia działań partycypacyjnych w odniesieniu do przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- liczba osób, które wzięły udział w podjętych działaniach partycypacyjnych

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wszystkie działania w ramach procesów partycypacyjnych będą w miarę możliwości prowadzone z zachowaniem dostępności dla wszystkich zainteresowanych.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 2 4 5 10 (a w mniejszym zakresie także pozostałe przedsięwzięcia i charakterystyki dopuszczalnych przedsięwzięć)

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

4.

K12 K13 K14 K16 K17 K18 K19 K23
K30

22 000 000 zł

Tytuł projektu

Zielony obszar rewitalizacji

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji, przy czym:

Zadanie 4.2 – rejon brzegu Czarnej Hańczy w granicach obszaru rewitalizacji: odcinek od ul. Bakalarzewskiej do ul. Sikorskiego oraz odcinek od ul. 1 Maja do torów kolejowych z punktowymi rozszerzeniem zakresu poza obszar rewitalizacji (np. po drugiej stronie rzeki).

Zadanie 4.3 – Bulwary nad Czarną Hańczą między mostami w ciągu ulic T. Kościuszki i 24 Sierpnia

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje pakiet działań na rzecz rozwoju zieleni (zwiększenia jej udziału oraz doskonaleniu metod jej utrzymania) w przestrzeni miejskiej obszaru rewitalizacji. W tym celu zebrane i ustalone zostaną standardy w tym zakresie – jako baza do prowadzenia poszczególnych działań.

Ponadto w ramach przedsięwzięcia wyodrębniono zadania 4.2 i 4.3 dotyczące sprecyzowanych już planowanych działań wzdłuż brzegu Czarnej Hańczy.

Przedsięwzięcie obejmuje jednak szerszy zakres, który obejmować będzie realizowane etapowo długofalowe i różnorodne działania służące rozwojowi obszarów zieleni i zielono-błękitnej infrastruktury na obszarze rewitalizacji (część działań o podobnym charakterze realizowana będzie też w połączeniu z przekształceniami ulic w ramach działania 2.3). W szczególności będą to:

- działania służące rozwojowi mikroretencji polegające na „rozbetonowaniu” nawierzchni o zbyt dużym stopniu utwardzenia (np. placów czy wnętrz niektórych kwartałów) oraz na realizacji w to miejsce różnych rodzajów zieleni oraz rozwiązań z zakresu mikroretencji
- uzupełnianie przestrzeni miejskiej o dodatkowe „zielone” elementy (także przy okazji realizacji innych działań lub przedsięwzięć), takich jak zielone ściany, zielone dachy, zielone tereny urządzone, łąki kwietne, parki kieszonkowe itp.
- działania obejmujące realizację zielonych przystanków, np. przez nasadzenia pnączy przy ścianach przystanków,
- dosadzanie drzew, pełniących największe spektrum ról w zakresie miejskiego mikroklimatu.

Część z powyższych działań wynikać będzie z treści Masterplanu opracowanego w ramach zadania 2.1.

Projekt zakłada działania na rzecz zwiększenia retencji wody oraz bioróżnorodności, a także niwelowania efektu miejskiej wyspy ciepła poprzez tworzenie nowych terenów zieleni, redukcję powierzchni utwardzonych oraz przydrożne nasadzenia drzew.

Wdrażanie przedsięwzięcia przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania (w zakresie, w którym kształt przedsięwzięć nie został jeszcze rozstrzygnięty) zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 3.

4.1 Opracowanie i wdrożenie standardu rozwoju i utrzymania zieleni

4.1 Sformułowanie opracowania o charakterze standardu, który zawierać będzie co najmniej:

praktyczne sposoby wprowadzania dodatkowej zieleni w przestrzeń miejską (w tym

zwłaszcza śródmiejską, jaką stanowi obszar rewitalizacji) oraz realizacji działań służących zwiększeniu powierzchni biologicznie czynnych oraz rozwojowi mikroretencji,

- katalog rodzajów i gatunków zieleni preferowanych do stosowania w Suwałkach w zależności od hierarchii przestrzeni publicznych i innych istotnych czynników
- zasady utrzymania zieleni.

Opracowanie może zostać sporządzone siłami własnymi właściwych komórek i/lub jednostek organizacyjnych miasta Suwałk i może powstać na zasadzie zgromadzenia i skierowania do stosowania zestawu dobrych przykładów i metod w zakresie rozwoju i utrzymania zieleni w mieście.

Pod względem merytorycznym opracowanie musi być spójne z dokumentem o charakterze wytycznych w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych, ulic, zieleni ulicznej, które zostanie sporządzone w ramach działania 2.1 (zwłaszcza z uwagi na to, że dotyczyć ma ono m.in. zieleni w przestrzeni ulic).

4.2 Bulwary nad Czarną Hańczą

Przedsięwzięcie obejmuje kontynuację budowy bulwarów nad Czarną Hańczą – na całym odcinku znajdującym się w obszarze rewitalizacji. Składają się na nie następujące komponenty:

a) Przedłużenie terenu wypoczynkowo - rekreacyjnego bulwarów nad Czarną Hańczą na północ – odcinek od ul. Bakałarzewskiej do ul. Sikorskiego.

Przedsięwzięcie obejmuje pozyskanie terenu (zgodnie z delimitacją miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego) oraz urządzenie terenu zielonego, nabrzeża o naturalnym charakterze, ścieżki pieszej i rowerowej, w tym odnóg do ulicy W. Gałaja, powiązań z istniejącą infrastrukturą, realizację oświetlenia i wyposażenia terenu w elementy edukacyjne, turystyczne, wypoczynkowe, sportowe i inne podnoszące atrakcyjność terenu dla użytkowników.

b) Przedłużenie terenu wypoczynkowo - rekreacyjnego bulwarów nad Czarną Hańczą na wschód – odcinek od ul. 1 Maja do torów kolejowych wraz z dodatkowymi elementami, np.:

- wykonaniem skweru pomiędzy ul. Waryńskiego a ul. Pogodną,
- wykonaniem skweru przy ul. Sikorskiego wraz z budową ciągu pieszo-jezdnego od ul. Sikorskiego poprzez ul. Zielną i Ogrodową do ul. Pięknej,
- zagospodarowaniem terenów zielonych położonych po stronie zachodniej rzeki pomiędzy mostem na ul. Sikorskiego i kładką na ul. Zacisze.

Przedsięwzięcie obejmuje pozyskanie terenu (zgodnie z delimitacją miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego) oraz urządzenie terenu zielonego, nabrzeża o naturalnym charakterze, ścieżki pieszej i rowerowej, powiązań z istniejącą infrastrukturą, realizację oświetlenia i wyposażenia terenu w elementy edukacyjne, turystyczne,

wypoczynkowe, sportowe i inne podnoszące atrakcyjność terenu dla użytkowników.

4.3 Ogród sensoryczny

Przedsięwzięcie obejmuje stworzenie na bulwarach nad Czarną Hańczą atrakcyjnej przestrzeni stymulującej wszystkie zmysły, która dzięki bogatej ofercie zachęca do spędzania czasu przez użytkowników z wszystkich grup wiekowych. Ogród obejmie strefy tematyczne: wzroku, słuchu, dotyku, smaku i zapachu oraz strefę zabawy i edukacyjną rabatę wodną. Elementem wyposażenia będą też m.in. tablice edukacyjne zachęcające do zdrowego trybu życia. Na terenie ogrodu znajdą się również drzewa i krzewy owocowe oraz rabaty do uprawy warzyw i kwiatów, a także leżaki i ławki służące wypoczynkowi. Ciągi pieszko-rowerowe zostaną wykonane z nawierzchni mineralno-żywiczej, przepuszczalnej dla wody.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki
właściciele nieruchomości

Wydział Inwestycji
ZDiZ

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- sformułowanie / zebranie standardu rozwoju i utrzymania zieleni
- liczba podjętych działań służących zwiększeniu udziału zieleni w przestrzeni miejskiej Śródmieścia Suwałk (liczona m.in. powierzchnią terenów, na których dokonały się zmiany)
- poprawa mikroklimatu w obszarze rewitalizacji, co powinno objawiać w przekrojowych danych dotyczących poprawy jakości powietrza, zmniejszenia hałasu, zmniejszenia efektu wyspy ciepła, a także poprawy ocen mieszkańców w zakresie jakości zamieszkania w centrum, zwiększenie zainteresowania mieszkaniem w centrum

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Wszystkie przestrzenie realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia muszą obowiązkowo być dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami. Proces partycypacji będzie w miarę możliwości prowadzony z zachowaniem dostępności dla wszystkich zainteresowanych.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

2 3 11 A H

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

5.

K1 K2 K5 K7 K8 K9 K10 K30

1 000 000 zł

Tytuł projektu

Życie na Kościuszki

Ul. T. Kościuszki (między ul. W. Sikorskiego a mostem na Czarnej Hańczy) z bezpośrednio przyległym terenem

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje szereg działań – cyklicznych, incydentalnych i ciągłych – które mają przyczynić się do trwałego uczynienia ul. T. Kościuszki miejscem tętniącym życiem i prawdziwym rdzeniem suwalskiego Śródmieścia. W wymiarze praktycznym przedsięwzięcie ma zapewnić wypełnienie aktywnościami gospodarczymi oraz kulturalno-społecznymi nowo urządzonej w ramach działania 2.6 przestrzeń ulicy. Nakierowane jest ono przede wszystkim na dwie szeroko pojęte sfery – kulturę oraz przedsiębiorczość. Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 4.

5.1 Święto ul. Kościuszki i inne nowe wydarzenia w jej przestrzeni

Zadanie zakłada realizację w przestrzeni ul. T. Kościuszki corocznego wydarzenia pt. „Święto ulicy Kościuszki”, które byłoby organizowane przez „społeczność” Centrum Obywatelskiego (Przedsięwzięcie nr 1.2) we współpracy z miejskimi instytucjami kultury i MOPR. Wydarzenie byłoby adresowane do wszystkich mieszkańców miasta i przyjezdnych i miałyby w założeniu angażować jak najszersze grono mieszkańców, przedsiębiorców (w tym restauratorów) i instytucji związanych z rejonem ul. Kościuszki. Organizacja wydarzenia miała być okazją nie tylko do rozrywki czy kultywowania lokalnej tożsamości, ale także „poligonem” współpracy między różnymi partnerami koncentrującej się na ożywianiu ul. T. Kościuszki.

Zadanie opcjonalnie obejmuje organizację na ul. T. Kościuszki (lub w przestrzeniach/obiektach/lokalach sąsiadujących z nią) również innych wydarzeń o charakterze kulturalnym, społecznym, sportowym, gastronomicznym – o ile zaistnieje potencjał organizacyjny ku temu. Pożądane, aby inne odbywające się w Suwałkach wydarzenia, znajdowały też odzwierciedlenie w przestrzeni ul. T. Kościuszki. Koordynatorem kalendarza tych wszystkich wydarzeń powinno docelowo stać się Centrum Obywatelskie.

Pożądane, aby wśród podejmowanych działań powiązanych ze świętem ulicy były te odwołujące się do wymiaru historycznego i społecznego ulicy T. Kościuszki, prezentujące historię ulicy i zamieszkujących ją ludzi, mające charakter badawczo – popularyzatorski. – Takie działania powinny być realizowane w porozumieniu między instytucjami kultury i organizacjami pozarządowymi. Wśród potencjalnych działań należy wskazać:

- kwerendę archiwalną i budowę bazy danych o historii ul. T. Kościuszki (gromadzenie, analizę, selekcję, opracowanie źródeł archiwalnych, dokumentowanie aktualnego stanu zarówno architektury, struktury własnościowej jak i funkcji obiektów),
- prezentację materiału badawczego,

- wydanie publikacji o walorach zabytkowych i kulturowych ul. T. Kościuszki i jej późniejszą promocję,
- wystawę miejskiej architektury - wystawę zdjęć ul. T. Kościuszki,
- etnograficzne spacerowanie miejskie po ul. T. Kościuszki z przewodnikiem,
- warsztaty reportażu - historie budynków na ul. T. Kościuszki i mieszkających w nich ludzi (dawniej i obecnie),
- warsztaty projektowania szyldów dla przedsiębiorstw mieszczących się przy ulicy ul. T. Kościuszki,
- mapowanie ul. T. Kościuszki - tworzenie artykułów na Wikipedii dotyczących ul. T. Kościuszki i związanych z nią ludzi,
- pokazy audiowizualne łączące tekst, dźwięk i obraz, z wykorzystaniem materiałów archiwalnych, interpretujących historię ul. T. Kościuszki,
- wykłady popularyzatorskie o historii ul. T. Kościuszki,
- ankiety badające poziom wiedzy suwalczan o ul. T. Kościuszki,
- druk spacerowników-map po ul. T. Kościuszki,
- druk reprodukcji archiwalnych pocztówek,
- wykonanie pieczętek z najważniejszymi obiektami ul. T. Kościuszki- korowód – parada ul. T. Kościuszki (w ramach święta ulicy).

5.2 Polityka najmu lokali użytkowych oraz programu pomocy *de minimis* na ul. T. Kościuszki

Zadanie obejmuje opracowanie i wdrożenie polityki najmu komunalnych lokali użytkowych na ul. T. Kościuszki (z możliwością rozszerzenia jej na obszar rewitalizacji lub nawet teren całego miasta). Polityka stosowania preferencji czy ulg w ramach umów najmu nakierowana ma być na wspieranie lokowania w komunalnych lokalach użytkowych działalności pożądaných z punktu widzenia dążenia do ożywienia tego ulicy. Do pożądaných rodzajów działalności należy zaliczyć co najmniej: działalność społeczną, działalność kulturalno-artystyczną (nawet jeśli połączoną z działalnością komercyjną, np. gastronomią czy handlem książkami), zakłady rzemieślnicze, branża restauracyjna.

Elementem zadania będzie również przyjęcie programu pomocy *de minimis* dla podmiotów prowadzących działalność na ul. T. Kościuszki. Program polegać będzie na zwolnieniach z podatku od nieruchomości w odniesieniu do obiektów, w których prowadzona jest działalność z branży gastronomicznej, kulturalno-artystycznej, społecznej.

5.3 Mechanizmy współpracy z przedsiębiorcami

Zadanie zakłada wypracowanie i uruchomienie skutecznych mechanizmów współpracy między przedsiębiorcami a władzami miasta w celu efektywnego „zarządzania” przestrzenią ul. Kościuszki

- aktywizacja i integracja środowiska przedsiębiorców (przy wykorzystaniu przestrzeni Centrum Obywatelskiego) w celu wykreowania reprezentacji środowiska,
- podjęcie współpracy między środowiskiem przedsiębiorców z ul. T. Kościuszki a władzami

miasta mającej przede wszystkim na celu wypracowanie efektywnych rozwiązań na rzecz trwałego „ożywienia” ul. Kościuszki. Współpraca dotyczyć może m.in.: przekształceń przestrzeni ul. T. Kościuszki, organizacji ruchu na ul. Kościuszki, polityki miasta w zakresie nieruchomości i polityki czynszowej w lokalach użytkowych w rejonie ul. Kościuszki, organizacji imprez i innych wydarzeń mających przyciągać ludzi do centrum i w rejon ul. Kościuszki, mechanizmów wsparcia przedsiębiorców w prowadzeniu i rozwoju działalności gospodarczej.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki
organizacje społeczne

Centrum Obywatelskie,
miejskie instytucje
kultury(5.1)
ZBM sp. z o.o.TBS (5.2)
Wydział Rozwoju i Funduszy
Zewnętrznych (5.3)
Stowarzyszenie Przyjaciół
Suwalszczyzny (5.4)

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- liczba wydarzeń zorganizowanych rocznie w przestrzeni ul. T. Kościuszki
- szacunkowa liczba uczestników wydarzeń
- liczba przedsiębiorstw handlowych, usługowych, gastronomicznych działających aktywnie przy ul. T. Kościuszki
- wzrost świadomości wśród mieszkańców, przyjaciół Suwalszczyzny i turystów wiedzy o historii i zabytkach miasta, uwarunkowaniach i społecznych korzyściach z tego wynikających przekładający się na realne efekty, np. w postaci spowodowania świadomej współpracy mieszkańców z instytucjami ochrony zabytków i dziedzictwa

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Działania podejmowane i inwestycje realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia powinny być dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 2 3 4 8 9 10 N

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

6.

K1 K2 K5 K7 K8 K9 K10 K30

11 550 000 zł

Tytuł projektu

Aktywizacja kulturalna na obszarze rewitalizacji

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji - wydarzenia kulturalne objęte przedsięwzięciem mogą odbywać się w różnych lokalizacjach na obszarze rewitalizacji

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje coroczną organizację na obszarze rewitalizacji już funkcjonujących cyklicznych wydarzeń o charakterze kulturalnym

6.1 Suwałki Blues Festival

Zadanie obejmuje coroczną organizację na obszarze rewitalizacji (Park Konstytucji 3 Maja oraz potencjalne inne lokalizacje związane z miejscami wymagającymi ożywienia/przeciągnięcia ludzi) największego plenerowego festiwal bluesowego w Polsce.

6.2 Festiwal Filmowy Wajda na Nowo

Zadanie obejmuje coroczną organizację na obszarze rewitalizacji i w części poza nim (SOK) festiwalu filmowego inspirowanego postacią urodzonego w Suwałkach reżysera Andrzeja Wajdy. Ma być formą przybliżenia, zwłaszcza młodemu pokoleniu, osiągnięć polskiej kinematografii. W programie festiwalu znajdują się m.in.: pokazy filmów Wajdy, wystawy, konkurs filmowy, spotkania z gwiazdami polskiego filmu, kino plenerowe oraz warsztaty filmowe.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

SOK

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- liczba uczestników corocznych edycji festiwali

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Działania podejmowane i inwestycje realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia powinny być, w miarę możliwości technicznych, dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 2 5 8 9 10 D E G J

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
7.	K7 K13 K14 K15 K20 K24 K25 K26 K30	10 000 000 zł

Tytuł projektu

Zabytki - nowe otwarcie

Cały obszar rewitalizacji.

Opis projektu

Przedsięwzięcie polega na dostosowaniu zabytkowych kamienic położonych w centrum Suwałk, w szczególności przy ulicy Kościuszki, do współczesnych standardów użytkowych i zmianę ich w pożądane miejsce zamieszkania i prowadzenia biznesu. Wymaga ono ścisłej i udanej współpracy z Podlaskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i jego służbami.

Przedsięwzięcie ma w założeniu objąć dopuszczenie do realizacji inwestycji w zabytkowych obiektach na obszarze rewitalizacji w Suwałkach obejmujących (w zależności od indywidualnych uwarunkowań i potrzeb):

- umożliwienie przekształceń wewnętrznej struktury obiektu w celu przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz potrzeb funkcjonalno-użytkowych (np. wprowadzenie windy),
- umożliwienie przekształceń elewacji w zakresie realizacji witryn w parterach, balkonów lub portfenetrów na wyższych piętrach,
- umożliwienie przekształceń dachu od strony podwórza w celu podwyższenia pomieszczeń, wprowadzenia doświetlenia, realizacji tarasu na dachu,
- w najbardziej uzasadnionych przypadkach - umożliwienie nadbudów realizowanych z poszanowaniem historycznego kontekstu,
- zwiększenie efektywności energetycznej obiektów przez przeprowadzenie termomodernizacji (z zachowaniem wytycznych konserwatorskich), zastosowanie nowoczesnych i ekologicznych systemów grzewczych, dopuszczenie stosowania fotowoltaiki z zachowaniem wytycznych konserwatorskich
- zamknięcie i urządzenie terenów podwórek jako terenów prywatnych (z wyłączeniem podwórek wyznaczonych jako przejścia publiczne) z realizacją w nich zieleni.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

ZBM sp. z o.o. TBS (dla miejskich nieruchomości)

Właściciele nieruchomości

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

efekty rzeczowe inwestycji (remonty, przebudowy i rewaloryzacje) umożliwiające utrzymania/wprowadzenia w zabytkowych obiektach nowych funkcji służących ożywieniu obszaru rewitalizacji

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Inwestycje realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia powinny być – w ramach możliwości technicznych - dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

2 5 14 A J K L M N

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
8.	K1 K5 K6 K7 K8 K10	50 000 000 zł, w tym 42 500 000 zł z UE

Tytuł projektu

Budowa Medioteki

Lokalizacja

Teren u zbiegu ul. M. Reja, gen. K. Pułaskiego, ks. S. Szczęsnowicza - poza obszarem rewitalizacji, niedaleko od obszaru (przedsięwzięcie dotyczy zastąpienia nowym obiektem istotnej instytucji kultury obecnie zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji i służącej temu obszarowi – ta rola instytucji nie zmieni się w nowej siedzibie)

Opis projektu

Celem projektu jest utworzenie obiektu użyteczności publicznej o charakterze kulturalno-społecznym wraz z zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą techniczną. Obiekt ten będzie pełnił funkcję siedziby głównej Biblioteki Publicznej im. M. Konopnickiej w Suwałkach, realizującej oprócz działalności typowo bibliotecznej, również działalność edukacyjną dla dzieci i młodzieży, w tym w zakresie kreatywności, rozwoju wiedzy i aktywności społecznej.

Od 25 lat siedziba główna biblioteki znajduje się w budynku przy ul. E. Plater 33A, którego konstrukcja została zaprojektowana na inne potrzeby i nie odpowiada na współczesne wyzwania stojące przed placówkami tego typu. Biblioteka ma ograniczone możliwości prowadzenia różnych działań i musi korzystać z zasobów innych instytucji. Dalsze użytkowanie budynku biblioteki przy ul. E. Plater 33 A ze względów bezpieczeństwa (stara instalacja elektryczna, mała nośność stropów, zły stan dachu) wymaga pilnych i wysokich nakładów.

Nowy budynek Medioteki ograniczy wydatki na utrzymanie dotychczasowej rozproszonej bazy lokalowej placówki i pozwoli przeznaczyć część wydatków na działalność merytoryczną jednostki. W nowym obiekcie znajdą się m.in. otwarta przestrzeń z funkcją czytelnia prasy wraz z zapleczem i magazynem podręcznym, wypożyczalnia zbiorów, część dla dzieci, zespół pomieszczeń typu harcówka, przestrzeń z wolnym dostępem do książek i czytelnię tradycyjną i multimedialną, czytelnia cicha (naukowa), czytelnia multimedialna i do zbiorów specjalnych z zapleczem i magazynem, sale do działań środowiskowo-integracyjnych, spotkań autorskich, wernisaży i koncertów, pracownia komputerowa/językowa, pracownia digitalizacji z zapleczem, studio nagrań, pracownia filmowa, plastyczna, pracownia konserwacji zbiorów/introligatornia.

W obiekcie znajdzie się również część biurowa i odpowiednie zaplecze techniczno-socjalne. Do obiektu zostanie przeniesione i rozbudowane Midicentrum, czyli Kreatywny Ośrodek Nauki i Technologii, będący ośrodkiem edukacyjnym dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

Obiekt umożliwi połączenie funkcji bibliotecznych z funkcjami naukowymi i edukacyjnymi z zakresu m.in. edukacji interaktywnej oraz zapewni rozwój zainteresowań naukowych mieszkańców z wykorzystaniem eksperymentów, warsztatów i laboratoriów. Stworzy też odpowiednią przestrzeń do organizacji festiwalu literackich, spotkań z pisarzami, wernisaży, prezentacji twórczości suwalczan. Umożliwi rozwój cyfrowych kompetencji i ułatwi rozwój kreatywności mieszkańców.

Do nowego budynku zostanie również przeniesiona Strefa Odkrywania Wyobraźni i Aktywności-SOWA prowadzona od maja 2022 r. przez Bibliotekę Publiczną im. Marii Konopnickiej w Suwałkach we współpracy z Centrum Nauki Kopernik.

Medioteka będzie miejscem propagowania kultury i sprzyjającym włączeniu społecznemu różnych grup docelowych, w tym m.in. dzieci, młodzieży, seniorów i osób mających utrudniony dostęp do kultury i technologii cyfrowych oraz dla organizacji pozarządowych. Oferta skierowana będzie do mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak i pozostałych mieszkańców Suwałk i sąsiednich gmin/powiatów. Medioteka ma stać się tętniącym życiem ośrodkiem i centrum życia społeczno-kulturowego.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Wydział Inwestycji
Biblioteka im. M.
Konopnickiej

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- stworzenie instytucji kultury o nowej jakości, służącej mieszkańcom (w tym obszarze rewitalizacji) oraz wspierającej aktywność i integrację społeczną
- zakresu rzeczowego przedsięwzięcia
- liczba osób odwiedzających zrealizowaną instytucję

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Obiekt w ramach niniejszego przedsięwzięcia musi zgodnie z przepisami Prawa budowlanego być dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 5 6 9 10 B D E G J

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

9.

K1 K5 K6 K7 K10 K11 K30

10 000 000 zł

Tytuł projektu

Muzeum na obszarze rewitalizacji

Lokalizacja

Muzeum Okręgowe w Suwałkach – różne lokalizacje

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje pakiet działań podejmowanych przez zlokalizowane na obszarze rewitalizacji Muzeum Okręgowe mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego i historycznego w działania rewitalizacyjnych.

9.1 Rozwój Muzeum im. M. Konopnickiej

Zadanie obejmuje: realizację stałej wystawy w Muzeum im. M. Konopnickiej poświęconej życiu i twórczości Marii Konopnickiej, opracowanie dokumentacji technicznej remontu i prace remontowo-budowlane oficyny (dawny pałacyk św. Mikołaja) w głębi posesji Muzeum im. M. Konopnickiej w Suwałkach wraz z opracowaniem projektu, realizacją i wyposażeniem centrum edukacyjnego dla dzieci pn. „W świecie krasnoludków Marii Konopnickiej”.

9.2 Rozbudowa zakątka krasnoludków przy Muzeum M. Konopnickiej

Zadanie obejmuje modernizację „Ogrodu bajek” w głębi posesji Muzeum M. Konopnickiej.

9.3 Mała Akademia Historii Suwałk

Cykl warsztatów edukacyjnych, lekcji, spotkań, wydarzeń, imprez okolicznościowych z zakresu historii lokalnej spotkań poświęconych historii, kulturze i sztuce przeznaczonych do mieszkańców Suwałk: dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów. Projekt ma za zadanie zapoznanie uczestników z mało znanymi faktami, wydarzeniami i postaciami związanymi z dziejami Suwałk. Spotkania prowadzić będą pasjonaci dziedzictwa historycznego i kulturowego: znawcy historii, kultury, literatury, sztuki, regionoznawcy, archiwiści. Przekazywanie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta ma duże znaczenie w kształtowaniu postaw patriotycznych, przywiązania do małej ojczyzny, szacunku do przeszłości i budowania świadomego społeczeństwa, przybliżający interesujące aspekty dziedzictwa historycznego i kulturowego Suwalszczyzny.

9.4 Spotkania z żywą historią

Cykl okolicznościowych eventów (rekonstrukcji, inscenizacji, widowisk, pikników, gier miejskich) związanych tematycznie z dziedzictwem historycznym Suwałk, z udziałem m.in. grup rekonstrukcyjnych. Atrakcyjna dla uczestników forma przekazywania wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta i regionu ma duże znaczenie w kształtowaniu postaw patriotycznych, przywiązania do małej ojczyzny, szacunku do przeszłości i budowania świadomego społeczeństwa.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Muzeum Okręgowe w Suwałkach

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- zrealizowanie zakresu rzeczowego przedsięwzięcia
- rozwój oferty (liczba wydarzeń i nowych inicjatyw) instytucji kultury zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji wspierającej aktywność i integrację społeczną

wzrost liczby osób odwiedzających instytucję

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Działania podejmowane i inwestycje realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia będą dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 5 6 9 10 B D E G J

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
10.	K1 K2 K3 K5 K10 K11 K30	7 100 000 zł

Tytuł projektu

Rewitalizacyjna oferta dla młodzieży

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji, przy czym zadanie 10.4 będzie zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji, w bezpośredniej jego bliskości – wynika to z faktu istnienia tam już skateparku

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje pakiet działań nakierowanych na stworzenie zróżnicowanej (odpowiadającej na różne potrzeby) oferty kulturalno-społeczno-rozrywkowej skierowanej do młodzieży. Elementem przedsięwzięcia jest także stworzenie warunków, w których młodzież sama będzie mogła organizować i kształtować tę ofertę.

Realizacja zadania przebiegać będzie zgodnie z Zasadami realizacji przedsięwzięć opisanych w Załączniku nr 3. Proces partycypacyjny dotyczący zadania zostanie przeprowadzony w ramach przedsięwzięcia nr 4.

10.1 Klub młodzieżowy

Zadanie zakłada powstanie Klubu Młodzieżowego - miejsca spotkań młodzieży.

Sposobem na trwałą aktywizację młodzieży ma być realizacja szeroko zgłaszanego postulatu – stworzenie przestrzeni, w której młodzież będzie mogła poczuć się „u siebie”. W tym celu potrzebne jest udostępnienie z zasobu nieruchomości miejskiej (lokalizacja zostanie sprecyzowana na etapie wdrażania przedsięwzięcia) dużego lokalu użytkowego z toaletą i (ewentualnie też kuchnią).

Klub ma być bezpieczną przestrzenią stworzona przez młodzież pod okiem instruktorów ze strony SOK lub organizacji pozarządowej (fachowy zespół, którego zadaniem byłoby wytworzenie odpowiedniej atmosfery, pozytywnie odbieranej przez młodych ludzi). Przestrzeń ta byłaby dynamicznie zmieniającym się miejscem, które podąża za trendami i oczekiwaniami młodzieży. Miejsce powinno być nieoczywiste, prowadzone w luźnej atmosferze, do którego można przyjść wyłącznie poprzebywać (bez ponoszenia kosztów),

a także zaangażować w tworzenie wydarzeń bądź stworzyć autorskie projekty.

Miejsce to miałyby też funkcję informacji młodzieżowej, udostępniane byłyby informacje np. o zajęciach pozalekcyjnych, sportowych, inicjatywach, programach i wydarzeniach dla młodzieży, naborach do organizacji pozarządowych, o wolontariacie. Ale także o tym jak i gdzie można uzyskać pomoc i wsparcie, np. w przypadku problemów w domu, osamotnienia, smutku i depresji, itd. W Klubie mogłyby się odbywać spotkania dla młodzieży (z autorami, ciekawymi ludźmi, reprezentantami organizacji pozarządowych), warsztaty, pokazy filmów czy animacji, korepetycje, koncerty.

10.2 Suwałki Street Camp

Zadanie polega na organizacji 2-3 dniowego (na początku wakacji) festiwalu sportowo-muzycznego, którego adresatami jest młodzież, obejmującego działania w obszarze: sportów ulicznych, sztuki ulicznej, edukacji, muzyki etc. Festiwal będzie odbywał się na obiektach w różnych częściach miasta (częściowo poza obszarem rewitalizacji, np. nad Zalewem Arkadia).

Zorganizowanie tego typu wydarzenia to dobra forma na zainteresowanie suwalskiej młodzieży aktywnością fizyczną oraz sztuką. Tego typu wakacyjna aktywizacja może przeciwdziałać zachowaniom niepożądanym (np. poprzez wypełnienie czasu wolnego lub nauczenie przyjaznych społecznie zachowań, takich jak rozwijanie nowej pasji).

10.3 Młodzieżowy Festiwal Ekologiczny

Zadanie obejmuje organizację weekendowego wydarzenia organizowane przez Suwalski Ośrodek Kultury/Ośrodek Sportu i Rekreacji w Suwałkach przy wsparciu samorządów szkolnych i Młodzieżowej Rady Miasta odbywające się w przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji. W ramach Festiwalu uczniowie prezentują najciekawsze inicjatywy ekologiczne, nie tylko z Suwałk, ale też całego kraju. Impreza ma mieć charakter ponadregionalny i stać się kreatywnym podsumowaniem przy okazji zakończenia roku szkolnego. Impreza ma potencjał stać się inicjatywą prośrodowiskową pozwalającą nawiązać międzypokoleniowe relacje społeczne grup odmiennie postrzegających przeznaczenie terenów miejskich i wzajemny stosunek na osi człowiek-przyroda – przy zaangażowaniu grup wiekowo odmiennych. Powinna być poprzedzona działaniami prowadzonymi w ciągu roku szkolnego.

Idea wydarzenia polega na tym, że młodzież zaprasza artystów do występu na scenie, ale również animuje przestrzeń gospodarczą w formie targów, na których lokalni producenci oferują ekologiczne produkty.

Komponentem imprezy mogą być:

- konkursy i wystawy,
- giełda uczelni oferujących kierunki typu ochrona środowiska,
- zlot food trucków proponujących zdrową żywność,
- zawody sportowe,
- krajoznawczy rajd rowerowy,

- moduł dedykowany filmom ekologicznym i przyrodniczym,
- zawody latawców,
- wyznaczenie przy szkole na terenie obszaru rewitalizacji miejsca na warzywniak i zielarium,
- warsztaty z uprawy warzyw i ziół,
- warsztaty zero-waste / krótkie kursy segregacji śmieci,
- warsztaty kulinarne - raw food,
- wspólne przygotowanie terenu pod ekologiczny ogród miejski (zasianie łąki kwietnej?),
- giełda używanych przedmiotów,
- giełda usług społecznych,
- zbiórka elektrycznych/elektronicznych śmieci i zużytych baterii,
- zakładanie ogrodów miejskich na osiedlach na obszarze rewitalizacji,
- sprzątanie obszaru rewitalizacji połączone z akcjami animacyjnymi (np. wspólna zupa z kotła dla wszystkich na koniec),
- zadrzewianie/zazielenianie obszaru rewitalizacji.

10.4 Skatepark i o wiele więcej

Zadanie obejmuje po pierwsze rozbudowę i przebudowę skateparku OSiR przy ul. Wojska Polskiego 2. Skatepark położony jest na terenach zielonych przy zalewie Arkadia, w bezpośredniej bliskości obszaru rewitalizacji, a jego dotychczasowy stan techniczny stwarzał zagrożenie dla bezpieczeństwa użytkowników. To zrodziło pomysł na jego przebudowę i rozbudowę. Jej zakres został skonsultowany z użytkownikami – środowiskiem skaterów z terenu miasta Suwałki.

Drugim elementem zadania jest wprowadzenie w rejon skateparku programu aktywizacji społeczno-kulturalnej adresowanego do młodzieży. Koordynowany będzie przez instytucje miejskie (OSiR, SOK), a w jego kształtowaniu i realizacji udział mogą mieć instytucje kultury, placówki oświatowe, Centrum Obywatelskie i Klub Młodzieżowy. Skatepark stanowiłby jedną z lokalizacji, w której odbywałby się Suwałki Street Camp (zadanie 10.2).

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki
organizacje pozarządowe

Wydział Inwestycji
Wydział Rozwoju i Funduszy
Zewnętrznych
SOK (10.1, 10.3, 10.4) OSiR
(10.2, 10.3, 10.4)

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Złożony charakter przedsięwzięcia powoduje, że rezultaty i sposób ich osiągnięcia należy prognozować w odniesieniu do poszczególnych zadań składowych. Generalnym rezultatem podejmowanych działań powinno być uzyskanie poczucia podmiotowości przez młodzież, jej integracja oraz zwiększona aktywność, w tym w zakresie angażowania się w

sprawy publiczne.

10.1

- zrealizowanie założenia zakresu rzeczowego przedsięwzięcia (czyli uruchomienie Klubu i osiągnięcie jego zakładanych „funkcjonalności”)
- liczba inicjatyw i wydarzeń organizowanych w Klubie lub z jego udziałem liczba osób odwiedzających Klub

10.2

- liczba aktywności podjętych w ramach wydarzenia
- liczba uczestników wydarzenia

10.3

- liczba aktywności podjętych w ramach wydarzenia
- liczba uczestników wydarzenia

10.4

- zrealizowanie zakresu rzeczowego inwestycji
- liczba wydarzeń organizowanych na terenie Skateparku
- przybliżona średnia liczba osób korzystających ze Skateparku

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Klub w całości powinien być dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami. Organizowane wydarzenia powinny być w możliwie szerokim zakresie dostępne dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 2 3 5 6 8 11 E G J

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

11.

K1 K2 K5 K8 K12 K18 K19

5 570 000 zł

Tytuł projektu

Infrastruktura edukacyjna, sportowa i aranżacja przestrzeni przy szkołach w obszarze rewitalizacji

Lokalizacja

ul. T. Kościuszki 126 (Szkoła Podstawowa nr 2)
ul. Ks. K. A. Hamerszmita 11 (Szkoła Podstawowa nr 9)
ul. T. Noniewicza 83 (III Liceum Ogólnokształcące)
ul. A. Mickiewicza 3 (I Liceum Ogólnokształcące)

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje 4 zadania związane z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej (np. sportowej) lub aranżacji przestrzeni przy szkołach na obszarze rewitalizacji, poprawiające warunki edukacji i możliwość uprawiania sportu czy realizacji aktywności kulturalno-społecznych przez młodzież. Zadania przyczyniają się również do podnoszenia jakości tkanki miejskiej.

11.1 Budowa szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą przy Szkole Podstawowej nr 2

Zadanie polega na realizacji w Szkole Podstawowej nr 2 przy ul. T. Kościuszki 126 szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą.

11.2 Remont boiska i utworzenie w Szkole Podstawowej nr 9 sali dydaktycznej wraz z zapleczem

Zadanie obejmuje remont boiska przyszkolnego i realizację w Szkole Podstawowej nr 9 przy Ks. K. A. Hamerszmita 11 sali dydaktycznej z zapleczem i niezbędną infrastrukturą oraz częściowe dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

11.3 Przebudowa placu i terenu zielonego przed budynkiem III Liceum Ogólnokształcącego

Zadanie polega na przekształceniu przestrzeni przed budynkiem III Liceum Ogólnokształcącego przy ul. T. Noniewicza 83 – przebudowie placu i terenu zielonego.

11.4 Remont auli w I LO im. M. Konopnickiej

Zadanie obejmuje prace restauratorskie mające na celu przywrócenie pierwotnej funkcji auli w zabytkowym budynku I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Konopnickiej (służącej wcześniej jako sala gimnastyczna), a wcześniej opracowanie dokumentacji technicznej temu służącej. Zakres rzeczowy dotyczy auli, sceny oraz zaplecza.

Po przywróceniu auli jej pierwotnej funkcji podjęte w niej zostaną liczne aktywności edukacyjno-kulturalno-społeczne. Z racji bezpośredniego sąsiedztwa z ul. T. Kościuszki działania te w naturalny sposób będą się włączać w proces ożywiania Śródmieścia, a w szczególności ul. T. Kościuszki (np. możliwość włączenia się w „Święto ul. Kościuszki”).

W szczególności kontynuowana będzie działalność już obecnie prowadzona przez I Liceum Ogólnokształcące. Wymienić w tym zakresie należy Festiwal Piosenki i Poezji Patriotycznej, współpracę z Wigierskim Parkiem Narodowym, Parkiem Naukowo-Technologicznym, Państwową Uczelnią Zawodową im. Prof. Edwarda F. Szczepanika oraz innymi instytucjami i organizacjami społecznymi. A także organizację wystaw i innych wydarzeń o tematyce historyczno-społecznej, rozbudzających postawy obywatelskie i pogłębiające tożsamość lokalną.

Ponadto aula zlokalizowana w sercu obszaru rewitalizacji, poza godzinami dydaktycznymi, służyć będzie mogła w razie potrzeby różnym aktywnościom społeczno-kulturalnym (w razie współpracy z organizacjami społecznymi lub instytucjami kultury) służącym społeczności obszaru rewitalizacji oraz całej Suwałk.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Wydział Inwestycji

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- efekty rzeczowe inwestycji
- liczba tych, którzy skorzystali z nowych/wyremontowanych obiektów
- liczba wydarzeń zorganizowanych w auli I LO (szkolnych oraz „zewnętrznych”)

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Działania inwestycyjne realizowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia, w miarę możliwości technicznych, będą służyć m.in. zapewnieniu (w możliwym zakresie) dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

1 2 5 6 10 H J

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
12.	K20	5 548 860 zł

Tytuł projektu

Suwałki – miasto samowystarczalne energetycznie – Wyposażenie budynków użyteczności publicznej w instalacje OZE

Lokalizacja

obszar rewitalizacji – przedsięwzięcie obejmuje inwestycje zlokalizowane na obszarze rewitalizacji i stanowi komponent zadania o zasięgu wykraczającym poza obszar rewitalizacji

Opis projektu

Przedmiotem przedsięwzięcia jest wykonanie instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej między innymi szkołach, przedszkolach, urzędach, obiektach sportu i rekreacji (na obszarze rewitalizacji). Instalacje PV wykonane na dachach obiektów, moc i wielkość dostosowana do zapotrzebowania w energię oraz możliwości montażowe. Dodatkowo w ramach projektu miasto zamierza ograniczyć poziom emisji oraz koszty związane z funkcjonowaniem budynków użyteczności publicznej poprzez instalację OZE wraz z instalacjami magazynowania energii.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Wydział Inwestycji

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- liczba zrealizowanych instalacji

· zainstalowana i wyprodukowana w ramach przedsięwzięcia moc

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Z uwagi na charakter przedsięwzięcia nie dotyczy go bezpośrednio kwestia zapewnienia dostępności dla różnych grup użytkowników. Ewentualne działania partycypacyjne w ramach przedsięwzięcia będą organizowane w warunkach zapewniania dostępności dla wszystkich chętnych do udziału w nich.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

7 8 9 13 K L

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
13.	K20 K23 K26 K27	1 400 000 zł

Tytuł projektu

Program „Ograniczania niskiej emisji na terenie Gminy Miasta Suwałk”

Lokalizacja

obszar rewitalizacji – przedsięwzięcie obejmuje działania na obszarze rewitalizacji i stanowi komponent zadania o zasięgu ogólnomiejskim

Opis projektu

Przedsięwzięcie (wydzielony komponent ograniczony do obszaru rewitalizacji) polega na przyznawaniu dotacji do wymiany starych źródeł emisji na nowe ekologiczne lub podłączenie nieruchomości do sieci gazowej i ciepłowniczej

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Wydział Ochrony Środowiska

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

- liczba osób (liczba mieszkań), które skorzystały z poprawy warunków mieszkaniowych
- zredukowanie niskiej emisji na obszarze rewitalizacji (centrum Suwałk)
- długofalowo poprawa jakości środowiska w mieście

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Z uwagi na charakter przedsięwzięcia nie dotyczy go bezpośrednio kwestia zapewnienia dostępności dla różnych grup użytkowników. Ewentualne działania partycypacyjne w ramach przedsięwzięcia będą organizowane w warunkach zapewniania dostępności dla wszystkich chętnych do udziału w nich.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

12 13 14 K L M

Nr projektu	Realizuje kierunki działań	Szacunkowa wartość
14.	K20 K23 K25 K26 K27	29 000 000 zł

Tytuł projektu

Modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych

Lokalizacja

Osiedle II : blok 13, 14,16, 17, 18, 20, 21

Budynek mieszkalny przy ulicy Sejneńskiej 22

Budynki mieszkalne przy ul. L. Waryńskiego 11, ul. T. Noniewicza 87, ul. T. Kościuszki 97

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje trzy rodzaje działań nakierowanych na modernizację (kompleksową lub częściową) zasobu mieszkaniowego (miejskiego lub prywatnego) na obszarze rewitalizacji.

14.1 Modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych na Osiedlu II

Zadanie obejmuje dostosowanie obiektów do dogodnego korzystania przez osoby starsze i z niepełnosprawnością poprzez budowę szybu windowego oraz zakup i montaż dźwigów osobowych w klatkach schodowych.

14.2 Modernizacja zasobu mieszkaniowego gminy

zadanie obejmuje kompleksową przebudowę łącznie 4 budynków mieszkalnych wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego gminy:

a) przebudowę budynku mieszkalnego przy ul. Sejneńskiej 22 w Suwałkach w wyniku, której zostaną zmodernizowane 42 lokale mieszkalne

Zadanie obejmuje przebudowę budynku mieszkalnego z wymianą pokrycia dachu i remontem więźby dachowej, remontem i częściową wymianą stropów, wymianą stolarki budowlanej, izolacją termiczną, remontem elewacji, wykonaniem instalacji wod-kan, elektrycznej, oraz instalacji c.o i c.wu z podłączeniem budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej. W wyniku przeprowadzonych prac nastąpi poprawa estetyki budynku mieszkalnego, rewaloryzacja przestrzeni zielonych i poprawa środowiska naturalnego, a szczególnie powietrza poprzez likwidację pieców i wykonanie w budynku instalacji centralnego ogrzewania jak również poprawa jakości życia mieszkańców.

b) remont substancji mieszkaniowej poprzez przebudowę budynków przy ul. L.

Waryńskiego 11, ul. T. Noniewicza 87, ul. T.. Kościuszki 97

Realizacja zadania ma przezwyciężyć zły stan techniczny komunalnego zasobu mieszkaniowego, złe warunki sanitarne oraz wysokie koszty eksploatacji budynków mieszkalnych. Należy poprawić estetykę i stan techniczny budynków mieszkalnych, co wpłynie na atrakcyjność zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji oraz wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska naturalnego, a szczególnie powietrza poprzez likwidację pieców i wykonanie w budynkach instalacji centralnego ogrzewania. Szczegółowy zakres przedsięwzięcia obejmuje remont dachu, remonty stropów, wymianę stolarki budowlanej, izolację termiczną, izolację przeciwwilgociową ścian fundamentowych, remont elewacji, wymianę instalacji wod-kan i elektrycznej, wykonanie instalacji c.o i c.wu z podłączeniem budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej.

14.3 Zwiększanie efektywności energetycznej zabudowy na obszarze rewitalizacji

Zadanie polega na zwiększeniu efektywności energetycznej zabudowy (miejskiej i prywatnej), podłączanie budynków do sieci ciepłej oraz inne działania modernizacyjne w celu oszczędzania energii i ograniczania niskiej emisji. Obejmuje m.in.:

- termomodernizację budynków, w tym również wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, remonty balkonów, likwidację mostków cieplnych,
- modernizację systemów grzewczych, przez np. podłączenie do miejskiej sieci ciepłej/gazowej, wykonanie instalacji co i cwu, likwidację indywidualnych źródeł ciepła (kotłów na paliwo stałe),
- utworzenie nowych mocy wytwórczych z OZE w postaci instalacji fotowoltaicznych na istniejących budynkach użyteczności publicznej oraz innych,
- zastosowanie inteligentnych systemów zarządzania energią.

Przedsięwzięcie obejmuje nieruchomości z całego obszaru rewitalizacji, w tym poniższe adresy, pod którymi potrzeby inwestycyjne zostały już jednoznacznie zidentyfikowane:

- ul. T. Noniewicza 21,25,29,31
- ul. T. Kościuszki 3,3A, 13, 16, 28, 34, 42, 44, 44A, 46, 52, 65, 86, 88, 89, 90, 91, 92
- ul. Wigierska 1, 3, 19A
- ul. 1 Maja 28
- ul. Utrata 3,15,25
- ul. Sejneńska 17,22, 39
- ul. W. Gałaja 23, 53
- ul. Bakalarzewska 2
- ul. Składowa 2, 4
- ul. Wesoła 17,
- ul. Ciesielska 5, 5A, 9, 9B
- ul. L. Waryńskiego 33, 35
- ul. M. Konopnickiej 14.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki oraz wspólnoty mieszkaniowe

ZBM w Suwałkach TBS sp. z
o.o (14.2)

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Przewidywanym efektem przedsięwzięcia ma być zapewnienie komfortu korzystania (głównie przez osoby starsze i z niepełnosprawnościami) z budynków wielorodzinnych, w których mieszkają. Zróżnicowany charakter poszczególnych komponentów powoduje, że ich rezultaty powinny być sformułowane indywidualnie.

14.1

- liczba mieszkań, którym zapewniono wsparcie
- liczba osób (mieszkań), które skorzystały z poprawy warunków mieszkaniowych

14.2

- liczba osób (mieszkań), które skorzystały z poprawy warunków mieszkaniowych

14.3

- poprawa efektywności energetycznej i obniżenie kosztów eksploatacji
- liczba osób (mieszkań), które skorzystały z poprawy efektywności energetycznej

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Istotną jednego z komponentów przedsięwzięcia jest zapewnienie dostępności. W przypadku pozostałych zadań dostępność będzie poprawiana/zapewniana w ramach możliwości technicznych wynikających z zakresu ingerencji w substancję budowlaną.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

12 13 K L M N

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

15.

K18 K29

1 000 000 zł

Tytuł projektu

Rozbudowa systemu monitoringu miejskiego na obszarze rewitalizacji

Lokalizacja

cały obszar rewitalizacji

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje rozbudowę monitoringu wizyjnego (komponent na obszarze rewitalizacji) poprzez dodatkowe punkty i możliwości mobilnej kontroli:

- ważnych punktów miejskich, imprez okazjonalnych,
- gospodarki komunalnej (odbiór odpadów w wiatach śmietnikowych);

- (opcjonalnie) jakości powietrza, w szczególności emisji do powietrza z gospodarstw domowych.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki

Straż Miejska

Wydział Inwestycji

ZBM sp. z o.o.

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

· liczba zainstalowanych elementów systemu

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Miarą efektu przedsięwzięcia powinny będą efekty rzeczowe inwestycji oraz liczba tych, którzy skorzystali z nowych/wyremontowanych obiektów. Inwestycje wpłyną na poprawę warunków edukacji oraz uprawiania sportu przez młodzież, a także na jakość tkanki miejskiej w Śródmieściu.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

2 4 5 7 8 9 10

Nr projektu

Realizuje kierunki działań

Szacunkowa wartość

16.

K4 K6 K8 K11

2 000 000 zł

Tytuł projektu

Usługi społeczne dla obszaru rewitalizacji

Lokalizacja

Cały obszar rewitalizacji

Opis projektu

Przedsięwzięcie obejmuje pakiet (podzielony na dwa komponenty) zadań polegających na zapewnieniu usług kierowanych do lokalnej społeczności obszaru rewitalizacji.

16.1 Wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin z obszaru rewitalizacji

Zakres tematyczny zadania obejmuje:

- zapewnienie usług asystenta osoby niepełnosprawnej, usług opiekuńczych itp.(pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, opieka i pielęgnacja, pomoc w czynnościach dnia codziennego, umożliwianie i motywacja do aktywnego udziału w wydarzeniach kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, itp.).
- poprawę jakości życia seniorów poprzez udostępnianie infrastruktury środowiskowych form opieki i wsparcia dziennego stwarzając warunki do aktywnego starzenia się, integracji społecznej, zwiększenie zaangażowania w życie społeczności lokalnej, integracji

wielopokoleniowej w celu przekazywania wiedzy i doświadczenia oraz zwiększanie aktywności w odbudowywaniu więzi rodzinnych i społecznych, sprzyjających aktywności i ożywieniu (kluby seniora, dzienne domy pomocy).

-zapewnienie usług opieki wytchnieniowej mającej na celu odciążenie opiekunów zajmujących się całodobowo osobami zależnymi.

16.2 Wsparcie rodzin z obszaru rewitalizacji

Zadanie obejmuje objęcie wsparciem rodziny wielodzietne, samotnie wychowujące dzieci, z problemami opiekuńczo wychowawczymi oraz doświadczające przemocy, które stanowią 33% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej, zamieszkujących na terenie objętym rewitalizacją. Działania zaplanowane w projekcie są odpowiedzią na ciągle wzrastający katalog potrzeb lokalnej społeczności i będą realizowane poprzez:

- doradztwo i terapię rodzinną, która służyć będzie kształtowaniu poprawnych zachowań, wzajemnych relacji między członkami rodzin i wzorców życia rodzinnego. Umożliwi - skorygowanie oddziaływań wychowawczych wobec dzieci,
- poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, prawne, pedagogiczne,)
- zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, które pozwolą na kompensowanie deficytów, korektę zaburzonych zachowań,
- wsparcie dla rodziców naturalnych i zastępczych - odreagowanie emocjonalne, kształtowanie umiejętności prospołecznych, a także rozwój poprzez wykorzystanie własnych zasobów i umiejętności,
- szkoła dla rodziców obejmująca blok umiejętności praktycznych, interpersonalnych i umiejętności wychowawczych,
- kompensowanie opóźnień edukacyjnych dzieci i młodzieży zwłaszcza z rodzin zastępczych spokrewnionych, które tworzą najczęściej dziadkowie,
- organizacja czasu wolnego, rekreacji, wypoczynku dzieci i młodzieży:
 - zajęcia profilaktyczne i animacyjne kierowane do dzieci i młodzieży w celu zagospodarowania ich czasu wolnego w okresie letnim w celu zapobieżenia wczesnej inicjacji alkoholowej, zainteresowania używkami oraz niepożądanym formom rozrywki,
 - zajęcia poświęcone profilaktyce uzależnień uatrakcyjnione warsztatami plastycznymi, animacjami muzyczno – tanecznymi, zabawami ruchowymi. Program zajęć profilaktycznych oparty na profilaktyce uniwersalnej, adresowany do wszystkich dzieci i młodzieży bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych,
 - poszerzenie oferty placówek wsparcia dziennego,
 - włączenie wolontariuszy w realizację zadań opiekuńczo – wychowawczych.

Podmiot realizujący:

Komórka odpowiedzialna:

Miasto Suwałki
Jednostki Miejskie

MOPR

organizacje pozarządowe

Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny:

Realizacja budów/przebudów tras rowerowych.

Określenie spodziewanego efektu przedsięwzięcia sformułowano poniżej w odniesieniu do każdego komponentu składowego.

16.1

- liczba usług, o które wzbogacono ofertę lub których zakres został rozszerzony
- liczba osób, które skorzystały z usług świadczonych w ramach przedsięwzięcia

16.2

- liczba usług, o które wzbogacono ofertę lub których zakres został rozszerzony
- liczba osób, które skorzystały z usług świadczonych w ramach przedsięwzięcia
- liczba rodzin, w których wzmocnienie kompetencji opiekunów - wychowawczych

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami:

Działania będą kierowane do mieszkańców miasta, w tym zamieszkałych na obszarze objętym rewitalizacją z zachowaniem dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz informacyjno-komunikacyjnej.

Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami:

B C D F G H K

Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. b ustawy elementem gminnego programu rewitalizacji jest również przedstawienie pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą realizować kierunki działań w ramach przyjętych celów programu. Chodzi o zarysowanie ram pożądanych przedsięwzięć, których zamiar realizacji w momencie formułowania GPR nie jest przesądzony, ale korzystne jest, aby w okresie wdrażania programu zostały urzeczywistnione. To przede wszystkim zaproszenie skierowane do interesariuszy/zewnętrznych partnerów, aby przyczynili się do osiągnięcia celów GPR. Ale dopuszczalne ramy przedsięwzięć mogą się też odnosić do projektów, co do których samorząd dopuszcza ich ewentualną realizację (np. gdyby pojawiły się środki zewnętrzne), ale na etapie sporządzania GPR nie jest o tym przekonany.

A. Pozyskiwanie nieruchomości na obszarze rewitalizacji na cele rozwojowe oraz późniejsze podejmowanie działań z zakresu aktywnej gospodarki nieruchomościami przekładających się na osiągnięcie celów GPR.

B. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym

	oraz inne inicjatywy o charakterze edukacyjnym skierowane do dzieci i młodzieży.
C.	Organizowanie usług społecznych dla potrzebujących z obszaru rewitalizacji, w tym w formach zdeinstytucjonalizowanych.
D.	Wsparcie i organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokajania potrzeb seniorów z obszaru rewitalizacji.
E.	Wsparcie i organizacja wydarzeń i inicjatyw z zakresu kultury, dziedzictwa kulturowego, sportu lub rekreacji służących integracji i aktywizacji dzieci, młodzieży i dorosłych z obszaru rewitalizacji, w tym organizacja miejsc spotkań/integracji/aktywizacji.
F.	Aktywizacja zawodowa długotrwale bezrobotnych i wspieranie utrzymania aktywności zawodowej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji, także poprzez wspieranie i rozwój funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej oraz innych inicjatyw gospodarczych.
G.	Wsparcie i organizacja działań służących integracji i aktywizacji dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru rewitalizacji.
H.	Tworzenie lub modernizacja na obszarze rewitalizacji przyjaznych przestrzeni publicznych lub półpublicznych.
I.	Działania na rzecz zrównoważonej mobilności w obszarze rewitalizacji.
J.	Poszerzanie oferty gastronomicznej, rozrywkowej, kulturalnej, turystycznej na obszarze rewitalizacji – zarówno w zakresie stałej działalności, jak i imprez i wydarzeń.
K.	Wsparcie lokalnych przedsiębiorców w zakresie doskonalenia sposobów prowadzenia działalności przekładającej się na ożywienie obszaru rewitalizacji.
L.	Udzielanie dotacji remontowych dla właścicieli i użytkowników wieczystych prywatnych nieruchomości na obszarze rewitalizacji.
M.	Remont, modernizacja, przebudowa lub rozbudowa budynków komunalnych na obszarze rewitalizacji.
N.	Wznoszenie nowej zabudowy mieszkaniowej (lub adaptacja budynków o innej funkcji na ten cel) na obszarze rewitalizacji oraz podejmowanie działań służących inwestycjom w tkankę mieszkaniową.
O.	Zwolnienia z podatku – pomoc de minimis.
P.	Tworzenie infrastruktury rekreacyjnej dla dzieci np. placów zabaw.

11.Szacunkowe ramy finansowe programu

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w ramach niniejszego programu finansowane będą w ramach różnych źródeł oraz z potencjalnym uwzględnieniem etapowania, co może wynikać z możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego lub ukierunkowania środków własnych inwestorów.

Tym samym dostępność możliwych do pozyskania środków zewnętrznych oraz środków własnych determinować będą tempo i intensywność w dążeniu miasta do osiągnięcia celów programu. Przez pryzmat tej konstatacji należy postrzegać zawarty w niniejszym programie ramy czasowo-finansowe zarysowane w niniejszym programie.

Ramy finansowe realizacji programu

Szacunkowe ramy finansowe programu opiewają na 184 168 860 zł Kwota ta co do zasady obejmuje środki publiczne. Fakt uwzględnienia w treści programu charakterystyk dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych stwarza możliwość zwiększenia wolumenu finansowego programu.

Uwzględniając to, że istotna część przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym te najważniejszych, obejmuje etap szczegółowego ukształtowania ich zakresu (co bezpośrednio przekłada się na ich koszt), oczywiste jest, że podane szacunkowe wartości (przedsięwzięć i całego programu) mają charakter bardzo wstępny i niewątpliwie faktyczny ich koszt będzie precyzował się wraz z postępowaniem wdrażania GPR. Tym samym z uwagi na ograniczony stopień dojrzałości przedsięwzięć nie było możliwe precyzyjne określenie przyszłego zapotrzebowania na środki (a tym bardziej źródeł finansowania, co do których nie można mieć pewności dopóki się ich nie uzyska). Tak więc zapisane w programie szacunki są niewystarczające jako podstawa wprowadzania zmian w wieloletniej prognozie finansowej gminy, o których mowa w art. 21 ustawy o rewitalizacji.

Potencjalne źródła finansowania programu

Zapewnienie kompleksowego podejścia do procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością oparcia realizacji programu na komplementarności źródeł finansowania. Polega ona na łączeniu środków własnych gminy oraz innych interesariuszy (w tym prywatnych) ze środkami zewnętrznymi (dotacyjnymi lub pożyczkowymi na preferencyjnych warunkach) - europejskimi (w ramach różnych funduszy) i krajowymi. W tym celu w niniejszym programie ramowo określono potencjalne, możliwe do wykorzystania źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Z czasem lista dostępnych źródeł finansowania zewnętrznego może ulegać zmianie, stąd też konieczne będzie śledzenie rozwoju wypadków, który może w pewnym momencie stworzyć nowe możliwości finansowania konkretnych przedsięwzięć. W przypadkach braku uzyskania pierwotnie planowanego dofinansowania danego przedsięwzięcia z określonego źródła powinny być podejmowane próby wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi gminy.

Środki europejskie

Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, dla działań z zakresu rewitalizacji, które realizowane będą w obszarach objętych gminnymi programami rewitalizacji, przewiduje się wdrażanie w ramach programów operacyjnych tak zwanych

innych instrumentów terytorialnych. Stanowią one będą jeden z instrumentów rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE), decydując o szczególnych zasadach dostępu do finansowych środków Unii Europejskiej. Instrumenty te będą realizowane w obszarach tematycznych wskazanych w poszczególnych programach operacyjnych, zaś podstawą ich wdrażania będzie strategia innego instrumentu terytorialnego. Stosownie do postanowień art. 36 ust. 9 rolę takiej strategii pełnić będzie również gminny program rewitalizacji sporządzany na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.

Program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027

Zgodnie z zapisami programu operacyjnego Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 (FEEdP), przyjętego uchwałą nr 311/5776/2022 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 16 grudnia 2022 r., zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji na obszarach miejskich przewidziano dla celu szczegółowego nr 2.1.5.1. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Program FEEdP stwierdza ponadto, że zakres interwencji w obszarze rewitalizacji, który może liczyć na dofinansowanie, powinien uwzględniać kierunki i cele wskazane w Regionalnej Polityce Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030. Dodatkowo zwraca uwagę, że w projektach rewitalizacji należy szczególnie zadbać o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Prócz wymienionego powyżej celu szczegółowego w ramach programu FEEdP wsparcie realizacji programu będą mogły potencjalnie stanowić również inne priorytety i cele szczegółowe.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko 2021-2027

Celem programu, który został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jest w generalnym ujęciu poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w gminie obszaru rewitalizacji.

Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

Program stanowi kontynuację wsparcia dla wschodnich województw, jest finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Z Programu dofinansowywane będą projekty nastawione na biznes, adaptację miast do zmian klimatu, rozwój niskoemisyjnej mobilności miejskiej, ochronę bioróżnorodności, rozwój inteligentnych sieci dystrybucji energii, zwiększenie dostępności kolejowej i drogowej oraz rozwój zrównoważonej turystyki.

Program Interreg Litwa – Polska 2021-2027

Program jest kontynuacją wcześniejszych edycji programu Interreg między Litwą a Polską. Jego celem jest wspieranie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu na obszarze przygranicznym poprzez współpracę transgraniczną. W programie zgodnie z zasadą partnerstwa projekty muszą być realizowane w litewsko-polskim partnerstwie oraz muszą przynosić korzyści dla pogranicza oraz jego mieszkańców. Wsparcie dotacyjne będzie udzielane w formie refundacji na poziomie 80% dofinansowania. Źródłem będzie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Suwałki znajdują się w obszarze programowym, obejmującym w województwie podlaskim m.in. podregion suwalski. Po litewskiej stronie granicy do obszaru wsparcia należą obwody mariampolski, olicki, tauroski, kowieński oraz wileński z wyłączeniem miasta Wilno. W projektach będą mogły uczestniczyć również podmioty spoza obszaru programowego o ile skutkowałyby to korzyściami dla obszaru wsparcia. Wśród potencjalnych beneficjentów są organy publiczne, w tym władze samorządowe, i podmioty prawa publicznego, a także organizacje pozarządowe i Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej.

Przedsięwzięcia w ramach programu powinny dotyczyć takich zagadnień jak bioróżnorodność, służba zdrowia, kultura i zrównoważona turystyka, wzmocnienie wzajemnego zaufania (tzw. działania people to people - ludzie dla ludzi) oraz zarządzania współpracą.

Program Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027

Program stanowi kontynuację wcześniejszych programów współpracy regionów przygranicznych wzdłuż wschodniej granicy Polski i obecnie został zawężony do relacji polsko-ukraińskich. Wszystkie projekty muszą być realizowane przez przynajmniej jednego partnera z Polski oraz jednego z Ukrainy. Program skierowany jest m.in. do jednostek samorządu terytorialnego i jednostek im podległych, państwowych jednostek budżetowych oraz organizacji pozarządowych, izb handlowych, gospodarczych i biznesowych. Suwałki znajdują się na obszarze programowym. Przedsięwzięcia w ramach programu mają m.in. kontynuować współpracę w kwestii ochrony środowiska, adaptacji do zmian klimatu, dostępu do wody oraz ochrony przyrody, poprawiać dostęp do opieki zdrowotnej, pomóc w

wykorzystaniu walorów turystycznych w zrównoważony sposób, rozwijać współpracę administracji i społeczności na różnych poziomach.

Inne potencjalne zewnętrzne źródła finansowania

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji miast. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni na terenach miejskich, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych

Niniejszy program, który utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego i jest realizowany jest ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych gminy. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o *grach hazardowych* minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej.

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczane są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo-mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmocnienie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych

standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

Bezwrotne wsparcie budownictwa z Funduszu Dopłat

Celem rządowego programu bezwrotnego finansowego wsparcia budownictwa jest zwiększenie zasobu lokali mieszkalnych oraz lokali i pomieszczeń z zakresu pomocy społecznej, służących zaspokajaniu potrzeb osób o niskich i przeciętnych dochodach. Bezwrotne wsparcie może zostać udzielone na szeroką paletę działań związanych z rozwojem mieszkalnictwa i przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym – od utworzenia lub modernizacji lokali mieszkalnych na wynajem o ograniczonym czynszu (w tym lokali w ramach mieszkaniowego zasobu gminy) poprzez tworzenie lub modernizację mieszkań chronionych po tworzenie/rozbudowę noclegowni czy schronisk dla osób bezdomnych. Wsparcie może też dotyczyć utworzenia lub modernizacji infrastruktury społecznej.

Program wspierania społecznego budownictwa czynszowego

Preferencyjne kredyty dla towarzystw budownictwa społecznego, społecznych inicjatywy mieszkaniowych, spółdzielni mieszkaniowych, spółek gminnych mogą być przeznaczone na realizację inwestycji mieszkaniowych, takich jak tworzenie (poprzez budowę lub remont/adaptację) mieszkań na wynajem z limitowaną ustawowo stawką czynszu lub mieszkań spółdzielczych lokatorskich.

Program Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Ochrona zabytków”

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Służyć temu mają dotacje na ten cel udzielane przez ministerstwo, o które ubiegać mogą się podmioty posiadające osobowość prawną, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. Nabór do programu odbywa się zazwyczaj dwa razy do roku.

Rządowy Program Odbudowy Zabytków

23 listopada 2022 r. Rada Ministrów ustanowiła Rządowy Program Odbudowy Zabytków, realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Jego celem jest ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Dofinansowanie z Programu przekazuje się: gminom, powiatom, województwom na realizację zadań inwestycyjnych służących powyższemu celowi. Operatorem programu jest Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dofinansowanie z Programu może być przeznaczone na realizację zadań:

- finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, lub znajdującym się w ewidencji zabytków
- udzielanie przez wnioskodawcę dotacji, o której mowa w art. 81 ustawy o ochronie zabytków, na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków.

Wysokość dofinansowania w ramach danego naboru jest określana przez Prezesa Rady Ministrów w ogłoszeniu o naborze wniosków, przy czym nie może ona przekroczyć 98% kosztów inwestycji, i może być zróżnicowana w zależności od: 1) skali i nasilenia problemów społecznych i gospodarczych danego regionu; 2) możliwości realizacji przez wnioskodawcę zadań inwestycyjnych, określonych w oparciu o możliwości wniesienia wkładu własnego.

Pierwszy nabór, ogłoszony jesienią 2022 roku, przewidywał wysokość dofinansowania na maksymalnym poziomie 98% i nieprzekraczalnym limicie dla każdego z wniosków 3 500 000 zł. Wnioskodawca mógł złożyć maksymalnie 10 wniosków.

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

12. Powiązania z dokumentami strategicznymi

Ustawa o rewitalizacji wymaga, aby w treści programu zawrzeć opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy. Jednak w przypadku Suwałk ten opis w odniesieniu do strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego oraz strategii rozwoju problemów społecznych uzupełnić należy o odniesienie do dwóch dokumentów ze szczebla ponadlokalnego: Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030 oraz Strategii rozwoju ponadlokalnego ZIT MOF Suwałk do roku 2030.

Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030

Województwo Podlaskie było pierwszym województwem w Polsce, w którym na szczeblu regionalnym sformułowano zasady polityki rewitalizacyjnej. Ma ona za zadanie ustanowić system wspierania rewitalizacji w gminach i w ten sposób stać się narzędziem skutecznego wspomagania rozwoju lokalnego w województwie. Stąd istnienie tego dokumentu oraz jego szczegółowe treści mają bardzo duże znaczenie dla rewitalizacji w Suwałkach. W wielu aspektach działania podejmowane ze szczebla regionalnego mogą być istotnym czynnikiem wspomagającym suwalski proces rewitalizacji – w wymiarze organizacyjnym, finansowym oraz merytorycznym.

Cel główny Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030 (RPR) sformułowano w następujący sposób:

Ambitna rewitalizacja skutecznym narzędziem rozwoju województwa podlaskiego.

Bez wątpliwości można stwierdzić, że Gminny Program Rewitalizacji Miasta Suwałk do roku 2030 wpisuje się w ten cel, gdyż zakłada podjęcie na obszarze rewitalizacji licznych całościowych, długofalowych i prowadzonych w partycypacyjnym modelu przedsięwzięć. Zapewne nie będzie to łatwy proces, ale na pewno można go określić jako „ambitny”.

Jako cele szczegółowe RPR wskazano:

1. Upowszechnienie prowadzenia rewitalizacji w gminach regionu zgodnie z ustawą o rewitalizacji
2. Budowanie potencjału instytucjonalnego dla kompleksowej rewitalizacji w samorządach regionu oraz ciągłe rozwijanie sieci współpracy podlaskich rewitalizatorów
3. Zapewnienie aktualnej i pełnej informacji dla podmiotów zaangażowanych w rewitalizację, promocja efektów rewitalizacji w województwie podlaskim i najlepszych rozwiązań
4. Tworzenie efektywnych procedur wdrażania RPR w kontekście celów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

5. Dążenie do rozwoju i dostępności instrumentów finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Z punktu widzenia procesu rewitalizacji w Suwałkach szczególnie istotne są cele nr 2, 3 i 5. Działania podejmowane w ich ramach na szczeblu wojewódzkim mogą skutecznie wspierać ten proces – w wymiarze poszukiwania i zapewniania źródeł finansowania, podnoszenie kompetencji kadr zaangażowanych w rewitalizację, budowania rewitalizacyjnej sieci współpracy przekładającej się na wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz dostępu do aktualnych informacji o otoczeniu prawnym rewitalizacji, orzecznictwie i formalnych metodach radzenia sobie z rewitalizacyjnymi wyzwaniami.

Strategia rozwoju ponadlokalnego MOF Suwałk do roku 2030

Strategia ponadlokalna to nowe narzędzie planowania rozwoju, wprowadzone w ramach zmiany Systemu zarządzania rozwojem kraju z roku 2020 r. i mające służyć lepszej koordynacji rozwoju gmin powiązanych ze sobą funkcjonalnie. Z praktycznego punktu widzenia strategia posłuży również jako podstawa ubiegania się o fundusze europejskie w ramach mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT). W przypadku Suwałk Miejski Obszar Funkcjonalny obejmuje miasto oraz gminę wiejską Suwałki i dla tych dwóch gmin sporządzana jest Strategia rozwoju ponadlokalnego MOF Suwałk do roku 2030.

Zbieżność czasowa opracowania Strategii rozwoju ponadlokalnego oraz Gminnego Programu Rewitalizacji zapewnia spójność obu dokumentów. W diagnozie pogłębionej GPR wykorzystano niektóre informacje zgromadzone w raporcie diagnostycznym „Portret Partnerstwa. Miejski Obszar Funkcjonalny Suwałk” sporządzonym na potrzeby opracowania Strategii rozwoju ponadlokalnego.

Strategia wyznacza 3 cele strategiczne mające zapewnić efektywny i harmonijny rozwój Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Suwałk

- Cel strategiczny 1: Silny ośrodek gospodarczy
- Cel strategiczny 2: Silni mieszkańcy w zintegrowanym MOF
- Cel strategiczny 3: Czyste środowisko i funkcjonalna przestrzeń

W ich ramach wyznaczono 11 celów operacyjnych, którym przypisano 41 kierunków działań. Część z nich ma bezpośredni lub pośredni związek z Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Suwałk do 2030 roku. W szczególności należy zwrócić uwagę na następujące kierunki:

- Współpracę wewnętrzną (w ramach celu operacyjnego 1.3 Szeroka współpraca gospodarcza) zakładającą m.in. synergii aktywności kulturalnej, sportowo-

rekreacyjnej lokalnych podmiotów oraz promocję nowoczesnych metod współpracy (w tym PPP, spółdzielczości).

- Promocję gospodarczą (w ramach celu operacyjnego 1.3 Szeroka współpraca gospodarcza) obejmującą m.in. promocję ekonomii społecznej.
- Rozwój systemu edukacji (w ramach celu operacyjnego 2.1 Kompetentni mieszkańcy) zakładający m.in. zwiększenie dostępności opieki żłobkowej, poprawę jakości edukacji na różnych poziomach, także poprzez działania inwestycyjne, rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych.
- Poprawę jakości opieki zdrowotnej i rozwój profilaktycznych programów prozdrowotnych (w ramach celu operacyjnego 2.2 Zdrowi mieszkańcy)
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, zapewnienie integracji społecznej seniorów, wzmacnianie partycypacji społecznej, integrację imigrantów oraz migrantów w środowisku lokalnym a także wsparcie uchodźców oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami (w ramach celu operacyjnego 2.3 Zintegrowani mieszkańcy)
- Rozwój oferty sportowej i rekreacyjnej, rozwój oferty kulturalnej i rozrywkowej (w ramach celu operacyjnego 2.4 Aktywni mieszkańcy)
- Poprawę wewnętrznych powiązań komunikacyjnych i wzrost bezpieczeństwa komunikacyjnego (w ramach celu operacyjnego 3.1. Dostępność komunikacyjna) zakładająca m.in. rozbudowę dróg pieszych i rowerowych.
- Rozwój infrastruktury technicznej, rozwój małej zielono-błękitnej infrastruktury, gospodarka niskoemisyjna oraz rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej (wszystkie te kierunki działań w ramach celu operacyjnego 3.2 Bezpieczne i czyste środowisko przyrodnicze).
- Poprawę atrakcyjności i bezpieczeństwa przestrzeni (w ramach celu operacyjnego 3.3. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń), w ramach czego prowadzone mają być działania na rzecz historycznej części Suwałk, ochrony układu urbanistycznego i krajobrazu kulturowego oraz poprawy stanu zachowania zabytkowej zabudowy, kształtowania bezpiecznych przestrzeni publicznych oraz dostosowanie przestrzeni publicznych oraz budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- Organizację przestrzeni do rozwoju MOF (w ramach celu operacyjnego 3.3. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń, Działanie 3.3.4. Organizacja przestrzeni do rozwoju MOF oraz OSI 3. Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych), która przewiduje m.in. zachęty do inwestowania w place i budynki opuszczone, zabytkowe i inne nadające się do adaptacji do nowych potrzeb na rzecz biznesu i usług społecznych, aktywne

zarządzanie nieruchomościami, w tym scalanie gruntów, ich skupowanie lub wymiana oraz aktywną politykę przestrzenną.

Zwłaszcza ten ostatni kierunek działań jest szczególnie silnie związany z rewitalizacją, bo wprost w jego ramach wymienia się Gminny Program Rewitalizacji jako instrument kształtowania przestrzeni oraz pozytywnych zmian społecznych na obszarze rewitalizacji. Niemniej każdy z wymienionych wcześniej kierunków działań wykazuje ważne powiązania z procesem rewitalizacji, gdyż w praktyce w ich ramach realizowane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Strategia rozwoju gminy

Uchwałą nr XXXIII/440/2021 z dnia 30 czerwca 2021 r. Rada Miejska w Suwałkach przyjęła strategii rozwoju miasta Suwałki „Suwałki 2030. Strategia rozwoju”. Data uchwalenia strategii wskazuje, że jest to dokument, którego powstanie bezpośrednio poprzedza rozpoczęcie prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji dla Suwałk.

Ta przemyślana sekwencja działań powoduje, że w naturalny sposób między oboma dokumentami tworzą się więzy zapewniające ich możliwie daleko idącą spójność. Strategia rozwoju jest dokumentem nadrzędnym w stosunku do GPR, a program rewitalizacji może stać się sektorowym (a w zasadzie terytorialnym – odnoszący się do obszaru rewitalizacji) dokumentem wykonawczym Strategii „Suwałki 2030”. Takie podejście potwierdza lektura obu dokumentów.

Strategia definiuje trzy cele strategiczne: (1) SILNI MIESZKAŃCY, (2) NOWOCZESNA GOSPODARKA, (3) WYJĄTKOWE ŚRODOWISKO, a w ich ramach uszczegóławiające cele operacyjne. W przypadku każdego z tych celów można sformułować związki z treścią GPR. Szczególnie istotne są one w przypadku pierwszego celu strategicznego. Oba jego cele operacyjne, (1a) Tożsamość lokalna oraz (1b) Dostępne usługi, znajdują silne odzwierciedlenie w celach, kierunkach działań i przedsięwzięcia zaplanowanych w GPR. Podobnie w przypadku trzeciego celu strategicznego zwłaszcza cele operacyjne (3a) Bezpieczne i czyste środowisko przyrodnicze oraz (3c) Atrakcyjne przestrzenie publiczne przekładają się bezpośrednio na konkretne działania zaplanowane w GPR.

W Strategii „Suwałki 2030” wskazano Obszar Strategicznej Interwencji (OSI) „Zabytkowe centrum miasta, na którym mają być podejmowane działania z zakresu kompleksowej rewitalizacji, w tym w szczególności urbanistycznej i społecznej. Do wskazana przestrzennego zasięgu tego OSI posłużono się obowiązującą w tamtym czasie delimitacją obszaru

rewitalizacji. Ponieważ jednak poprzedni obszar rewitalizacji w całości zawiera się w aktualnie obowiązującym zasięgu, który uwzględnia dodatkowe tereny, to tę rozbieżność między Strategią „Suwałki 2030” a GPR uznać należy jako nieznaczącą.

Należy dodatkowo odnotować, że po uchwaleniu Strategii „Suwałki 2030” Prezydent Miasta Suwałk został zobowiązany do opracowania Dokumentu Implementacyjnego stanowiącego dokument wdrożeniowy do dokumentu "Suwałki 2030. Strategia rozwoju". Dokument ten określił szczegółowe zadania, zakres, szacunkowe koszty, harmonogram realizacji oraz podmioty odpowiedzialny za ich realizację. Jego treść została wykorzystana przy formułowaniu GPR – w szczególności zawarte w nim projekty wpisujące się w cele GPR zostały włączone do programu jako przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Z drugiej strony prace nad GPR pozwoliły pogłębić niektóre zagadnienia i zaproponować kolejne działania wpisujące się w cele nie tylko GPR, ale i Strategii „Suwałki 2030”.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Suwałk przyjęte w 2022 r. zawiera treści i ustalenia odpowiadające na zmiany, które zaszły w projektowaniu miast po 2018 r. Jest dokumentem dobrze budującym strategiczne założenia przestrzenne Suwałk przyszłości.

Treść Gminnego Programu Rewitalizacji realizuje ustalenia Studium... w zakresie podstawowych kierunków zmian w strukturze przestrzennej („Działania te powinny polegać na intensyfikacji zainwestowania uwzględniającej podnoszenie jakości urbanistycznej i ochrony środowiska kulturowo - przyrodniczego. Należy je podporządkować osiągnięciu takich zmian w krajobrazie miejskim, które będą podkreślać i eksponować elementy kształtujące indywidualny wizerunek miasta, w szczególności zaś powodować wzrost jego atrakcyjności i podnosić jakość przestrzeni publicznych.”, s. 226).

Obszar rewitalizacji położony jest w całości w granicach jednostki strukturalnej „A”, dla którego podstawowe cele publiczne to:

- a) przebudowa i modernizacja istniejącego układu komunikacyjnego,
- b) budowa nowych odcinków dróg i ścieżek rowerowych,
- c) budowa sieci infrastruktury technicznej,
- d) podłączenie istniejących obiektów do sieci miejskiej c.o., lub gazowej,

e) ograniczenie ruchu kołowego w śródmieściu,

f) poprawa warunków i jakości życia mieszkańców,

Należy przeprowadzić weryfikację ustaleń w zakresie zgodnym z zakresem weryfikacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności w zakresie:

- polityki parkingowej, w szczególności dopuszczenia bilansowania miejsc postojowych poza terenem inwestycji,
- wymogów dotyczących realizacji zieleni, np. przez likwidację zapisu o dopuszczeniu braku powierzchni biologicznie czynnej w strefie ochrony konserwatorskiej,
- zabudowy historycznej - przez zmniejszenie rygoru dotyczącego zabudowy historycznej w celu umożliwienia dopasowania jej do wymogów XXI wieku, (np. Przez dopuszczenie zmiany kąta nachylenia dachu od strony podwórza w celu wykorzystania ostatniej kondygnacji lub budowy tarasu).

Strategia rozwiązywania problemów społecznych

„Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Suwałki na lata 2016-2025” została przyjęta uchwałą nr XXIII/281/2016 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 28 września 2016 r. Jakkolwiek dokument został uchwalony prawie 8 lat temu, to trudno wskazać istotne rozbieżności w podejściu między Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS) a Gminnym Programem Rewitalizacji. Wszystkie trzy cele strategiczne Strategii:

1. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych
2. Budowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, starszych, chorych i ich rodzin
3. Opieka nad dzieckiem i rodziną, w tym rodziną dysfunkcyjną

mają swe odzwierciedlenie w diagnozie, celach i kierunkach działań GPR. Pewne różnice między oboma dokumentami wynikają z nieuniknionych okoliczności. SRPS odnosi się całościowo do miasta Suwałki nie wyróżniając w żaden sposób obszaru rewitalizacji, jego problemów i planując dedykowanej interwencji (została opracowana przed wyznaczeniem zasięgu obszaru rewitalizacji – nie tylko aktualnego, ale i poprzednio obowiązującego). Przy opracowaniu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na kolejny okres (który będzie nakładał się na czas obowiązywania GPR) celowe wydaje się mocniejsze skoordynowanie obu dokumentów w tym zakresie, aby SRPS „dostrzegła” obszar rewitalizacji uwzględniając zindywidualizowane podejście do jego mieszkańców. Po drugie

korzystne będzie uwzględnienie w SRPS zacieśnienia współpracy MOPR z innymi jednostkami administracji samorządowej, zajmujących się m.in. edukacją, kulturą, mieszkalnictwem, w celu zoptymalizowania efektów Strategii.

CZĘŚĆ ZARZĄDCZA

13. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w programie rewitalizacji lub zakwalifikowane przez program jako dopuszczalne mają zróżnicowany charakter. Jakkolwiek wspólnie służą realizacji celów programu, to jednak – w wymiarze praktycznym – mogą ze sobą kolidować, merytorycznie lub przestrzennie, osłabiając się wzajemnie albo rodząc problemy w realizacji. Nie wolno zapominać o wymiarze partycypacyjnym procesu, który może objawiać się w nieoczekiwany sposób i wpływać na korektę pierwotnych zamierzeń. W takich warunkach powstaje ryzyko niespójności między przedsięwzięciami. A tymczasem powinny się one wzajemnie wzmocniać i uzupełniać. Stąd potrzeba zaplanowania efektywnych mechanizmów faktycznej koordynacji przedsięwzięć (zarówno „twardych” jak i „miękkich”), a także łagodzenia napięć, jakie mogą zaistnieć między poszczególnymi działaniami czy też rezultatami ich realizacji.

Realna weryfikacja komplementarności, integracja działań i przedsięwzięć zostanie zapewniona w kilku płaszczyznach. Kluczowe znaczenie będzie mieć właściwe przygotowanie poszczególnych przedsięwzięć, obejmujące m.in. szczegółową analizę tego, z którymi przedsięwzięciami dane przedsięwzięcie jest lub powinno być komplementarne, z którym może wchodzić w kolizję, w których przypadkach istnieje ryzyko osłabiania wzajemnych efektów lub negatywnych skutków złej koordynacji. Punktem wyjścia do takiej analizy jest zawarty w charakterystyce każdego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego opis komplementarności lub powiązania z innymi przedsięwzięciami. Na etapie realizacji programu powinna następować bieżąca weryfikacja, czy między przedsięwzięciami nie występują powiązania wymagające co najmniej koordynacji, których nie zidentyfikowano przy formułowaniu programu. Poprzez analizę przedsięwzięć komplementarnych drogą uzgodnień dokonywać się będzie doskonalenie kształtu i zakresu projektów, optymalizacja ich harmonogramów czy też podjęcie ustaleń o potrzebie koordynacji technicznej i merytorycznej konkretnych przedsięwzięć na etapie ich wdrażania. Wszyscy uczestnicy tych procesów (urzędnicy, pracownicy instytucji podległych, projektanci i inni zewnętrzni wykonawcy) powinni zostać zobowiązani – na zasadzie określenia obowiązków służbowych lub poprzez zobligowanie w treści umowy – do uwzględniania w swych działaniach potrzeby prawidłowej integracji przedsięwzięć.

Osiągnięcie pożądaných efektów w tym zakresie zarówno na etapie przygotowania, jak i późniejszej realizacji muszą bazować na dobrej współpracy osób zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć, jak i skutecznej komunikacji czy to w ramach Zespołu ds. Rewitalizacji czy dwustronnych relacji między właściwymi podmiotami.

Mechanizm działania Zespołu ds. Rewitalizacji w zakresie dobrego przygotowania przedsięwzięć i ich integracji zostaną opisane w części poświęconej Zespołowi.

Warto odnotować, że w ramach GPR zaplanowano kilka przedsięwzięć, w ramach których jako istotny komponent przewidziano prace planistyczno-systemowe (opracowanie masterplanu znaczącej części obszaru rewitalizacji czy też wytycznych/standardów). W założeniu te całościowe opracowania mają poprzedzić realizację dobrze skoordynowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zostaną doprecyzowane na podstawie treści tych opracowań. W ten sposób ustawowy wymóg zawarcia w GPR mechanizmu integrowania przedsięwzięć w tym przypadku został zapewniony w części już poprzez odpowiednie ukształtowanie treści GPR.

Kluczem do skuteczności działań na rzecz właściwego kształtowania i doskonalenia przedsięwzięć jest realne stosowanie zasady partnerstwa, stanowiącej jeden z fundamentów udanej rewitalizacji. W szczególności może to oznaczać potrzebę efektywnego włączenia w proces ciał kolegialnych, w tym zwłaszcza Komitetu Rewitalizacji, a także mieszkańców. To właśnie oni często najlepiej znają obszar podlegający rewitalizacji i najłatwiej mogą wskazać na ryzyko popełnienia błędów przy przygotowaniu przedsięwzięć, które potem obniżą ich efektywność, albo doprowadzą do ryzyka niezadowolenia przyszłych użytkowników.

14. Struktura zarządzania realizacją GPR

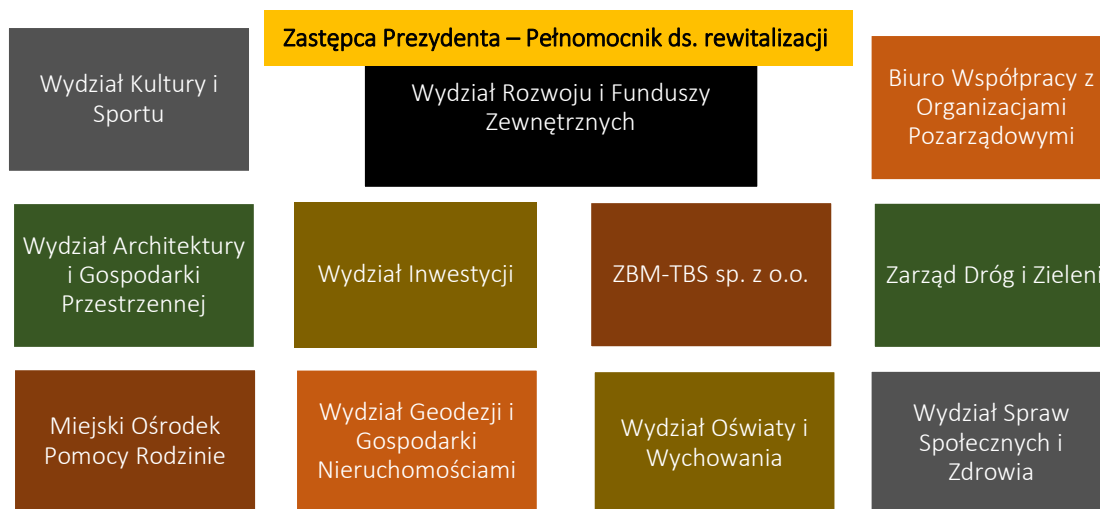
Zespół do spraw rewitalizacji

Zarządzeniem nr 143/2023 Prezydenta Miasta Suwałk z dnia 11 kwietnia 2023 roku powołano Zespół ds. Rewitalizacji, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z rewitalizacją w Mieście Suwałki. Zarządzenie precyzuje skład zespołu i dodatkowo stwierdza, że zadaniem zespołu jest czynne uczestniczenie w procesie koordynacji działań rewitalizacyjnych, tj. koordynacji procesu opracowania, a następnie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Suwałki do 2030 roku, a także współpraca z Komitetem Rewitalizacji. Zespół ds. rewitalizacji będzie się spotykać na posiedzeniach zwoływanych co najmniej raz na pół roku.

Na czele Zespołu stanął wskazany przez Prezydenta Miasta jego Zastępca. Docelowo powinien on uzyskać status Pełnomocnika ds. Rewitalizacji. Na szczeblu roboczym prace w Zespole koordynować będzie Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych pełniący wiodącą rolę w sprawach związanych z rewitalizacją i koordynacją tego procesu. Na ryc. 59 zamieszczono schemat składu Zespołu. Doświadczenia z innych miast wskazują, że zespołu nie należy nadmiernie rozbudowywać. Jeśli okaże się, że z konkretnego powodu w pracach

Zespołu powinni wziąć przedstawiciele innych komórek lub instytucji, to powinni być zapraszani do udziału w trybie doraźnym.

Ryc. 59. Proponowany skład Zespołu ds. Rewitalizacji

Wraz z postępowaniem procesu i obserwując doświadczenia innych miast z czasem może się okazać, że odpowiednie zarządzenia Prezydenta Miasta wymagać będzie rozbudowy. Może ujawnić się szereg zagadnień wymagających doprecyzowania i rozstrzygnięcia. Mogą to być następujące zagadnienia:

- mechanizm pracy nad zagadnieniami, czasem złożonymi i długookresowymi, wymagającymi współpracy tylko niektórych komórek organizacyjnych reprezentowanych w Zespole – np. w formule ustanawiania podzespołów do określonych zadań/kwestii,
- ustanowienia mechanizmów współpracy między Zespołem a Komitetem Rewitalizacji (dwustronnego przepływu informacji, możliwości organizacji wspólnych spotkań czy wizyt roboczych), a także innymi ciałami kolegialnymi (rady społeczne: Suwalska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Suwalska Rada Seniorów, Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Rada ds. Kultury, Rada Sportu oraz Młodzieżowa Rada Miasta Suwałki, a może także Rada Miejska).

W związku z faktem, że część planowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma złożony i długofalowy charakter, a niektóre z nich mogą wręcz przyjąć formę działania przez cały okres wdrażania GPR (dotyczy zwłaszcza przedsięwzięć nr 2, 3, 4 i 5) należy uwzględnić to w systemie zarządzania. Niewątpliwie zasadniczą część współpracy między komórkami Urzędu Miejskiego lub jednostkami podległymi odbywać się będzie w ramach normalnych zasad współpracy. Niemniej jednak część tych procesów może toczyć się w „formacie”

rewitalizacyjnym, tj. z wykorzystaniem Zespołu ds. rewitalizacji. Ponieważ w pewnych sprawach (dotyczy to zwłaszcza bardzo rozbudowanego przedsięwzięcia nr 2) konieczna może być okresowo częsta i intensywna współpraca należałoby dopuścić, aby:

- zespół obradując nt. spraw, które nie dotyczą merytorycznie wszystkich członków zespołu mógł spotykać się w niepełnym/częściowym składzie,
- aby w takich „roboczych” posiedzenia członków zespołu (najczęściej pełniących funkcje kierownicze) mogli wspomagać/zastępować ich podwładni dobrze zorientowani w poszczególnych zagadnieniach szczegółowych.

Raport Roczny

Znaczącym narzędziem koordynacji działań związanych z wdrażaniem GPR powinien stać się Raport Roczny (Raport o stanie realizacji GPR) za konkretny rok. O ile o jego roli monitoringowo-sprawozdawczej napisano w kolejnym rozdziale, to dokument taki ma też możliwość spełnić swą rolę w systemie zarządzania. Wieloletni proces rewitalizacji nie powinien odbywać się wyłącznie w oparciu o dokument o takim stopniu szczegółowości jak GPR. Nie rozstrzyga on wielu kwestii szczegółowo (zakłada za to dalsze działania związane z uszczegółowieniem określonych treści), a ponadto dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które nie są wprost wskazane, a spełniają ramowe warunki dopuszczalności opisane w programie. Oznacza to, że występuje potrzeba „dołączania” do programu kolejnych przedsięwzięć w trakcie jego realizacji (uznania ich za przedsięwzięcia rewitalizacyjne).

W sytuacji, gdy istotne ustalenia i rozstrzygnięcia będą zapadać w procesie wdrażania programu, pojawia się potrzeba dodatkowego narzędzia, które uporządkuje zarządzanie tak ukształtowanym procesem. Tym narzędziem będzie Raport o stanie realizacji GPR – dokument operacyjny o charakterze krocącym, tj. odnoszący się na bieżąco do przebiegu realizacji programu w ostatnim roku oraz zapowiadający działania i potrzebne rozstrzygnięcia, które nastąpić mają w kolejnych dwóch latach. W kolejnym roku opisywana będzie realizacja tego, co zostało rok wcześniej szczegółowo zaplanowane oraz skonkretyzowane zostaną zamierzenia na następne dwa lata – dzięki takiemu trzyletniemu przedziałowi czasowemu możliwe będzie utrzymanie „krocącego” charakteru dokumentu w kolejnych latach. W raporcie zestawione zostaną planowane daty zdarzeń istotnych z punktu widzenia realizacji programu, a także zawarte uszczegóławiające rozstrzygnięcia programu (np. lokalizacje konkretnych działań, które GPR tylko wstępnie zapowiada). W formułowaniu tych treści raportu przydatna powinna być treść Załącznika nr 3 do GPR - Zasad realizacji przedsięwzięć, który powinien przekładać ogólne i skrótowe opisy przedsięwzięć na bardziej

szczegółowe działania składowe. Generalnie chodzi o to, aby Raport wskazywał na kluczowe, niedoprecyzowane w GPR, zdarzenia w procesie rewitalizacji, które mają nastąpić w nadchodzących dwóch latach. Wskazane powinny zostać również osoby (ewentualnie komórki) w strukturach Urzędu Miasta lub jednostek podległych odpowiedzialne za poszczególne działania. Tryb pracy nad dokumentem, jego szczegółowa forma oraz zakres, a także wkład poszczególnych komórek i podmiotów powinny być ustalane przez Zespół ds. Rewitalizacji, przy czym ogólną zasadą powinno być, że poszczególne komórki organizacyjne lub Zespoły Robocze (Podzespoły) przygotowują fragmenty Raportu, które dotyczą zagadnień z ich sfery odpowiedzialności.

Angażowania partnerów społeczno-gospodarczych na etapie wdrażania GPR

Partycypacja społeczna i udział w procesie rewitalizacji interesariuszy (w tym partnerów społeczno-gospodarczych) mają istotne znaczenie nie tylko w czasie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, ale także, a nawet tym bardziej, na etapie wdrażania programu. Z racji charakteru podstawowych przedsięwzięć, które zakładają wypracowanie ich ostatecznego kształtu i zakresu w procesie ich realizacji, udział strony społecznej na tym etapie jest szczególnie istotny. W GPR zaplanowano mechanizmy zapewniające, że partnerzy społeczno-gospodarczy uzyskają kluczową rolę w procesie, a partycypacja społeczna była nie działaniem fasadowym, ale istotnym elementem systemu zarządzania wdrażaniem programu.

Po pierwsze znaczenie partycypacji społecznej w GPR potwierdza charakterystyka kilku kluczowych przedsięwzięć, w których zakłada się zwiększenie rangi organizacji społecznych i ich wpływu na obszar rewitalizacji. Po drugie w Załączniku 3 zawarto „Zasady realizacji przedsięwzięć”, które mają co do zasady mieć zastosowanie dla każdego z działań ujętych w programie. Dotyczą one m.in. wypracowywania rozwiązań systemowych dla działań w obszarze rewitalizacji, jaki i określenia kształtu indywidualnych przedsięwzięć inwestycyjnych. W obu przypadkach zasady zakładają pogłębioną partycypację społeczną i faktyczny udział interesariuszy w wypracowanie finalnych rozwiązań.

Po trzecie wreszcie najważniejszym elementem zapewniającym trwały udział partnerów społeczno-gospodarczych jest Komitet Rewitalizacji. W Suwałkach został on ustanowiony po wyznaczeniu obszaru rewitalizacji. Komitet liczy nie więcej niż 14 członków, spośród których aż 11 ma reprezentować stronę społeczną. Szczególnie znacząca jest w tym zakresie „reprezentacja instytucjonalna”, bo w skład Komitetu wchodzi 5 przedstawicieli organizacji pozarządowych, organizacji społecznych, grup nieformalnych działających na obszarze rewitalizacji, wskazanych przez Suwalską Radę Działalności Pożytku Publicznego, przy czym przynajmniej jeden z nich reprezentować powinien organizację prowadzącą działalność w

obszarze polityki społecznej. Takie ukształtowanie Komitetu Rewitalizacji w Suwałkach zapewnia silne i trwałe osadzenie organizacji społeczno-gospodarczych w procesie rewitalizacji. Szczegółowe zasady współpracy Komitetu ze strukturami zarządzania wdrażaniem GPR w Urzędzie Miejskim w Suwałkach zostaną wypracowane na bieżąco w trakcie wdrażania programu, choć na obecnym etapie można przyjąć, że powinny one obejmować co najmniej:

- możliwość spotkania się Komitetu Rewitalizacji z Zespołem ds. Rewitalizacji nie rzadziej niż raz na pół roku;
- zasadę przekazywania do opiniowania przez Komitet Rewitalizacji istotnych rewitalizacyjnych zagadnień przekrojowych oraz związanych z realizacją kluczowych przedsięwzięć;
- możliwość zgłaszania zagadnień, pytań, postulatów i propozycji przez Komitet Rewitalizacji, do których Zespół ds. Rewitalizacji, Urząd Miejski lub właściwe podległe mu jednostki powinny się odnieść w racjonalnym czasie.

Koszty zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji

Rewitalizacja stanowi zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym. Jego realizacja ma charakter ciągły i wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Z tego względu, ustawa o rewitalizacji w art. 15 ust. 1 pkt 8 wymaga, aby w treści GPR zaplanować wstępnie koszty zarządzania tym procesem. Wdrażanie GPR będzie w zasadniczej części odbywać się w oparciu o zaangażowanie i udział pracowników Urzędu Miejskiego oraz podległych jednostek (ewentualnie przedstawicieli innych publicznych instytucji), co odbywać się będzie w ramach ich standardowych obowiązków służbowych. Tym samym ten aspekt nie będzie co do zasady generował dodatkowych kosztów zarządczych. Jednakże należy uwzględnić, że w trakcie realizacji GPR co najmniej następujące zagadnienia będą lub mogą być czynnikiem rodzącym koszty:

- zapewnienie efektywnej organizacji prac Komitetu Rewitalizacji, w tym ewentualnych szkoleń dla członków Komitetu i innych osób zaangażowanych w proces rewitalizacji,
- ewentualne wsparcie eksperckie procesu monitorowania postępów realizacji GPR,
- sporządzenia oceny aktualności i stopnia realizacji GPR, ewentualnych zmian GPR, itp.

Poniższa tabela nie uwzględnia kosztów osobowych (wynagrodzeń i innych kosztów z tego zakresu) osób zajmujących się rewitalizacją, a także potencjalnych kosztów związanych z uzyskiwaniem opinii, ekspertyz, analiz, dotyczących np. systemu zarządzania lub monitorowania, realizacji pojedynczych przedsięwzięć lub koordynacji realizacji „wiązek” przedsięwzięć.

W Tabeli 3 zawarto szacunkowe koszty zarządzania realizacją programu, uwzględniające zmienność w czasie tych kosztów (m.in. ocena GPR prowadzona co 3 lata) oraz spodziewany wzrost cen.

Tab. 3. Przybliżone koszty zarządzania realizacją programu

Rok realizacji programu	Orientacyjna wielkość ponoszonych nakładów
2023	10 000 PLN
2024	10 000 PLN
2025	10 000 PLN
2026	20 000 PLN
2027	10 000 PLN
2028	10 000 PLN
2029	20 000 PLN
2030	10 000 PLN
Ogółem:	100 000 PLN

Ramowy harmonogram realizacji

Zaplanowany okres obowiązywania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Suwałk do roku 2030 obejmuje 7,5-letnią perspektywę jego realizacji. Przyjęty harmonogram realizacji opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu. Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny do końca realizacji programu opracowanych zostanie osiem raportów o stanie realizacji programu oraz dwie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jednocześnie zaplanowano sporządzenie oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji, która nastąpi w 2031 roku, a której celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze. W okresie do 2030 roku przebiegną dwie pełne kadencje Komitetu Rewitalizacji. Zakłada się, że druga z nich zakończy się w I połowie 2031 roku, a zbiegnie się to z dokonaniem oceny efektów programu po zakończeniu jego realizacji.

Tab. 4. Ramowy harmonogram realizacji programu

Rok realizacji	Okres realizacji	Podjęmowane działania
-----------------------	-------------------------	------------------------------

2023	pierwsza roku	połowa	powołanie Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji
2023	druga roku	połowa	uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji wpis GPR do Wykazu prowadzonego przez Marszałka Województwa Podlaskiego przygotowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2024	pierwsza roku	połowa	przygotowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2024	druga roku	połowa	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2025	pierwsza roku	połowa	przygotowanie pierwszego Raportu o stanie realizacji za 2024 (i ewentualnie ostatnie miesiące 2023) – ustalenie konkretnych wartości początkowych monitorowania, przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2025	druga roku	połowa	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2026	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2025 roku, przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji, przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2026	druga roku	połowa	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2027	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2026, zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji, powołanie Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji, przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2027	druga roku	połowa	przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2028	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2027, przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego
2028	druga roku	połowa	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych

2029	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2028, przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji, wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	druga roku	połowa	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2029, wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	druga roku	połowa	wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2031	pierwsza roku	połowa	przygotowanie Raportu o stanie realizacji za 2030, ocena osiągniętych efektów programu po zakończeniu realizacji zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji

15. System monitorowania i oceny programu

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze operacyjnym realizowanym z uwzględnieniem lokalnego kontekstu i uwarunkowań. Jego wdrażanie następuje poprzez działania szeregu podmiotów i instytucji mających zróżnicowany wkład w sposób realizacji jego zapisów. Z tego względu proces jego realizacji musi być stale analizowany, zarówno w kontekście stanu bieżącej realizacji zadań, jak też w kontekście szerszej oceny skutków i efektów ich realizacji. Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy o rewitalizacji w GPR konieczne jest ustanowienie systemu monitorowania i oceny. Jego celem jest stworzenie skutecznego mechanizmu reakcji na przebieg realizacji programu (który może odbiegać od założeń) oraz wprowadzania ewentualnych zmian do programu w trakcie jego realizacji.

System monitorowania i oceny programu składa się z dwóch podstawowych elementów. Pierwszym z nich jest monitorowanie postępów jego realizacji, które odbywa się poprzez raportowanie bezpośrednich rezultatów przedsięwzięć i jest prowadzone w odniesieniu zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów. W Suwałkach będzie on realizowany w cyklu rocznym. Drugim elementem jest ocena stopnia osiągania zakładanych celów procesu rewitalizacji i ogólnej aktualności programu. Ustawa nakazuje, aby taka ocena prowadzona była nie rzadziej niż co 3 lata i z taką częstotliwością działanie to będzie prowadzone w Suwałkach.

Monitorowanie postępów realizacji programu

Monitorowanie postępów realizacji ma na celu bieżące śledzenie wdrażania programu, a w efekcie stworzenie sprawnego systemu realizacji jego najważniejszych postanowień. Wykorzystywanym w tym celu narzędziem będą wspomniane w części dotyczącej systemu zarządzania raporty o stanie realizacji GPR za kolejne lata. W części sprawozdawczej zawierać będą zawierać dane liczbowe wg stanu na koniec poprzedniego roku. Będzie obejmować najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w tym programie. Odnosić się one będą do ram finansowych oraz czasowych, które zostały przedstawione w odniesieniu do każdego z przedsięwzięć. Ważnym elementem raportów dotyczących stanu realizacji będzie bieżąca ocena i analiza osiąganych wskaźników. Jakkolwiek zestaw analizowanych wskaźników może być dowolnie szeroki, to w Tabeli 5 zaproponowano minimalny zestaw wskaźników produktu, służących monitorowaniu realizacji poszczególnych celów GPR. W związku z faktem, że zakres znacznej części przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie określony w trakcie wdrażania programu, nie jest możliwe na obecnym etapie rzetelne oszacowanie docelowych wartości wskaźników monitorowania. W tabeli wskazano oczekiwany trend, jaki powinny przyjmować wskaźniki.

Raport będzie sporządzany począwszy od 2025 w terminie do końca maja i będzie przedkładany Prezydentowi Miasta, który przedstawi go Komitetowi Rewitalizacji. Podstawowym celem raportu będzie zebranie i usystematyzowanie informacji dotyczących postępów w realizacji programu. Treść sprawozdawcza raportu będzie mogła też być wykorzystana do opracowania Raportu o stanie miasta Suwałki, który sporządzany jest na podstawie art. 28aa ustawy o samorządzie gminnym. Ponadto będzie mogła być też wykorzystana w ramach badania dotyczącego procesu rewitalizacji prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej oraz systemu sprawozdawczego ustanowionego przez Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego na podstawie Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Podlaskiego. W początkowej fazie wdrażania programu na szczeblu Zespołu ds. Rewitalizacji należy doprecyzować wskazaną w Tabeli 5 „odpowiedzialność” za poszczególne wskaźniki i ustalić zasady gromadzenia danych (w tym rolę poszczególnych komórek/institucji w tym gromadzeniu) w kolejnych latach.

Tab. 5. Lista wskaźników produktu, służących monitorowaniu realizacji poszczególnych celów GPR

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Wartość docelowa
komórka/jednostka odpowiedzialna za dany cel	(2023 lub pierwszy pełny rok wdrażania GPR)	(2030)
CEL 1: Zaangażowani mieszkańcy i lepsze relacje społeczne		

Cel nr 1.1 Wsparcie i rozwój organizacji pozarządowych Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		
Liczba działających organizacji pozarządowych	217	↑
Cel nr 1.2 Integracja i aktywizacja mieszkańców Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi/Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia		
Liczba trwale funkcjonujących na obszarze rewitalizacji nowych miejsc integracji i aktywizacji mieszkańców	0	↑
Cel nr 1.3 Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji Wydział Spraw Społecznych / Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie		
Liczba trwale funkcjonujących w ramach programu nowych miejsc/instytucji działających na rzecz włączenia społecznego	0	↑
CEL 2: Aktywność gospodarcza i efektywne usługi publiczne		
Cel nr 2.1 Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji Wydział Kultury i Sportu		
Liczba organizowanych rocznie w trakcie wdrażania GPR wydarzeń plenerowych wspierających aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji	0	↑
Cel nr 2.2 Wsparcie i aktywizacja przedsiębiorców oraz właścicieli nieruchomości Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych		
Liczba i wolumen finansowy uruchomionych w ramach wdrażania GPR programów wsparcia	0	↑
Cel nr 2.3 Doskonalenie usług publicznych Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia		
Liczba gminnych usług publicznych świadczonych nowouruchomionych (lub w poprawionym standardzie) w trakcie wdrażania GPR na obszarze rewitalizacji	0	↑
Cel nr 3. Poprawa warunków zamieszkania na obszarze rewitalizacji		
Cel nr 3.1 Uporządkowanie przestrzenne obszaru rewitalizacji Wydział Architektury i Urbanistyki		
Liczba działań inwestycyjnych w okresie wdrażania GPR na obszarze rewitalizacji służących łądowi przestrzennemu	0	↑
Cel nr 3.2 Przygotowanie obszaru rewitalizacji na zmiany klimatu Zarząd Dróg i Zieleni		
Powierzchnia nowych terenów zieleni (na gruncie rodzimym) na obszarze rewitalizacji	0	↑

Cel nr 3.3 Uczynienie przestrzeni publicznej przyjazną i wygodną dla różnych użytkowników Wydział Architektury i Urbanistyki		
<i>Liczba dokonanych w ramach wdrażania GPR przekształceń przestrzeni publicznej w duchu dostępności i wygody użytkowników</i>	0	↑
Cel nr 3.4 Nowa i zmodernizowana zabudowa mieszkaniowa w obszarze rewitalizacji ZBM TBS sp. z o.o.		
<i>Liczba mieszkań w nowych inwestycjach / kompleksowych modernizacjach na obszarze rewitalizacji</i>	0	↑
Cel przekrojowy: Ożywić ulicę Tadeusza Kościuszki wraz okolicą Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych		
<i>Liczba nowych (lub funkcjonujących w nowej formule) instytucji publicznych, społecznych, punktów handlowych i usługowych przyczyniających się do „ożywienia” na ul. T. Kościuszki</i>	0	↑

Ocena aktualności i stopnia realizacji programu

Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Suwałk do roku 2030 będzie następować co trzy lata, co oznacza, że pierwsza ocena zostanie sporządzona w 2026 roku. Będzie uwzględniać dane dotyczące wartości i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jak też osiągnane wskaźniki przedstawiane w ramach rocznych raportów o stanie realizacji programu. Ponadto dokument powinien obejmować pogłębioną ocenę prowadzonego procesu rewitalizacji tak, aby możliwe było sformułowanie wniosków w zakresie trafności i aktualności treści GPR (np. odnośnie tego, jak się sprawdza zaplanowany system zarządzania) oraz potrzeby ewentualnych zmian. Przeprowadzenie takiej pogłębionej oceny musi oznaczać zastosowanie jakościowych metod badawczych (np. wywiadów). Kolejnym, niezbędnym z punktu widzenia prowadzenia oceny oddziaływania stopnia realizacji celów procesu rewitalizacji, elementem oceny powinno być zamieszczenie wartości wskaźników służących ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji. Propozycję minimalnego zestawu takich wskaźników przypisanych poszczególnym celom szczegółowym zawarto w Tabeli 6 Część z nich pokrywa się ze wskaźnikami służącymi wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a ewentualna rozbudowa tego zestawu powinna obejmować kolejne wskaźniki wykorzystanymi w diagnozie delimitacyjnej.

Zakres wielu przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie określony w trakcie wdrażania programu, a tempo ich realizacji będzie zdeterminowane możliwościami pozyskania środków na ich realizację. Dodatkowo wartość znacznej części wskaźników podlegać będzie oddziaływaniu zjawisk makroekonomicznych i trendów ogólnokrajowych – zapewne w stopniu większym niż najskuteczniejsze działania rewitalizacyjne. Wynikający z

wymienionych czynników stan niepewności wpływa na niemożność wskazania w precyzyjny sposób docelowych wartości wskaźników służących ocenie skuteczności programu. W Tabeli 6 wskazano oczekiwany trend, jaki powinny przyjmować wskaźniki. W odpowiednich pozycjach podkreślono, że trend ten należy odnosić do średniej/trendu ogólnomiejskiego. Ma to sygnalizować, że program rewitalizacji może nie być tak „wszechmocny”, aby odwrócić trendy ogólnokrajowe, niemniej jednak powinien on oddziaływać na obszar rewitalizacji w ten sposób, że sytuacja w odniesieniu do poszczególnych analizowanych zjawisk powinna się poprawiać względem przeciętnego stanu w Suwałkach.

Co do zasady zapewnienie aktualnych danych do analizy spoczywa formalnie na komórce/jednostce wskazanej w Tabeli 6 jako odpowiedzialna za dany cel, przy czym w niektórych przypadkach dane pochodzą z jeszcze innej komórki. Wówczas komórka ta ma obowiązek dostarczyć bez zwłoki potrzebne dane. W początkowej fazie wdrażania programu na szczeblu Zespołu ds. Rewitalizacji należy ustalić zasady gromadzenia danych (w tym rolę poszczególnych komórek/instytucji oraz szczegółowy sposób ustalania wartości wskaźników) w realizowanych co trzy lata ocenach programu.

Tab.6. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności programu

Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa	Oczekiwany trend
komórka/jednostka odpowiedzialna za dany cel	(2023 lub pierwszy pełny rok wdrażania GPR lub inny wskazany)	
CEL 1: Zaangażowani mieszkańcy i lepsze relacje społeczne		
Cel nr 1.1 Wsparcie i rozwój organizacji pozarządowych Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		
Liczba długookresowych projektów podjętych przez organizacje pozarządowe w trakcie wdrażania GPR	0	↑
Cel nr 1.2 Integracja i aktywizacja mieszkańców Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi		
Procentowa zmiana frekwencji w budżecie obywatelskim	0	↑ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego
Cel nr 1.3 Włączenie społeczne na obszarze rewitalizacji Wydział Spraw Społecznych / Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie		
Procentowa zmiana liczba korzystających z pomocy społecznej/1000 mieszkańców	0	↓ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego

CEL 2: Aktywność gospodarcza i efektywne usługi publiczne		
Cel nr 2.1 Stwarzanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu obszaru rewitalizacji Wydział Kultury i Sportu		
Liczba podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji	1722 (XII 2021)	↑
Cel nr 2.2 Wsparcie i aktywizacja przedsiębiorców oraz właścicieli nieruchomości Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych		
Wartość netto liczby punktów handlowych i usługowych utworzonych na obszarze rewitalizacji	0	↑
Cel nr 2.3 Doskonalenie usług publicznych Wydział Spraw Społecznych		
Procentowa zmiana wyników egzaminów ósmoklasistów z obszaru rewitalizacji	0	↑ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego
Cel nr 3. Poprawa warunków zamieszkania na obszarze rewitalizacji		
Cel nr 3.1 Uporządkowanie przestrzenne obszaru rewitalizacji Wydział Architektury i Urbanistyki		
Procentowa zmiana liczby samochodów na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji	0	↓ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego
Cel nr 3.2 Przygotowanie obszaru rewitalizacji na zmiany klimatu Zarząd Dróg i Zieleni		
Zmiana średniorocznego stężenia PM10 (z czujników na obszarze rewitalizacji)	0	↓ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego
Cel nr 3.3 Uczynienie przestrzeni publicznej przyjazną i wygodną dla różnych użytkowników Wydział Architektury i Urbanistyki		
Roczna liczba zgłoszeń/skarg w trakcie wdrażania GPR na potrzebę dostosowania przestrzeni publicznej do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	0	↓
Cel nr 3.4 Nowa i zmodernizowana zabudowa mieszkaniowa w obszarze rewitalizacji ZBM TBS sp. z o.o.		
3.1. Procentowa zmiana liczby mieszkańców obszaru rewitalizacji	0	↑ w stosunku do trendu ogólnomiejskiego
Cel przekrojowy: Ożywić ulicę Tadeusza Kościuszki wraz okolicą Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych		
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych pod adresami na ul. T. Kościuszki	399 (XII 2021)	↑

16. Zmiany związane z wdrażaniem programu

Zmiany w uchwałach dotyczących polityki mieszkaniowej gminy

W związku z realizacją postanowień GPR na obecnym etapie nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XXVII/357/2020 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Suwałki na lata 2021-2025 (WPGMZG). Taka konieczność mogłaby wyniknąć w przyszłości, gdyby doszło do rozszerzenia/pogłębienia zamierzeń inwestycyjnych w zakresie mieszkaniowego zasobu gminy na obszarze rewitalizacji. Także przy okazji opracowywania WPGMZG na kolejny okres (który będzie nakładał się na czas obowiązywania GPR) celowe wydaje się „wzmocnienie” wymiaru mieszkaniowego na obszarze rewitalizacji.

Nie przewiduje się również zmiany treści uchwały nr XII/154/2019 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 25 września 2019 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Miasta Suwałki zmienionej uchwałą nr XXIII/304/2020 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 30 czerwca 2020 r. oraz uchwałą nr XXX/398/2021 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 31 marca 2021 r.

Zmiany w uchwale o Komitecie Rewitalizacji

Nie przewiduje się dokonywania zmian w uchwale uchwały o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania Komitetu Rewitalizacji.

Sposób realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego - wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia lub zmiany

Podstawowe założenia przestrzenne planów prowadzą rozwój centrum Suwałk w kierunku miasta zwartego, umożliwiając dogęszczanie centrum, co jest najważniejszym celem przestrzennym w kontekście dostosowania miasta do wymogów przyszłości. Ponad połowa miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na obszarze rewitalizacji została jednak uchwalona więcej niż 10 lat temu (przed 2013 r.), a tylko trzy przez ostatnie 5 lat (po 2018 r.) - po nastąpieniu podwójnej rewolucji w projektowaniu miast, zarówno wskazującej na konieczność dostosowania miast do zmian klimatu (Specjalny raport IPCC dotyczący globalnego ocieplenia o 1,5 °C, 2018 r.) oraz na wzrost znaczenia przestrzeni publicznych i zieleni w mieście (wnioski z pandemii Covid-19). Zagadnienia te przecinają się w

zakresie tworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych i miast, po których można wygodnie przemieszczać się pieszo. Zaproponowane w niniejszym dokumencie rozwiązania mają na celu przeprowadzenie Suwałk przez proces dostosowania do tych zmian.

Poniższe propozycje zmian obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego to katalog minimalny, który może ulec rozszerzeniu. Jednocześnie rekomenduje się wprowadzenie proponowanych zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego będących obecnie na etapie opracowania.

Proponowany zakres zmian w obowiązujących mpzp:

- weryfikacja hierarchii przestrzeni publicznych; delimitacja czytelnego i ciągłego systemu terenów publicznych i opracowanie narzędzi oddzielania terenów publicznych od prywatnych, wyznaczenie jednoznacznych terenów publicznych przejść bramami, niezbędnych do realizacji systemu układu pieszego, umożliwienie przebudowy przestrzeni publicznych na bardziej przyjazne,
- wpisanie obowiązków realizacji zieleni, w tym minimalnej powierzchni biologicznie czynnej,
- wyznaczenie ograniczonej palety barw i materiałów oraz innych rozwiązań mających na celu osiągnięcie spójności przestrzennej,
- rozszerzenie katalogu funkcji w mpzp ze wprowadzeniem wymogu lokali usługowych w parterze przy ciągach pieszych i ulicach - układ funkcjonalny dopasowany do hierarchii ulic (jedynie wyjątkowe obiekty jak np. kościół z ograniczonym katalogiem funkcji),
- rozszerzenie możliwości przekształceń zabytków, w szczególności „otwierania” parterów w stronę przestrzeni publicznych, zwiększania kubatury (nadbudowy, chociażby od strony wewnątrz kwartałów, rozbudowy od wewnątrz kwartałów), udostępniania dla osób z niepełnosprawnościami,
- udrożnienie na tyle na ile okaże się to możliwe we współpracy z WUOZ ścieżki inwestowania w zabytki,
- rewizja polityki parkingowej - mająca na celu uporządkowanie przestrzenne centrum Suwałk, w szczególności wewnątrz kwartałów.

Rekomenduje się wprowadzenie powyższych zmian w części obszaru rewitalizacji położonej na zachód od ul. Utrata, czyli w poniższych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

- Uchwała Nr XLIX/550/06 z dnia 2006-06-28 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami: T. Kościuszki, gen. J. Dwernickiego, T. Noniewicza oraz od strony południowej granicami działek 11505/1, 11505/2 i 11506 w Suwałkach,
- Uchwała Nr XI/88/2011 z dnia 2011-06-21 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedla Emilii Plater położonego pomiędzy ulicami M. Skłodowskiej - Curie, T. Kościuszki, gen. W. Sikorskiego i W. Gałaja w Suwałkach,
- Uchwała Nr XLVI/370/98 z dnia 1998-05-27 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części Osiedla Emilii Plater w Suwałkach,
- Uchwała Nr IV/24/2015 z dnia 2015-01-28 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego kwartału zabudowy śródmiejskiej położonego na północ od Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Suwałkach,
- Uchwała Nr LIII/496/2010 z dnia 2010-10-27 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami: T. Kościuszki, Chłodną, T. Noniewicza, a od północy granicami działek: 11507/1, 11507/2, 11515/2, 11516/2,
- Uchwała Nr XLIX/455/2010 z dnia 2010-06-23 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w kwartale ulic: T. Kościuszki, A. Mickiewicza, W. Gałaja, Kamedulska, Plac Marszałka J. Piłsudskiego w Suwałkach,
- Uchwała Nr XVII/184/2016 z dnia 2016-02-24 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami: T. Kościuszki, Chłodną, T. Noniewicza i L. Waryńskiego w Suwałkach,
- Uchwała Nr XXVIII/269/08 z dnia 2008-10-29 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego kwartału zawartego pomiędzy ulicami: T. Noniewicza, Ciesielską, 1-go Maja, Sejneńską i Placem Marii Konopnickiej w Suwałkach,
- Uchwała Nr XXVIII/337/2016 z dnia 2016-12-28 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Śródmieście Południe” w Suwałkach,
- Uchwała Nr XXXI/420/2021 z dnia 2021-04-28 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego północnej pierzei ulicy Wigierskiej, od ulicy 1 Maja do ulicy Utrata w Suwałkach,

- Uchwała Nr XII/98/2011 z dnia 2011-08-31 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami: Wesołą, T. Noniewicza, Wigierską oraz od strony północnej granicą działki nr 11136 w Suwałkach,
- Uchwała Nr XV/171/2015 z dnia 2015-12-29 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami Tadeusza Kościuszki, Ludwika Waryńskiego, Wesołą i Wigierską w Suwałkach,
- Uchwała Nr LIV/601/2014 z dnia 2014-10-29 w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Suwałk ograniczonego ulicami: T. Kościuszki, A. Mickiewicza i rzeką Czarną Hańczą w Suwałkach, zmienionego w części Uchwałą Nr XXX/363/2017 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 22 lutego 2017 r. oraz zmienioną Uchwałą Nr XXXIV/457/2021 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 28 lipca 2021 r.,
- Uchwała Nr XXXVI/451/2017 z dnia 2017-09-25 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego ograniczonego ulicami: T. Kościuszki, Wigierską, T. Noniewicza oraz rzeką Czarną Hańczą w Suwałkach,
- Uchwała Nr XXX/406/2021 z dnia 2021-03-31 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego fragment wschodniej pierzei ulicy Teofila Noniewicza od nr 2 do nr 6 w Suwałkach,
- Uchwała Nr XLI/376/09 z dnia 2009-11-25 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu ograniczonego ulicami: Bulwarową, Sikorskiego, Kościuszki, Narutowicza i Podhorskiego w Suwałkach,
- Uchwała Nr VI/35/2011 z dnia 2011-02-23 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Żeromskiego w Suwałkach,
- Uchwała Nr XXIX/277/08 z dnia 2008-11-26 w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulic: Staszica, Sikorskiego, Gałaja i Mickiewicza w Suwałkach.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

Nie przewiduje się ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) na obszarze rewitalizacji.

ZAŁĄCZNIK NR 1 Opis procesu zaangażowania partnerów i interesariuszy

W całym procesie prac nad GPR i na poprzedzającym go etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji starano się zapewnić szeroki udział partnerów społeczno-gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących środowiska pozarządowe, w tym podmiotów działających w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, ochrony środowiska, włączenia społecznego, praw podstawowych, osób z niepełnosprawnościami czy równości płci i niedyskryminacji. Wspomniany zestaw wartości starano się uwzględnić w procesie prac nad GPR oraz jego finalnej treści, zarówno na poziomie ogólnym, jak i konkretnych przedsięwzięć.

Prowadząc proces formułowania Gminnego Programu Rewitalizacji w Suwałkach starano się poważnie traktować przepisy ustawy o rewitalizacji wskazujące zasady partycypacyjnego charakteru tego procesu. Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. Działania te obejmują między innymi poznanie ich potrzeb i oczekiwań oraz dążenie do zachowania spójności planowanych działań ze zidentyfikowanymi potrzebami i oczekiwaniami, prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych, inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami i ich integracji wokół rewitalizacji, a także zapewnienie ich udziału w przygotowaniu dokumentów dotyczących procesu rewitalizacji.

Komunikacja z interesariuszami

Współpraca z interesariuszami oraz włączanie społeczności gminy w prace dotyczące programu wymagały odpowiedniego modelu komunikacji. Podejmowane działania w ramach procesu formułowania GPR, zaproszenia do udziału w wydarzeniach partycypacyjnych i innych aktywnościach (np. zaproszenie do wypełnienia ankiety rewitalizacyjnej) były przedstawiane interesariuszom za pomocą szerokiej palety narzędzi komunikacyjnych. Wymienić należy:

- Informacje na stronie Urzędu Miejskiego um.suwalki.pl
- Informacje na dedykowanej rewitalizacji stronie prowadzonej przez Urząd Miejski rewitalizacja.suwalki.eu
- Informacje na miejskim profilu FB www.facebook.com/PogodneSuwalkiOficjalnie (11 tys. obserwujących)
- Informacje na miejskim profilu FB poświęconym rewitalizacji <https://www.facebook.com/rewitalizacja.suwalk> (ok. 450 obserwujących)

- Ustanowione kanały komunikacyjne z interesariuszami, np. organizacjami pozarządowymi (za pośrednictwem Biura Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi) czy przedsiębiorcami (za pośrednictwem Wydziału Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych).

Bardzo przydatnym czynnikiem ułatwiającym przepływ informacji z interesariuszami było istnienie wypracowanych przez Urząd Miejski kanałów komunikacyjnych z różnymi środowiskami (np. ludźmi kultury, młodzieżą, osobami z niepełnosprawnościami). Wynika to z dłuższej tradycji współpracy Urzędu ze stroną społeczną, czego przejawem jest funkcjonowanie w mieście kilku rad społecznych, stanowiących ciała doradcze Prezydenta Miasta w różnych sferach. Ważną rolę we wzmacnianiu współpracy odegrało też miejskie Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi dysponujące ugruntowanymi sposobami sprawnej komunikacji ze środowiskiem NGO. Efektem tego było, że o ile przeprowadzane spotkania nie gromadziły może zbyt licznych uczestników, to jednak na spotkania te przybywały kluczowe osoby – zarówno ze środowiska organizacji społecznych, przedsiębiorców, przedstawicieli kultury.

Aktywności partycypacyjne

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji i poprzedzających je działań związanych z wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dochodziło do wielokrotnych spotkań z interesariuszami. Wymienić należy w szczególności poniższe warsztaty i spotkania.

W ramach prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

- Spotkanie informacyjno-koordynacyjne dla interesariuszy Gminnego Programu Rewitalizacji dla Suwałk w dniu 14 marca 2022 r.

W ramach formalnych konsultacji społecznych projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz projektu uchwały o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania Komitetu Rewitalizacji

- Spotkanie konsultacyjne w dniu 5 lipca 2022 r.
- Debatę w dniu 25 lipca 2022 r.
- Warsztaty z pisania uwag do projektów uchwał (w formule on-line) w dniu 3 sierpnia 2022 r.

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji:

- Spotkanie informacyjno-edukacyjne dla organizacji pozarządowych w dniu 10 stycznia 2023 r.

- Spotkanie informacyjno-edukacyjne dla przedsiębiorców w formule online w dniu 12 stycznia 2023 r.
- Warsztaty rewitalizacyjne z organizacjami pozarządowymi w dniu 19 stycznia 2023 r.
- Spotkanie warsztatowe z mieszkańcami w dniu 18 stycznia 2023 r.
- Spotkanie warsztatowe dotyczące problematyki dzieci i młodzieży w dniu 7 lutego 2023 r.
- Spotkanie warsztatowe poświęcone zagadnieniom urbanistycznym na obszarze rewitalizacji w dniu 7 lutego 2023 r.
- Spotkanie z Młodzieżową Radą Miasta w dniu 8 lutego 2023 r.
- Spotkanie warsztatowe poświęcone zmianom w rejonie ul. Tadeusza Kościuszki w dniu 8 lutego 2023 r.

Wspomnieć należy również o przeprowadzeniu ankiety rewitalizacyjnej wśród mieszkańców Suwałk. Została ona zorganizowana w dniach 20 lutego - 2 marca 2023 r. w formule on-line, do jej wypełnienia zapraszano poprzez strony internetowe i profile FB Urzędu Miejskiego (ogólną i rewitalizacyjną), a także zamieszczając odpowiednie informacje na grupach w mediach społecznościowych, licznie odwiedzanych przez mieszkańców Suwałk. W ankiecie zgromadzono 128 głosów.

Ryc. 60 Spotkanie warsztatowe

**ZAŁĄCZNIK NR 2 Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych
obszaru rewitalizacji**

ZAŁĄCZNIK NR 3 Zasady realizacji przedsięwzięć

Aby z jednej strony doprecyzować przekrojowe zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a z drugiej nie rozbudowywać nadmiernie opisów poszczególnych zadań stworzono ten załącznik. W założeniu stanowić on ma zestaw „klocków”, na podstawie których formułowane mają być plany realizacji bardziej złożonych przedsięwzięć, co zostanie odzwierciedlone w Raportach Rocznych. Poniższe zasady sformułowano dla standardowych etapów/elementów przedsięwzięć lub dla określonych typów przedsięwzięć. Treść załącznika może być wykorzystywana także przy przygotowaniu i realizacji potencjalnych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (nie wymienionych imiennie w GPR), a także ewentualnie innych działań prowadzonych w Suwałkach poza obszarem rewitalizacji i zakresem GPR.

(1) W zakresie wypracowywania rozwiązań systemowych / całościowych planów działań lub koncepcji (masterplanów) stanowiących podstawę określenia szczegółowego kształtu przedsięwzięć

1.1 Wyznaczając ciągłe i nieskomplikowane systemy ruchu na obszarze Śródmieścia należy:

- w zakresie sieci pieszej:
 - kierować się czytelnością i intuicyjnością układu pieszego, komfortem i bezpieczeństwem pieszych oraz przesłankami środowiskowymi,
 - uzupełnić brakujące odcinki (dotyczy też sytuacji, gdzie połączenie zasadniczo występuje, ale nie jest wystarczająco czytelne i wygodne),
 - skrócić odcinki ulicy Kościuszki, z których nie można nigdzie skręcić (przez utworzenie czytelnych pieszych przejść, nowych pieszych lub pieszo-jezdnych przecznic, wykorzystanie już istniejących zwyczajowych przejść bramowych),
 - wyznaczyć bezpieczne strefy piesze - w okolicach szkół i innych miejsc częstego przebywania dzieci, pozwalających im poruszać się niezależnie od ruchu samochodowego (np. chodniki oddzielone żywopłotem od jezdni, ciągi wyłącznie piesze),
- w zakresie transportu rowerowego:
 - zaplanować bezpieczne drogi rowerowe, zawsze preferując rozdzielenie od innych użytkowników przestrzeni publicznej (wydzielony pas dla rowerzystów, oddzielenie od ruchu kołowego),

- uzupełnić brakujące odcinki, w szczególności doprowadzając drogi rowerowe do terenów szkół,
- zagęścić sieć stacji Systemu Roweru Miejskiego SUWER (zwłaszcza w rejonie ul. T. Kościuszki i przyległych terenów),
- przewidzieć realizację parkingów rowerowych przed każdą szkołą i urzędem, optymalnie w formie zadaszanej wiaty z łatwym dostępem,
- w zakresie komunikacji kołowej i transportu publicznego:
 - dokonać ewentualnej zmiany klas drogowych, jeśli wyniki hierarchizacji przestrzeni publicznych będą tego wymagały.

1.2 Kształtując system przestrzeni publicznych należy:

- zwiększać obecności terenów zieleni w przestrzeni śródmiejskiej poprzez uwzględnianie takich rozwiązań jak drzewa, różnego rodzaju zieleń uliczna, zielone tereny urządzone, łąki kwietne, parki kieszonkowe, linearne itp.
- uwzględniać potrzebę podkreślenia znaczących zabytków w przestrzeni publicznej poprzez utworzenie zagospodarowaniem przedpoła zabytku (np. ławki zwrócone frontem lub bokiem do zabytku, symetryczne obramienie latarniami lub drzewami, szersza przestrzeń piesza przed wejściem do zabytku),

1.3 Formułując koncepcję zagospodarowania przestrzeni ul. T. Kościuszki na odcinku ul. J. Dwernickiego – Wigierska należy respektować ogólne zasady sformułowane w innych punktach, a dodatkowo:

- przewidzieć największe udogodnienie ruchu pieszego i rowerowego (odrębne bezpieczne pasy rowerowe, np. oddzielone zielenią, w celu umożliwienia dojazdu do szkół), oraz komunikacji publicznej na ul. T. Kościuszki,
- przewidzieć nowoczesne rozwiązania w zakresie wygody korzystania z komunikacji publicznej,
- zaplanować rekonfigurację elementów ulicy - zwężenie lub esowanie pasów ruchu lub przesunięcie komunikacji kołowej na jedną stronę przestrzeni publicznej,
- przewidzieć ustanowienie strefy zamieszkania,
- przewidzieć docelowe wyłączenie z ruchu samochodów (z dopuszczeniem transportu publicznego) kluczowego odcinka ulicy T. Kościuszki na odcinku Chłodna – L. Waryńskiego, opierając nowe rozwiązania układu komunikacyjnego na tych zaproponowanych w Studium,
- wprowadzić charakterystyczną i bogatą zielenią,
- wprowadzić energooszczędne oświetlenie podkreślające wyjątkowość ulicy,

- wprowadzić udogodnienia dla pieszych i rowerzystów (np. dużo ławek i stojaków na rowery, poidelka z wodą pitną),
- zaplanować punkty darmowego wifi w kluczowych miejscach,
- przewidzieć realizację ścieżki tematycznej (tablic informacyjnych) wskazującej nowoczesne rozwiązania miejskie zastosowane w centrum Suwałk,
- zaplanować realizację i utrzymanie stacji monitorowania jakości powietrza,
- przewidzieć wprowadzenie sztuki w przestrzeń publiczną na kluczowym odcinku Chłodna – L. Waryńskiego - miejsc ekspozycji wystaw zmiennych lub urozmaicenie przestrzeni formami street artu.

(2) W zakresie wypracowywania przekrojowych wytycznych/standardów postępowania w jakiejś dziedzinie mających wpływ na określenie szczegółowego kształtu przedsięwzięć

2.1 Formułując wytyczne dla kształtowania przestrzeni publicznych, ulic, zieleni ulicznej należy:

- zakładać stosowanie spójnego standardu dla elementów wyposażenia: nawierzchni, ławek, małej architektury, zieleni ulicznej itd. z wykorzystaniem:
 - elementów i materiałów charakterystycznych,
 - standardu oświetlenia przestrzeni publicznych w sposób energooszczędny, zapewniający bezpieczeństwo i estetykę rozświetlenia centrum miękkim przyjaznym światłem, w celu stworzenia intuicyjnego oznakowanie poruszania się po centrum w dzień i w nocy,
- zakładać obowiązkową likwidację barier architektonicznych,
- zmniejszać zasięg powierzchni nieprzepuszczalnych w stosunku do stanu istniejącego poprzez ich zastępowanie przez powierzchnie biologicznie czynne oraz stosowanie różnych rodzajów zieleni i rozwiązań z zakresu mikroretencji, jak ogrody deszczowe, skrzynki, tunele rozsączające,
- przewidzieć potrzebę wymiany / tworzenia nowych przejść dla pieszych, tam gdzie to uzasadnione na takie zapewniające większy komfort i bezpieczeństwo dla pieszych (poprzez m.in. następujące działania: likwidacja świateł na guzik, zwężenie pasa ruchu, dołożenie po obu stronach ulicy poszerzeń chodnika - wysp z zielenią, wyniesienie przejścia do poziomu chodnika, tam, gdzie to możliwe - urządzenie „mini placów”),
- uwzględnić zagadnienie styków przestrzeni publicznej z prywatną, dotyczących sytuacji innych niż front budynku przyległy do przestrzeni publicznej - stosując

jednolity standard estetyczny i bezpieczeństwa dla pieszych (np. jaka zieleń/ogrodzenie boków nieruchomości, wzdłuż których przebiega ciąg pieszy we wnętrzu kwartału tak, żeby nie tworzyć ciemnych przejść, obszarów, gdzie pieszego nikt nie widzi itd).

2.2 Formułując wytyczne dla ulic i przestrzeni we wnętrzach kwartałów należy:

- preferować kształtowanie podwórców miejskich (woonferów),
- przewidywać znaczny udział zieleni oraz priorytet ruchu pieszego i rowerowego,
- zakładać ustanawianie stref zamieszkania,
- opracować zasad lokalizacji miejsc postojowych w sposób niedominujący całego wnętrza kwartału, np. przez rozdzielanie miejsc postojowych drzewami co kilka miejsc, oddzielanie niskim żywopłotem, stosować powierzchnie półprzepuszczalne, zieleń ozdobną, konfigurację ulicy tak, aby zachować ciągłość tras pieszych (z unikaniem przechodzenia między zaparkowanymi samochodami itp.),
- zakładać realizację przestrzeni zielonych o funkcji ekologicznej i społeczno-twórczej we wnętrzach kwartałów służących zmniejszeniu powierzchni utwardzenia terenu wewnątrz kwartałów o minimum 30% poprzez wprowadzenie jak największej kubatury zieleni przy jednoczesnej maksymalizacji retencji wód opadowych i tworzeniu warunków dla interakcji społecznych mieszkańców przez przebywanie w przyjaznych przestrzeniach.

2.3 Formułując wytyczne w zakresie kształtowania rozwiązań z zakresu zieleni i retencji miejskiej należy:

- dążyć do „rozbetonowywania” nawierzchni (czyli zmniejszania zasięgu powierzchni nieprzepuszczalnych) i w to miejsce zapewniać realizację różnych rodzajów zieleni i rozwiązań z zakresu mikroretencji, jak ogrody deszczowe, skrzynki, tunele rozsączające,
- dążyć do zwiększania obecności roślinności w przestrzeni miejskiej poprzez stosowanie rozwiązań takich jak zielone ściany, zielone dachy, zielone przystanki, zieleń uliczna, zielone tereny urządzone, łąki kwietne, parki kieszonkowe, linearne itp.

(3) W zakresie działań partycypacyjnych służących opracowaniu dokumentów o charakterze kompleksowym lub generalnym (masterplany, wytyczne)

Rozwiązania systemowe należy wypracować w procesie partycypacji społecznej, w którym trzeba szczególnie starać się zaangażować te grupy społeczne i/lub ich przedstawicieli, dla których zagadnienie będące przedmiotem opracowania jest szczególnie istotne. Przykładowo w przypadku ustalania standardów dla przestrzeni pieszych należy między innymi uwzględnić osoby mających specyficzne wymagania, czyli np. seniorów, matki z dziećmi poruszające się po centrum z wózkiem dziecięcym, osoby z niepełnosprawnościami, młodzież uczącą się w szkołach na obszarze rewitalizacji itp. Podobnie, gdy dyskutowane zagadnienie może być różnie postrzegane przez różne grupy społeczne, czy grupy użytkowników, należy dopilnować, aby wszystkie z nich zostały zaproszone do udziału w procesie partycypacyjnym i mogły się wypowiedzieć – taka sytuacja dotyczyć może standardów dla dróg rowerowych w proces partycypacyjny powinni być włączeni zarówno przedstawiciele rowerzystów, jak i pieszych oraz kierowców.

Proces konsultacyjny dokumentu systemowego powinien być tak zaplanowany, aby interesariusze mieli możliwość wypowiedzieć się na etapie formułowania dokumentu, jak i zgłosić w formalny sposób uwagi do projektu gotowego dokumentu.

(4) W zakresie działań partycypacyjnych służących wypracowaniu kształtu indywidualnych przedsięwzięć

Jakkolwiek poniżej sformułowane treści w zasadniczej części koncentrują się na przygotowaniu przedsięwzięć inwestycyjnych, to należy odnotować, że opisane tu podejście i metody w zasadniczej części mogą być także stosowane do wypracowywania kształtu przedsięwzięć nieinwestycyjnych. Szczególnie w procesie rewitalizacji zastosowanie metod partycypacyjnych do wypracowania kształtu także projektów „miękkich” jest pożądane i rekomendowane.

Punktem wyjścia wypracowania kształtu przedsięwzięć powinna być treść opracowanych uprzednio w partycypacyjnym trybie dokumentów o charakterze kompleksowym (np. masterplany) lub generalnym (wytyczne, standardy). Ewentualne odstępstwo od treści tych dokumentów powinno być uzasadnione i w procesie partycypacyjnym ta kwestia również może też podlegać dyskusji. Aby uzyskać optymalny kształt przedsięwzięcia pod względem funkcjonalnym i estetycznym należy starać się stosować procedurę inną niż „proste” zamówienie dokumentacji projektowej.

W przypadku większych i bardziej spektakularnych przedsięwzięć warto rozważyć zastosowanie procedury konkursowej. Jednak nawet przy jej zastosowaniu uwzględnienie w jakiś sposób wątku partycypacyjnego jest niezbędne, choćby przez zaangażowanie do sądu konkursowego przedstawicieli interesariuszy lub uwzględnienie w procedurze konkursowej działań partycypacyjnych (np. spotkania konsultacyjnego, którego zapisem uczestnicy konkursu zobowiązani byłiby się zapoznać). W każdym wypadku warunkiem koniecznym powodzenia całego procesu jest należyte przygotowanie odpowiednio szczegółowego i precyzyjnego regulaminu, a zwłaszcza opisu przedmiotu konkursu, w którym uwzględnione zostaną „sztywne oczekiwania” zamawiającego (obejmujące także to, co uznano za takie oczekiwania na podstawie wcześniej przeprowadzonych działań partycypacyjnych).

Jeśli jednak konkurs okazuje się zbyt czasochłonną i skomplikowaną procedurą, to wciąż istnieją możliwości zadbania, aby kształt przedsięwzięcia był jak najlepszy jakościowo i spełniał oczekiwania interesariuszy. W przypadku rozwiązań urbanistycznych, w których mniej liczy się wyjątkowość rozwiązania zaproponowanego przez twórcę, a bardziej funkcjonalność uwzględniająca różnorakie potrzeby i głosy różnych użytkowników, wręcz skuteczniejsza okazuje się metoda projektowania partycypacyjnego. Pod tą nazwą mogą kryć się różne szczegółowe metodyki pracy. Ich cechą wspólną musi być to, że na kolejnych etapach procesu projektowego interesariusze procesu (w szczególności przyszli użytkownicy) mają możliwość zapoznać się z aktualnym stanem prac projektowych i podjąć z projektantami nieskrępowany dialog wypowiadając swoje oceny, formułując potrzeby czy wnioski i mając prawo do uzyskania odpowiedzi, wyjaśnień czy uwzględnienia ich głosu w dalszych pracach projektowych. Obowiązek zorganizowania i poprowadzenia takiego procesu projektowania partycypacyjnego można nałożyć w umowie na projektanta, ale jeszcze lepsze wyniki może przynieść proces, w którym projektant jest zobowiązany do aktywnego udziału w nim, ale jednak jest on organizowany albo siłami własnymi zamawiającego albo w ramach odrębnego zlecenia przez innego wykonawcę. W takim wypadku prowadzący proces partycypacyjny przyjmuje rolę swego rodzaju bezstronnego moderatora, a wraz z tym spada ryzyko, że proces trafi na manowce, np. z uwagi na narastające emocje wśród jego uczestników.

Istotnym elementem procesu partycypacyjnego dotyczącego zwłaszcza zmian w przestrzeni publicznej może być tzw. prototypowanie polegające co do zasady na tym, że przy wykorzystaniu tanich i łatwo odwracalnych działań i narzędzi (malowanie, tymczasowe meble miejskie, mobilne bariery i znaki, itp.) dokonuje się w przestrzeni publicznej tymczasowych zmian (np. wprowadza się tymczasową organizację ruchu). Ważne jest, aby wprowadzonym tymczasowym zmianom towarzyszyły inne wydarzenia (spotkania,

warsztaty, dyskusje) angażujące mieszkańców i dające im możliwość łatwego wypowiedzenia. W toku eksperymentu bada się funkcjonalność rozwiązań, zbiera opinie, ewentualnie dokonuje pod ich wpływem korekt tymczasowych rozwiązań. Wnioski z przebiegu całego procesu służą określeniu ostatecznego kształtu docelowych rozwiązań.

W odniesieniu do szczególnie ważnych obiektów, przestrzeni, których ukształtowanie ma kluczowe znaczenie dla miasta i procesu rewitalizacji, zaplanowany proces partycypacyjny powinien być rozbudowany. Na każdym lub na wybranych stadiach projektu (zwłaszcza w trakcie prac nad ogólną koncepcją, masterplanem) może zostać podzielony na etapy (np. kierowane do określonych grup społecznych). Przykładowo:

- etap I - edukacja w zakresie przestrzeni publicznych i zrównoważonego rozwoju miast
- etap II - projektowanie w modelu partycypacyjnym/ warsztaty projektowe (opcjonalnie: na miejscu, w przestrzeni publicznej)
- etap III - prototypowanie przestrzeni publicznej.

Na pewno w procesach rewitalizacji należy unikać stosowania procedury „zaprojektuj i buduj” pomijającej aspekty partycypacji społecznej. Taki model może mieć zastosowanie tylko i wyłącznie w sytuacji, gdy opracowanie programu funkcjonalno-użytkowego (PFU) nastąpiło w pogłębionej procedurze partycypacyjnej, a ostateczna treść tego dokumentu została skonsultowana z interesariuszami. Ale i wówczas na etapie właściwego projektowania poprzedzającego wykonanie robót budowlanych

(5) W zakresie działań służących organizacji miejsc integracji mieszkańców

Tego typu przedsięwzięcia powinny mieć formułę „niskokosztową”. Należałoby zidentyfikować dostępny w zasobach komunalnych lokal, który mógłby po niewielkim remoncie być przeznaczony na tego typu placówkę. Alternatywnie poszukiwać można lokalu, którą mogłaby zostać udostępniony przez firmę lub osobę prywatną (być może za darmo, np. w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu, lub symboliczny czynsz). Miejska instytucja kultury - SOK lub biblioteka (ewentualnie organizacja społeczna po wygraniu konkursu na prowadzenie takiego miejsca) powinny zapewnić animatora, którego zadaniem byłoby przyciągnięcie i zintegrowanie lokalnej społeczności. Główny ciężar funkcjonowania ma jednak w dłuższej perspektywie opierać się o oddolną inicjatywę grupy sąsiedzkiej lub/i organizacji społecznej.

(6) W zakresie organizacji miejsca spotkań i aktywności młodzieży

Tworząc koncepcję jakiegokolwiek miejsca przeznaczonego dla młodzieży warto zadbać, aby od samego początku projektowania i urządzania tej przestrzeni jej beneficjenci byli zaangażowani w proces w myśl zasady empowerment'u. Przestrzeń taka powinna być dynamicznie zmieniającym się miejscem, które podąża za trendami i oczekiwaniami młodzieży. Miejsce powinno być nieoczywiste, prowadzone w luźnej atmosferze, do którego można przyjść wyłącznie poprzebywać, ale również zaangażować w tworzenie wydarzeń bądź realizację autorskich projektów. Miejsce ma służyć profilaktyce społecznej oraz edukacji kulturalnej. Jego formuła ma kształtować postawy obywatelskie i zaangażowanie młodzieży w sprawy społeczne.

Przykładowym narzędziem realizacji tego zadania może być młodzieżowy Budżet Obywatelski w ramach, którego uczniowie będą realizować przez siebie wymarzone projekty.

Powyższe przedsięwzięcie powinno być prowadzone w taki sposób, aby przyczyniało się do:

- reintegracji mieszkańców;
- wzrostu kompetencji kulturowych mieszkańców poszerzając ich wiedzę na temat współczesnych zjawisk w kulturze,
- niwelacji barier w dostępie do dóbr kultury, poprzez ogólny i nieograniczony dostęp;
- przywracania wiary w możliwości obywatelskie dające poczucie spełnienia i samorealizacji;
- budowania pozytywnego wizerunku okolicy oraz jej "odczarowanie";
- budowania kapitału kulturowego poprzez podnoszenie kompetencji dzięki czemu społeczność lokalna uzyskuje podmiotowość i samodzielność;
- rozwijania poprawnych wzorców zachowań uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym;
- włączane w miejski krwiobieg;
- niwelacji efektu "obywatela drugiej kategorii" u młodzieży;
- rozbudzenia wiary w sukces młodzieży i redukcja poczucia "niemożności" i "nie da się",
- budowania kapitału kulturowego poprzez podnoszenie kompetencji beneficjentów dzięki czemu młodzież uzyskuje podmiotowość.

SPIS RYCIN

Ryc.1. Obszar rewitalizacji - ortofotomapa o wysokiej rozdzielczości.....	10
Ryc.2 Obszar rewitalizacji podzielony na jednostki analityczne.	11
Ryc.3 Typologia zabudowy na obszarze rewitalizacji w Suwałkach.....	14
Ryc.4 Struktura przestrzenna obszaru rewitalizacji - szwarcplan.....	15
Ryc.5 Struktura demograficzna obszaru rewitalizacji w zakresie wieku i płci	16
Ryc.6 Rozkład przestrzenny obciążenia demograficznego na obszarze rewitalizacji	17
Ryc.7 Udział Kart Seniora w ogólnej liczbie wydanych Suwalskich Kart Mieszkańca.....	17
Ryc. 8 Wykres wyników odpowiedzi na pytanie: „Czy centrum Suwałk jest dobrze wyposażone w usługi publiczne?”	18
Ryc. 9 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla dorosłych?”	18
Ryc. 10 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla rodzin z dziećmi?”.....	19
Ryc. 11 Wykres wyników odpowiedzi na pyt. „Czy centrum Suwałk jest dobrym miejscem do mieszkania dla seniorów?”	19
Ryc. 12 Rozkład przestrzenny frekwencji w budżecie obywatelskim w 2021 r. na obszarze rewitalizacji.	21
Ryc. 13 Publiczne instytucje kultury na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie	27
Ryc. 14 Publiczne instytucje edukacyjne na obszarze rewitalizacji	28
Ryc. 15 Przestrzenny rozkład zjawiska przestępczości (7 głównych kategorii przestępstw) na obszarze rewitalizacji.....	31
Ryc. 16 Instytucje polityki społecznej na obszarze rewitalizacji i w jego sąsiedztwie.....	33
Ryc. 17 Przestrzenny rozkład świadczeniobiorców pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji.	34
Ryc. 18 Przestrzenny rozkład długotrwale zadłużonych lokali komunalnych na obszarze rewitalizacji.	35
Ryc. 19 Przestrzenny rozkład świadczeniobiorców pomocy społecznej z tytułu bezradności opiekuńczo-wychowawczej na obszarze rewitalizacji wraz ze wskaźnikiem liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej	36
Ryc. 20 Przestrzenny rozkład osób pobierających zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności na obszarze rewitalizacji.....	38
Ryc. 21 Przestrzenny rozkład bezrobocia wśród kobiet (po lewej) i mężczyzn (po prawej) na obszarze rewitalizacji.	39
Ryc. 22 Przestrzenny rozkład długotrwałego bezrobocia na obszarze rewitalizacji.	39
Ryc. 23 Kolidyze przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwaterałów.....	41

Ryc. 24 Kolizje przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwartałów.....	42
Ryc. 25 Kolizje przestrzenne front- tył oraz rozległe wnętrza kwartałów.....	42
Ryc. 26 Dziedzictwo kulturowe w obszarze rewitalizacji.....	44
Ryc. 27 Dostęp do lokali usługowych na froncie kamienicy przy Kościuszki 19	45
Ryc. 28 Dostęp do lokali usługowych na froncie kamienicy przy Kościuszki 19 - stan obecny	45
Ryc. 29 Kamienice typu suwalskiego we wschodniej pierzei parku Konstytucji 3 Maja	46
Ryc. 30 Kamienice typu suwalskiego we wschodniej pierzei parku Konstytucji 3 Maja	46
Ryc. 31 Struktura własności na obszarze rewitalizacji.....	48
Ryc. 32 Główne przestrzenie publiczne w obszarze rewitalizacji	50
Ryc. 33 Funkcje budynków w obszarze rewitalizacji	51
Ryc. 34 Główne generatory ruchu i połączenia piesze w obszarze rewitalizacji	52
Ryc. 35 System przestrzeni publicznych i układ funkcjonalny obszaru rewitalizacji w zapisach planów miejscowych	53
Ryc. 36 Istniejący obecnie i proponowany w Studium przebieg dróg zbiorczych w obszarze rewitalizacji	54
Ryc. 37 Kategorie dróg w obszarze rewitalizacji	55
Ryc. 38 Przebieg linii autobusowych w obszarze rewitalizacji.....	56
Ryc. 39 Lokalizacja przystanków autobusowych w obszarze rewitalizacji.....	57
Ryc. 40 System dróg rowerowych w obszarze rewitalizacji	58
Ryc. 41 System ruchu pieszego w obszarze rewitalizacji	59
Ryc. 42 Obszar rewitalizacji na tle wielkoobszarowych form ochrony przyrody oraz zasobów wodnych	62
Ryc. 43 Elementy systemu przyrodniczego w obszarze rewitalizacji	63
Ryc. 44 Dostęp do terenów zieleni na obszarze rewitalizacji	64
Ryc. 45 Analiza zieleni w okresie wegetacji w obszarze rewitalizacji	65
Ryc. 46 Wysoki stopień utwardzenia terenu w kwartałach - widok z wnętrza kwartału.....	65
Ryc. 47 Rozkład przestrzenny udziału szkodliwych źródeł ciepła w ogólnej liczbie deklaracji do CEEB na obszarze rewitalizacji	66
Ryc. 48 Problemy środowiskowe na obszarze rewitalizacji (hałas drogowy, szamba)	67
Ryc. 49 Wyposażenie budynków w podstawowe media w obszarze rewitalizacji	69
Ryc. 50 Rozkład przestrzenny udziału obiektów podłączonych do sieci ciepłowniczej w obszarze rewitalizacji	70
Ryc. 51 Rozkład przestrzenny udziału mieszkańców komunalnych bez podłączenia do sieci ciepłowniczej w obszarze rewitalizacji	70

Ryc. 52 Karta zabytku - Kościuszki 20. Na żółto oznaczono schody prowadzące z poziomu terenu na wyniesiony parter.	71
Ryc. 53 Ul. Kościuszki - partery wyniesione o pół kondygnacji.....	72
Ryc. 54 Deptak przy ul. Chłodnej - partery wyniesione o 2-3 stopnie, które stanowią barierę architektoniczną.	72
Ryc. 55. Kościuszki 54 - dostosowanie parteru jako forma zagospodarowania przestrzeni publicznej..	73
Ryc. 56 Ulica ks. Zawadzkiego - parter usługowy dostępny za pomocą rampy wjazdowej.	73
Ryc. 57. Rozkład przestrzenny liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców na obszarze rewitalizacji	75
Ryc. 58. Rozkład przestrzenny dynamiki zmian liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w latach 2016-21 na obszarze rewitalizacji.....	75
Ryc. 59. Proponowany skład Zespołu ds. Rewitalizacji.....	137
Ryc. 60 Spotkanie warsztatowe	155

SPIS TABEL

Tab. 1 Zestawienie jednostek analitycznych, na jakie podzielono obszar rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych UM Suwałki).	11
Tab. 2 Dostępność pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach podstawowych obszaru rewitalizacji (opracowanie własne, źródło danych UM Suwałki).....	29
Tab. 3. Przybliżone koszty zarządzania realizacją programu	141
Tab. 4. Ramowy harmonogram realizacji programu	141
Tab. 5. Lista wskaźników produktu, służących monitorowaniu realizacji poszczególnych celów GPR.	144
Tab.6. Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności programu	147